

ΝΙΚ. ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ — Ν. ΚΑΙ Κ. ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ
ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1970

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΛΕΙΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

Ἰδιάζουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν πλατωνικῶν ἔργων ἔχει ὁ προκείμενος διάλογος καὶ διὰ τὸ περιεχόμενον καὶ διὰ τὴν τεχνικὴν του σύνθεσιν. Εἰς αὐτὸν ἐμφανίζεται ἡ ἀντίθεσις τῆς γνησίας φιλοσοφικῆς σκέψεως πρὸς τὰς ἐντυπωσιακὰς ἐπιδείξεις ἐκείνων, οἵτινες νομίζονται σοφαί, ἀλλὰ δὲν εἶναι. Τοῦτο εἶναι τὸ κύριον θέμα τοῦ διαλόγου καὶ τὸ θέμα αὐτὸ πλαισιώνεται μὲ τεχνικὴν πλοκὴν τῶν ἐπεισοδίων καὶ μὲ τελείων ἡθοποιῶν τῶν προσώπων. Τοιοῦτοτρόπως ἡ φιλοσοφικὴ αὐτῆ διατριβὴ ἀποτελεῖ συγχρόνως καὶ λογοτεχνικὸν ἀριστούργημα.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ.

Εἰς τὸ πρῶτον κεφάλαιον παρουσιάζεται ὁ Σωκράτης διαλεγόμενος πρὸς τινὰ ἑταῖρον, ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς. Εἰς τὰ λοιπὰ 39 κεφάλαια ὁμιλεῖ μόνον ὁ Σωκράτης, ἐνῶ ὁ ἑταῖρος ἀκοῦει συνεχῆ διήγησιν τοῦ Σωκράτους, χωρὶς καθόλου νὰ τὸν διακόψῃ. Κατὰ τὴν διήγησιν αὐτὴν ὁ Σωκράτης περιγράφει συγκέντρωσιν σοφῶν ἀνδρῶν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πλουσιωτάτου Καλλίου καὶ ἐπαναλαμβάνει ἕνα μακρότατον διάλογον, τὸν ὅποιον εἶχε μὲ ὄλους αὐτοὺς τοὺς σοφοὺς καὶ ἰδίᾳ μὲ τὸν σοφώτατον Πρωταγόραν.

Ἡ συνάντησις αὐτῆ ὑποτίθεται γενομένη περὶ τὸ 432 π.χ., ὡς γίνεται φανερόν ἐκ τῆς ὑποδηλωμένης ἡλικίας τῶν κυρίων προσώπων (κεφ. 5, 7, 8, 10 καὶ 40), πάντως ὄχι μετὰ τὸ 432, διότι δὲν γίνεται ἐν τῷ διαλόγῳ οὐδ' ἡ ἐλαχίστη μνεία τῶν γεγονότων, τὰ ὅποια συνετάραξαν τὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦ διαλόγου οἱ Ἀθηναῖοι, μέγα φρονούντες εἰσέτι διὰ τὴν ἡγεμονίαν καὶ διὰ τὴν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα αἰγλήν τῆς πόλεώς των, ἠδύναντο νὰ ἀπολαμβάνουν τὴν ἐξαίρετον ἡδονὴν τῶν φιλοσοφικῶν λόγων, ἀπερίσπαστοι ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν καὶ τὰς συμφορὰς τοῦ μετ' ὀλίγον ἐπακολουθήσαντος πολέμου.

3. ΣΟΦΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΟΦΙΣΤΑΙ.

Περὶ τοὺς χρόνους τούτους συμπύπτει καὶ ἡ πλήρης διαμόρφωσις τοῦ νέου τρόπου τῆς φιλοσοφικῆς ἐρεῦνης καὶ τῆς ἀνωτέρας παιδείας, ἥτις εἶναι γνωστὴ ὑπὸ τὸ ὄνομα σοφιστικῆ. Εἶναι ἱστορικῶς ἐξηκριβωμένοι οἱ λόγοι καὶ οἱ σκοποὶ τῆς νέας πνευματικῆς κατευθύνσεως, ἡ ὁποία ἐσημειώθη εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηρῶν ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ πέμπτου αἰῶνος.

Ἡ φιλοσοφία ἐν Ἑλλάδι εἶχε συστηματικῶς ἀπὸ τοῦ ἔκτου ἤδη αἰῶνος, ὁπότε Θαλῆς ὁ Μιλήσιος ἐπεχείρησε νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν γένεσιν τῶν ὄντων ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς. Ἐσημείωσε δὲ σημαντικὴν ἐξέλιξιν διὰ τῶν φιλοσοφικῶν σχολῶν, αἵτινες ἰδρύθησαν εἰς τὴν Μικρασιατικὴν καὶ Ἰταλιωτικὴν Ἑλλάδα. Οἱ ἐκπρόσωποι τῶν σχολῶν τούτων περιέλαβον εἰς τὴν φιλοσοφικὴν των ἔρευναν προβλήματα κοσμογονικά, ἠθικά, γνωσιολογικά καὶ θεολογικά, διεμορφώθησαν δὲ φιλοσοφικὰ συστήματα, τὰ ὁποῖα εἶναι θαύματα διανοητικῆς συλλήψεως καὶ ἐρμηνευτικῆς ἀλληλοχρίας.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔκτου αἰῶνος ὁ Σάμιος Πυθαγόρας ἐνσθηματοποίησε πλήρη κοσμοθεωρίαν, ἐρμηνεύων τὴν ἀρχὴν τῶν ὄντων διὰ τὸ ἄρῆθμον. Ὀλίγον βραδύτερον, περὶ τὸ 500, ἤκμασεν ἡ φιλοσοφικὴ σχολὴ τῆς Ἐλέας ἐν τῇ Κάτῳ Ἰταλίᾳ. Ὁ κατ' ἐξοχίην ἀντιπρόσωπος τῆς σχολῆς ταύτης Παρμενίδης ἀπέρριπτε τὴν ἀλήθειαν τοῦ γίγνεσθαι καὶ διεκίρηττεν ὅτι μόνον τὸ εἶναι εἶναι πραγματικὴ κατάστασις, συλλαμβανομένη διὰ τοῦ νοῦ. Τὸ γίγνεσθαι εἶναι ἀπατηλὴ ἐντύπωσις τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθήσεων, αἱ ὁποῖα εἶναι κακὸ ἰμάρτυρες τῆς ἀληθείας. Καὶ ἐπειδὴ μόνον διὰ τῶν αἰσθήσεων γνωρίζομεν τὰ περὶ ἡμᾶς ὄντα, ἡ θεωρία τῶν Ἐλεατῶν ἠρνεῖτο τὴν δυνατότητα τῆς γνώσεως.

Ἐπίσης περὶ τὰ 500 ἐφιλοσόφησεν ὁ Ἐφέσιος Ἡράκλειτος ἀπορρίπτων καὶ οὗτος τὴν ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων γνώσιν. Ἀντιθέτως ὁμως πρὸς τοὺς Ἐλεάτας ἐδίδασκεν ὅτι μόνον τὸ γίγνεσθαι καὶ ἀδιάλειπτος ροὴ τῶν ὄντων ὑπάρχει (πανταρεῖ), τὸ δὲ εἶναι οὔτε ὑπάρχει οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ νοηθῇ.

Τοιουτοτρόπως ἐδημιουργεῖτο τὸ πρόβλημα πόθεν ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾷ τὴν γνώσιν καὶ ἂν εἶναι δυνατόν νὰ τὴν ἀποκτήσῃ. Ἐκτοτε δὲ αἱ φιλοσοφικαὶ θεωρίαι δὲν ἠδύναντο νὰ προβλέψουν τὸ πρόβλημα

τουτο. Ἠκολούθησαν κατόπιν τὰ φιλοσοφικά συστήματα τοῦ Δημοκρίτου καὶ τοῦ Ἀναξαγόρου, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἐγένετο φανερόν, ὅτι ἡ μέχρι τοῦδε φιλοσοφία προσέφερε μόνον δογματικὰς λύσεις, αἱ ὁποῖαι ἤρχοντο εἰς ἀντίφασιν πρὸς ἀλλήλας. Καὶ ἦτο φυσικὸν νὰ ἐπέλθῃ κάποτε ἀντίδρασις εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐρεύνης καὶ νὰ μὴ πιστεύοντο πλέον οἱ διανοούμενοι, ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ ἐξευρεθῇ ἐπιστημονικὴ ἐρμηνεία τῶν ὄντων. Διὰ τοῦτο ἡ φιλοσοφία παραιτούμενη ἀπὸ πάσης κοσμογονικῆς ἐρεύνης στρέφεται πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν καὶ ἀρχίζει νὰ μελετᾷ τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀμεσώτερον ἐνδιαφέρουν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν του ζωὴν. Ἡ ἀμφιβολία δὲ περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς γνώσεως ὠδήγησεν εἰς τὴν ὑπερβολὴν, ὅτι ἀπόλυτος γνῶσις δὲν ὑπάρχει καὶ ὅτι ἀλήθεια εἶναι ὅ,τι πιστεύει ἕκαστος ὡς ἀληθές.

Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀθηνῶν κατέστησεν ἀναγκαίαν τὴν ἀνωτέραν παιδευσιν, διὰ τῆς ὁποίας ἠδύνατο ὁ πολίτης νὰ διακριθῇ καὶ νὰ ἀνέλθῃ εἰς ἀξιώματα ἐν τῇ πολιτείᾳ. Τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ ἠθικοῦ βίου ἔπρεπε νὰ ἐκλαίκευθῶν μὲ συστηματικὴν διδασκαλίαν. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα θὰ ἐξετιμῶντο κατὰ τὴν ὑποκειμενικὴν κρίσιν ἑκάστου, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ὁ πεπαιδευμένος εὐχέρειαν εἰς τὸ λέγειν καὶ πείθειν ἵνα ἐπιβάλλῃ τὰς ἀπόφεις του.

Κατὰ τὴν τροπὴν αὐτὴν τῶν φιλοσοφικῶν ἀναζητήσεων καὶ κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐποχῆς, ἐδημιουργήθη ἡ σοφιστικὴ, ἣτις θεωρητικῶς δύναται νὰ ὀρισθῇ ὡς σύστημα ἀνωτάτης ἐκπαιδεύσεως, τὸ ὁποῖον α) ἀπολυτρῶνει τὸν νοῦν τοῦ ἀκροατοῦ ἀπὸ παλαιὰ δόγματα καὶ διακηρύττει, ὅτι κριτήριον τῆς ἀληθείας εἶναι αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος (μέτρον χρῆματων ἄρθροπος), β) εἰσάγει τὸν μαθητὴν εἰς ἠθικὰ καὶ κοινωνικὰ προβλήματα, καὶ γ) ἀσκεῖ αὐτὸν νὰ ἐκφράζῃ ὅσον τὸ δυνατόν καλύτερον τὰς προσωπικὰς του γνώμας. Τοιοῦτον ἐμφανίζεται τὸ ἔργον τῆς σοφιστικῆς, ἐφ' ὅσον αὕτη διετῆρει τὸν σοβαρὸν της χαρακτήρα.

Ἐὰν ὅμως ἤθελε κανεὶς νὰ ὀρίσῃ τί εἶναι σοφιστής, θὰ ἐδυσκολεύετο νὰ τὸ κάμῃ ὅπως ἀκριβῶς ἐδυσκολεύοντο καὶ οἱ σύγχρονοι τῶν σοφιστῶν καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ θαυμασταὶ των (βλ. κεφ. 3-5). Καὶ τοῦτο, διότι ἡ λέξις σοφιστής εἶχε μεταβάλλει σημασίαν κατὰ τὸ διάστημα τοῦ 5ου αἰῶνος. Παλαιότερον σοφιστής ἦτο τίτλος, τοῦ ὁποῖου ἠξιοῦντο καὶ ποιηταὶ καὶ νομοθέται καὶ φιλόσοφοι, διότι ἐσήμαινε τὸν

κατέχοντα τὴν σοφίαν. Μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ συστήματος τῆς ἀνωτάτης παιδείας σοφιστὴς ἐλέγετο ὁ μεταδίδων ἀνωτάτην παιδείαν ἐπαγγελματικῶς ἐπὶ μισθῷ. Καὶ τέλος, ἐπειδὴ τινες τῶν σοφιστῶν ἐσηγοροῦν νὰ κάμουν ἐντόπιον μὲ ἐπιδείξεις παρασυλλογισμῶν, ὁ ὄρος σοφιστὴς ἐσήμαινε τὸν ἀνοήτως λεπτολογοῦντα κατὰ τοὺς τύπους τῆς λογικῆς ἀληθοφανείας καὶ παραγνωρίζοντα τὴν ἀλήθειαν.

Ἐπειδὴ ἀκόμη τὸ ἔργον τοῦ σοφιστοῦ εἰς τὴν ἐξάσκησίν του ἐξέπιπτε συχνὰ εἰς ἀπάτην καὶ εἰς κερδοσκοπίαν, ὁ τίτλος τοῦ σοφιστοῦ κατήρησεν ὄχι μόνον φορτικός, ἀλλὰ καὶ ἐπαισχυντός (κεφ. 3). Οἱ συντηρητικοὶ μάλιστα πολῖται εἶχον πολλοὺς ἐνδοιασμοὺς καὶ ἐπιφυλάξεις διὰ τοὺς διδασκάλους αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι ἔδιδον εἰς τοὺς νέους ἐλευθερίαν γνώμης καὶ τάσιν νὰ ἀμφισβητοῦν ἀνεγνωρισμένας ἀληθείας. Ἄλλὰ γενικῶς ἡ κοινωμία τοὺς ἐθαύμαζεν, ἄνδρες δὲ διακρινόμενοι ἐπὶ παιδείᾳ ἠρκοῦντο τῶν ἐιδικῶν μαθημάτων ἐκάστου. Εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ κόσμος ἐδίφει διὰ μάθησιν, ὁ προσφέρων ταύτην ἦσκει μέγα γόητρον, ὅταν μάλιστα συνέπιπτε νὰ εἶναι πράγματι εὐφυῆς καὶ πεπειδευμένος.

Οἱ μάλιστα εὐδοκίμησαντες σοφισταὶ ἦσαν ὁ Κεῖος Προδίκος, ὁ Ἡλεῖος Ἰππίας, ὁ Λεοντίνος Γοργίας ὁ καὶ ὑπὲρ πάντας διαπρόφραξ Ἀβδηρήτης Πρωταγόρας, ὅστις κυρίως ἐκπροσωπεῖ τὸν τύπον τοῦ σοφιστοῦ εἰς τὸν παρόντα διάλογον.

4. ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Τὸν ἐπιφανέστατον τοῦτον σοφιστὴν ἐμφανίζει ἐδῶ ὁ Πλάτων ὡς ἐπιτήδειον ἔμπορον τῆς γνώσεως, ὁ ὁποῖος ἀσκεῖ τὸ ἔργον του μὲ πολλὴν κερδοδοξίαν καὶ οἴησιν καὶ δὲν γνωρίζει κανὸν τὸ περιοχόμενον τῆς διδασκαλίας, τὴν ὁποίαν ἐπαγγέλλεται. Ἄλλη ὅμως εἶναι ἡ πραγματικότης ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνδρός, ὅστις ἐπὶ τεσσαράκοντα περίπου ἔτη (ἀπὸ τοῦ 456 - 415 περίπου) ἠσκησεν τὸ σοφιστικόν του ἔργον εἰς τὰ μεγάλα πνευματικὰ κέντρα τῆς Ἑλλάδος, καὶ τὸν ὁποῖον ἐτίμησαν μὲ τὴν φιλίαν των οἱ σοβαρώτεροι ἄνδρες τῆς ἐποχῆς του καὶ αὐτὸς ὁ Περικλῆς. Ἡ ἀκμὴ τοῦ Πρωταγόρου συμπέπτει περὶ τὸ 440, ὅποτε ἔγινε καὶ ἡ πρώτη του διατριβὴ ἐν Ἀθήναις. Τότε ὁ ἡγέτης τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν νὰ συγγράψῃ νόμους διὰ τὴν προσφάτως ἰδρυθείσαν ἀποικίαν τῶν Θουρίων.

Ὁ Πρωταγόρας πρῶτος εἶχε τὴν πρωτοβουλίαν νὰ διδάξῃ συστηματικῶς « τὴν πολιτικὴν ἀρετὴν », ἣτις ἐσήμαινε κατ' αὐτὸν τὸ σύνολον τῶν ιδιοτήτων, δι' ὧν εὐδίκιμει τις καὶ εἰς τὸν ἰδιωτικὸν καὶ εἰς τὸν δημόσιον βίον. Δὲν ἦτο δὲ μόνον σοφιστὴς ὁ Πρωταγόρας ἀλλὰ ἠσχολεῖτο καὶ μὲ τὰ βαθύτατα προβλήματα τῆς φιλοσοφίας. Συνέγραψε πλεῖστα καὶ ποικιλωτάτου περιεχομένου συγγράμματα, κυριώτατον τῶν ὁποίων ἦτο τὸ ἐπιγραφόμενον « Ἀλήθεια », εἰς τὸ ὁποῖον ἐπεδείκνυεν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη γνώσις εἶναι περιορισμένη καὶ σχετική. Ἐν γένει τὸ παιδευτικὸν καὶ φιλοσοφικὸν ἔργον τοῦ Πρωταγόρου ἐξετιμῆθη ἀπὸ τοὺς συγχρόνους του καὶ ἀπὸ τοὺς μεταγενεστέρους. Ἡ τελευταία διαμονὴ τοῦ Πρωταγόρου ἐν Ἀθήναις ὑπολογίζεται περὶ τὸ 415, ὅποτε ὁ σοφιστὴς κατηγγέλλθη ἐπὶ ἀσεβείᾳ καὶ φεγγων εἰς Σικελίαν ἐνανάγησε.

Καὶ τῶν ἄλλων σοφιστῶν ἡ τέχνη ἐξευτελιζέται εἰς τὸν διάλογον τοῦτον, ἐνῶ καὶ αὐτῶν ἡ πελυμάθεια καὶ ἡ ἀξία ἦτο ἀνεγνωρισμένη. Ὁ Πρόδικος, κατὰ 15 - 20 ἔτη νεώτερος τοῦ Πρωταγόρου, ἦτο ἀγαπητὸς εἰς τοὺς ἀκροατὰς του, ὅπως καὶ ὁ Πρωταγόρας, καὶ ἐπηρεάσεν εἰς τὸ συγγραφικὸν ὕφος τὸν Εὐριπίδην, τὸν Θουκυδίδην, τὸν Ξενοφῶντα καὶ τὸν Ἰσοκράτη. Εἰδικῶς ἡ διδασκαλία του ἐστρέφετο εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ εἰς τὴν διαμόρφωσιν λογοτεχνικοῦ ὕφους. Κατ' ἐξοχὴν ἐθαύμαζετο διὰ τὰς μελέτας καὶ τὴν διδασκαλίαν του ἐπὶ τῆς κυριολεξίας (περὶ ὀνομάτων ὁρθότητος). Ἐπὶ πλέον ἠὲδοκίμησεν ὡς δημόσιος ρήτωρ καὶ ὡς συγγραφεύς. Ἦτο δὲ πανελληνίως γνωστὸς διὰ τὸ βιβλίον του « Ὁραϊ », εἰς τὸ ὁποῖον ἐπραγματεύετο τὸ περὶ ἀρετῆς θέμα. Ἀπὸ τὸ βιβλίον αὐτὸ παρεδόθη ὁ μῦθος περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἡρακλέους μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας. Καὶ ὁ Πρόδικος ἦλθε πολλάκις εἰς Ἀθήνας ὡς ἀπεσταλμένος τῆς πόλεώς του καὶ συγχρόνως ἐξασκῶν τὸ σοφιστικὸν του ἔργον.

Ἐπίσης ὁ Ἰππίας, ἠλικιώτης τοῦ Προδίκου, ἐφημιζέτο διὰ τὴν πολυμάθειαν καὶ ἐτιμᾶτο πολὺ εἰς τὴν πατρίδα του καὶ εἰς τὰς πόλεις, τὰς ὁποίας ἐπεσκέφθη ὡς σοφιστὴς. Αἱ γνώσεις του ἦσαν ποικιλωτάται ἀναφερόμεναι εἰς ἀστρονομίαν, μαθηματικά, γραμματικὴν, μουσικὴν θεολογίαν, μυθολογίαν κ.ἄ. Τὴν πολυμάθειαν ταύτην ἐπιδεικνύων ἀνοήτως καὶ ἀκαίρως ἐπέσυρε συχνὰ τὰς εἰρωνείας καὶ αὐτῶν τῶν συναδέλφων του. Ἦτο ὅμως πράγματι πολυμερέστατος νοῦς καὶ ἱκανοποιεῖ τὴν φιλομάθειαν τῶν ἀκροατῶν του ἐπὶ ὄλων τούτων τῶν θεμάτων.

Πιστεύεται ότι από νεανικόν ἐνθουσιασμόν ὑπὲρ τοῦ Σωκράτους ὁ Πλάτων παρεποίησεν ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ τὴν προσωπικότητα τῶν ἐξοχωτέρων σοφιστῶν. Πράγματι τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν πρώτων, τὰ ὁποῖα συνέγραψεν ὁ μαθητὴς τοῦ Σωκράτους καὶ πιθανώτατα τὸ πρῶτον, συγγραφὴν ἴσως ζῶντος ἔτι τοῦ Σωκράτους. Ὁ σκοπὸς ἐξ ἄλλου τοῦ ἔργου δὲν ἦτο νὰ δώσῃ ἱστορικὰς πληροφορίας περὶ τῶν προσώπων τούτων, ἀλλὰ νὰ παραστήσῃ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Σωκράτους ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς πωλοῦντας ἐπὶ μισθῷ τὴν παιδείαν. Διὰ τοῦτο οἱ τύποι καὶ οἱ τρόποι τῶν σοφιστῶν διαγράφονται εἰς τρόπον ὥστε νὰ φαίνεται τὸ φεκτὸν μέρος τῆς σοφιστικῆς διδασκαλίας.

Καὶ τὰ δευτερεύοντα ἐξ ἄλλου πρόσωπα ἠθρογραφοῦνται ὡς ὑπερβολικοὶ τύποι κατὰ τὸ γενικόν τοῦτο σχέδιον τοῦ διαλόγου. Ὁ Καλλίας ὁ Ἴππονίκου, ὁ πλούσιος Ἀθηναῖος, περὶ τοῦ ὁποίου ἦτο γνωστὸν, ὅτι « τε τετέλεκε χρῆματα σοφισταῖς πλείω ἢ ξύμπαυτες οἱ ἄλλοι », ἐπεδείκνυε τόσην « φιλοσοφίαν » (φιλομάθειαν), ὥστε νὰ μεταβάλλῃ ὀλόκληρον τὴν οἰκίαν του εἰς ξενώνα σοφιστῶν. Ὁ Ἀλκιβιάδης ὡς φανατικὸς θαυμαστής τοῦ Σωκράτους κατεξουτελιῶν τὸν Πρωταγόραν καὶ μὲ νεανικόν πείσμα ἐπιδιώκει νὰ ἀναγνωρισθῇ ἡ ἀξία τοῦ διδασκάλου του. Τέλος ὑπερβολικὸς τύπος τοῦ ἐνθουσιῶντος πρὸς μάθησιν εἶναι ὁ ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου εἰσαγόμενος Ἴπποκράτης, ὅστις ἔγινεν ἀφορμὴ νὰ ὑποβληθῇ εἰς ἔλεγχον ἡ ἐπαγγελία τοῦ Πρωταγόρου, ὅτι διδάσκει τὴν ἀρετὴν. Καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης εἶναι περισσότερον Σωκρατικὸς παρὰ εἰς οἰονδήποτε ἄλλο ἔργον τοῦ Πλάτωνος.

Τοιοτοτρόπως ἐμφανίζων ὁ συγγραφεὺς μὲ δραματικὴν ἔντασιν ὅτι ἀξιοκατάκριτον ὑπῆρχεν εἰς τὸ ἔργον τῶν σοφιστῶν καὶ ὅτι ἐπαινετὸν εἰς τὴν μέθοδον τοῦ Σωκράτους, καθιστᾷ ἐναργέστερον τὸ φιλοσοφικὸν μάθημα τὸ ὁποῖον παρέχει ὁ διάλογος.

5. Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ Η ΔΙΑΚΕΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

Οἱ περισσότεροι ἐκ τῶν σοφιστῶν περιελάμβανον εἰς τὴν διδασκαλίαν των καὶ ζητήματα σχετικὰ μὲ τὴν ἀτομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἠθικὴν. Ἀνεξαρτήτως δὲ τῶν εἰδικῶν γνώσεών του ἕκαστος ἐπηγγέλλετο ἐπισήμως, ὅτι εἶναι διδάσκαλος τῆς ἀρετῆς. Τὴν ἀρετὴν ἐν τούτοις ἐθεώρουσαν ἐντελῶς κατὰ τὴν δημόδη ἀντίληψιν, ἤτοι ὡς σύνολον ἐπὶ μέρους

ιδιοτήτων, ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποκτώνται διὰ τῆς ἀσκήσεως, χωρὶς νὰ ἐξαρτᾶται ἡ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην. Δύναται π.χ. νὰ εἶναι τις ἀνδρεῖος, χωρὶς νὰ εἶναι δίκαιος ἢ νὰ εἶναι δσιος, ὄχι ὁμως καὶ σώφρων. Μολονότι δὲ ἡ σοφιστικὴ παρουσιάζεται μὲ ἀξιώσεις ἀνωτάτης παιδείας, διεμόρφωσε τὸ ἰδανικὸν τῆς ἀρετῆς, ὅπως ἀκριβῶς τὸ εἶχε διαμορφώσει τὸ παλαιὸν ἔπος καὶ ἡ βιοσοφία τῶν λυρικῶν ποιητῶν, τῶν ὁποίων τὰ ἔργα ἐδιδάσκοντο εἰς τὰ σχολεῖα ὡς ἠθικολογικὸν μάθημα. Καὶ ἡ μὲν ἡρωϊκὴ ποίησις παρεῖχεν ὑποδείγματα πράξεων πρὸς μίμησην, χωρὶς νὰ παρουσιάσῃ πλήρεις ἠθικοὺς τύπους, οἱ δὲ λυρικοὶ διεκήρυττον, ὅτι ἡ ἠθικὴ τελειότης εἶναι ἀνεπίκτος διὰ τὸν ἄνθρωπον· ἕνας μέσος τόπος ἠθικῆς εἶναι ὁ μόνος δυνατὸς νὰ ὑπάρξῃ εἰς τὴν ἀνθρωπίνην κοινωνίαν καὶ αὐτὸς πρέπει νὰ ἰκανοποιῇ τὰς ἠθικὰς μας ἀπαιτήσεις.

Ἡ ὑψηλότερα ἀντίληψις περὶ ἀρετῆς προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἀγνήν ἰδεολογίαν καὶ ἀπὸ τὴν ἀσθηρὰν σκέψιν τοῦ Σωκράτους. "Ὅ,τι ἐπέτελεσεν ὁ Σωκράτης εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν τῆς γνώσεως, δὲν εἶναι ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὴν ὅλην αὐτοῦ εἰσφορὰν εἰς τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ νὰ ἐκτιμηθῇ ἡ ἠθικὴ φιλοσοφία τοῦ Σωκράτους, πρέπει νὰ ἀναγνωρισθῇ γενικῶς ἡ κατεύθυνσις καὶ ἡ ἀξία τῆς Σωκρατικῆς διανοήσεως.

Ἡ ἀντίθεσις μεταξὺ Σωκράτους καὶ σοφιστῶν ἦτο ἤδη φανερὰ εἰς τοὺς παρακολουθοῦντας τὴν πρωτότυπον καὶ ἐπαγωγὸν διδαχὴν αὐτοῦ. Ἐκ τῶν ὑστέρων ὁμως ἀπεδείχθη κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς φιλοσοφίας, ὅτι ἡ ἀντίθεσις αὐτὴ ἦτο ριζικὴ. Πράγματι οἱ σοφισταὶ ἦσαν μόνον ἀρνηταὶ τῶν παλαιότερων φιλοσοφικῶν δοξασιῶν καὶ εἰς τοῦτο συνίσταντο ἡ καινοτομία των. Ἐφεκτικὸς ἦτο καὶ ὁ Σωκράτης διὰ τὰς μέχρι τοῦδε ἀνακαλύψεις τοῦ φιλοσοφοῦντος νοῦ. Δι' αὐτὸν ὁμως ἡ ἀλήθεια δὲν ἦτο κάτι ἀνύπαρκτον, ἀλλὰ τοῦναντίον ὁ μόνος ἀξιὸς καὶ πραγματικὸς σκοπὸς πάσης πραγματικῆς ἐρευνῆς. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τούτου τοῦ σκοποῦ ἐπενόησε καὶ ἐφήρμοσε μίαν θετικὴν καινοτομίαν εἰς τὰς φιλοσοφικὰς ἀναζητήσεις. Εἰσήγαγε καὶ ἐτελειοποίησε μέθοδον πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας. Ἡ μέθοδος αὕτη ὠνομάσθη διαλεκτικὴ, ὡς πραγματοποιοῦσα τὴν ἀνάλυσιν καὶ διευκρίνησιν τῶν ἐννοιῶν δι' ἐρωτήσεως καὶ ἀπαντήσεως ἐν διαλόγῳ. Ἄγει δὲ εἰς συμπεράσματα κατὰ πολὺ ἀσφαλέστερα παρὰ ὁ συνεχῆς λόγος, εἰς τὸν ὁποῖον πολλοὶ ὄροι καὶ ἐκφρά-

σεις μένουν ασαφείς ή παρέχονται απαρατήρητοι. Ἡ κατόπιν συστηματοποίησις τῆς λογικῆς ἐπιστήμης ἐξηκριβώσεν, ὅτι βάσις τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Σωκράτους εἶναι ὁ ὅρισμός και ἡ ἐπαγωγὴ.

Ἡ διαλεκτικὴ αὕτη μέθοδος ἐφαρμοζομένη και εἰς τὰς ἠθικὰς ἀναζητήσεις πείθει, ὅτι ἡ ἀρετὴ εἶναι κάτι ἀχώριστον ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν και δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πολῆται ἐπὶ μισθῷ· ὅτι δὲν εἶναι, ὅπως πιστεῖουν οἱ πολλοὶ και ὅπως διδάσκουν οἱ σοφισταί, σύνολον ἐπὶ μέρους ιδιοτήτων, ἀλλ' ὅτι μία εἰς τὸ σύνολόν της εἶναι ἡ ἀρετὴ, ἡ γνῶσις τοῦ ἀγαθοῦ. Ὡς γνώσις δὲ ἀποτελεῖ ἀνεξάντλητον θέμα φιλοσοφικῆς συζήτησεως· διότι ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἀλήθειαν ὑπάρχει ἡ ἀλήθεια τῆς ἀρετῆς, και τοῦ γνησίου πεπαιδευμένου ἀνδρός ἔργον εἶναι νὰ ἐξετάζη ἀδιαλείπτως: Πῶς ποτ' ἔχει τὰ περὶ τῆς ἀρετῆς και τί ποτ' ἐστὶν αὐτό, ἡ ἀρετὴ.

Ἡ ἔρευνα αὕτη, ἐπιμένει ὁ Σωκράτης, δὲν κατορθοῦται μὲ τὰς δημηγορικὰς ἐπιδείξεις τῶν σοφιστῶν οὔτε μὲ κομποῦς μετασχηματισμοῦς τῶν ἀρχαίων μύθων ἢ μὲ τὴν ἀνάγνωσιν και ἐρμηνείαν ποιημάτων. Ἡ μόνη μέθοδος πρὸς τοῦτο εἶναι ἡ αὐστηρὰ ἀνάλυσις τῶν ἐννοιῶν, ἡ βραχυλογικὴ συζήτησις, ἣτις ἐξακριβώνει τὰς ἐπὶ μέρους ἀληθείας και μᾶς βοηθεῖ νὰ ἀναγνωρίσωμεν, ὅσον εἶναι δυνατὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον, τὸ ἀπολύτως ἠθικόν.

Και εἰς τὰ ἄλλα του ἔργα παρέστησεν ὁ Πλάτων τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῆς συμβατικῆς ἠθικῆς, τὴν ὅποιαν ἐπρέσβευον οἱ σοφισταί, και τῆς ἠθικῆς ιδεολογίας τοῦ Σωκράτους, τὴν ὅποιαν ἄλλως τε και διὰ τοῦ βίου αὐταῦ ἐπραγματώσεν ὁ φιλόσοφος. Τῷ ὄντι, ἐνῶ οἱ σοφισταί φιλοξενούμενοι εἰς τὰ μέγαρα τῶν πλουσίων ἐξεμεταλλεύοντο ἐπαγγελματικῶς τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν, οὗτος « ἐν πενίᾳ μὲν ἔειπε » διατελῶν ἐτέλει τὸ ἀποστολικόν ἔργον νὰ προτρέπη ἕνα ἕκαστον τῶν πολιτῶν εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ἀρετῆς, « τὴν ἡμέραν ὅλην πανταχοῦ προσκαθίζων ». Ἄλλ' ἐν τῷ διαλόγῳ τούτῳ παραστατικώτερον καταδεικνύει ὁ Σωκρατικὸς μαθητὴς ὡς φιλόσοφος - καλλιτέχνης τὴν ἐπιφανειακὴν και σχετικὴν ἀξίαν τῶν σοφιστικῶν μαθημάτων ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν θεϊκὴν σοφίαν ἐκείνου, ὅστις « οὐδενὸς πώποτε διδάσκαλος ἐγένετο », ἀλλ' ἐν τούτοις ὑπῆρξεν αὐτὸς πρότυπον ἀρετῆς και ἠιτοίμασε τὰ πνεύματα πρὸς βαθντέραν κατανόησιν τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν.

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟΝ

Π Ρ Ω Τ Α Γ Ο Ρ Α Σ

ΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣΩΠΑ :

ΕΤΑΙΡΟΣ, ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΙΠΠΟΚΡΑΤΗΣ, ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ, ΔΑΚΙΒΙΑΔΗΣ
ΚΑΛΛΙΑΣ, ΚΡΙΤΙΑΣ, ΠΡΟΔΙΚΟΣ, ΙΠΠΙΑΣ.

ΚΕΦ. Α' (Π ε ρ ί λ η ψ ι ς). 'Ο Σωκράτης παρακληθείς υπό τινος άνωγύμου έταίρου του διηγείται εις αυτόν όσα διελέχθη μετά του 'Αβδηρίτου Πρωταγόρου, άνδρός έπιφανεστάτου διά την σοφίαν.

ΚΕΦ. Β'. Τῆς παρελθούσης νυκτός ταυτησί, έτι βαθέος όρθρου, 'Ιπποκράτης ό 'Απολλοδώρου υίός, Φάσωνος δέ άδελφός, τήν θύραν τῆ βακτηρία πάνυ σφόδρα έκρουε, και έπειδή αυτόῳ άνέφξέ τις, είσω ἦει έπειγόμενος και τῆ φωνῆ μέγα λέγων, ὦ Σώκρατες, έφη, έγρήγορας ἦ καθεύδεις ; και έγώ τήν φωνήν γνούς αυτού, 'Ιπποκράτης, έφην, οὔτος· μή τι νεώτερον άγγέλλεις ; Οὐδέν γ', ἦ δ' ὅς, ει μή άγαθά γε. Εὖ αν λέγοις, ἦν δ' έγώ· έστι δέ τί, και τοῦ ένεκα τηνικάδε άφίκου ; Πρωταγόρας, έφη, ἦκει, στάς παρ' έμοί. Πρώην, έφην έγώ· σύ δέ ἄρτι πέπυσαι ; Νῆ τους θεούς, έφη, έσπέρας γε· και άμα επιψηλαφήσας τοῦ σάιμποδος έκαθέζετο παρά τους πόδας μου, και είπεν· 'Εσπέρας δῆτα, μάλα τε ὀψέ άφικόμενος έξ Οινόης. ό γάρ τοι παῖς με ό Σάτυρος άπέδρα· και δῆτα μέλλων σοι φράξειν, ὅτι διωξιόμην αυτόν, υπό τινος άλλου έπελαθόμην· έπειδή δέ ἦλθον και δεδειπνηκότες ἦμεν και έμέλλομεν αναπαύεσθαι, τότε μοι άδελφός λέγει, ὅτι ἦκει Πρωταγόρας· και έτι μέν ένεχείρησα εύθύς παρά σέ ίέναι, έπειτά μοι λίαν πόρρω έδοξε τῶν νυκτῶν εἶναι· έπειδή δέ τάχιστα με

ἐκ τοῦ κόπου ὁ ὕπνος ἀνῆκεν, εὐθύς ἀναστὰς οὕτω δεῦρο ἐπορευόμενῃ καὶ ἐγὼ γηγνώσκων αὐτοῦ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν ποίησιν. Τί οὖν σοι, ἦν δ' ἐγὼ, τοῦτο; μῶν τί σε ἀδικεῖ Πρωταγόρας; καὶ ὅς γελάσας, Νῆ τοὺς θεοὺς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὅτι γε μόνος ἐστὶ σοφός, ἐμὲ δὲ οὐ ποιεῖ. Ἄλλὰ ναὶ μὰ Δία, ἔφη ἐγὼ, ἂν αὐτῷ διδῶς ἀργύριον καὶ πείθῃς ἐκεῖνον, ποιήσει καὶ σὲ σοφόν. Εἰ γάρ, ἦ δ' ὅς, ὦ Ζεῦ, καὶ θεοί, ἐν τούτῳ εἶη: ὡς οὐτ' ἂν τῶν ἐμῶν ἐπιλίπομαι οὐδὲν οὔτε τῶν φίλων· ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα καὶ νῦν ἤκω παρὰ σέ, ἵνα ὑπὲρ ἐμοῦ διαλεγθῆς αὐτῷ. ἐγὼ γάρ ἄμα μὲν καὶ νεώτερός εἰμι, ἄμα δὲ οὐδὲ εἴωρακα Πρωταγόραν πώποτε οὐδ' ἀκήκοα οὐδέν· ἔτι γὰρ παῖς ἦ, ὅτε τὸ πρότερον ἐπεδήμησεν· ἀλλὰ γάρ, ὦ Σώκρατες, πάντες τὸν ἄνδρα ἐπαινοῦσι καὶ φασὶ σοφώτατον εἶναι λέγειν· ἀλλὰ τί οὐ βαδίζομεν παρ' αὐτόν, ἵνα ἔνδον καταλάβωμεν; καταλύει δ', ὡς ἐγὼ ἤκουσα, παρὰ Καλλιᾶ τῷ Ἴππονίκου· ἀλλ' ἴωμεν καὶ ἐγὼ εἶπον· Μήπω γ', ὦγαθέ, ἐκεῖσε ἴωμεν, πρό γάρ ἐστιν. ἀλλὰ δεῦρο ἐξαναστῶμεν εἰς τὴν αὐλὴν καὶ περιόντες αὐτοῦ διατρίβωμεν, ἕως ἂν φῶς γένηται· εἶτα ἴωμεν, καὶ γὰρ τὰ πολλὰ Πρωταγόρας ἔνδον διατρίβει. ὥστε, θάρρει, καταληψόμεθα αὐτόν, ὡς τὸ εἰκός, ἔνδον.

ΚΕΦ. Γ'. Μετὰ ταῦτα ἀναστάντες εἰς τὴν αὐλὴν περιῆμεν καὶ ἐγὼ ἀποπειρώμενος τοῦ Ἴπποκράτους τῆς ρώμης διεσκόπουν αὐτόν καὶ ἠρώτων, Εἰπέ μοι, ἔφη ἐγὼ, ὦ Ἴππόκρατες, παρὰ Πρωταγόραν νῦν ἐπιχειρεῖς ἰέναι, ἀργύριον τελῶν ἐκείνω μισθὸν ὑπὲρ σαυτοῦ, ὡς παρὰ τίνα ἀφιξόμενος καὶ τίς γενησόμενος; ὥσπερ ἂν εἰ ἐπενόεις παρὰ τὸν σαυτοῦ ὁμώνυμον ἐλθὼν Ἴπποκράτη τὸν Κῶνον, τὸν τῶν Ἀσκληπιαδῶν, ἀργύριον τελεῖν ὑπὲρ σαυτοῦ μισθὸν ἐκείνω, εἴ τίς σε ἤρετο, Εἰπέ μοι, μέλλεις τελεῖν, ὦ Ἴππόκρατες, Ἴπποκράτει μισθὸν ὡς τίμιν ὄντι; τί ἂν ἀπεκρίνω; Εἶπον ἂν, ἔφη, ὅτι ὡς ἰατρῷ. Ὡς τίς γενησόμενος;

Ὁς ἰατρός, ἔφη, Εἰ δὲ παρὰ Πολύκλειτον τὸν Ἀργεῖον ἢ Φειδίαν τὸν Ἀθηναῖον ἐπενόεις ἀφικόμενος μισθὸν ὑπὲρ στυτοῦ τελεῖν ἐκείνοις, εἴ τίς σε ἤρετο· Τελεῖν τοῦτο τὸ ἀργύριον ὡς τίνι ὄντι ἐν νῶ ἔχεις Πολυκλείτῳ τε καὶ Φειδίᾳ, τί ἂν ἀπεκρίνω; Εἶπον ἂν ὡς ἀγαλματοποιῖς. Ὁς τίς δὲ γενησόμενος αὐτός; Δῆλον ὅτι ἀγαλματοποιός. Εἶεν, ἦν δ' ἐγὼ· παρὰ δὲ δὴ Πρωταγόραν νῦν ἀφικόμενοι ἐγὼ τε καὶ σὺ ἀργύριον ἐκείνῳ μισθὸν ἐτοῖμοι ἐσόμεθα τελεῖν ὑπὲρ σοῦ, ἂν μὲν ἐξικνηῖται τὰ ἡμέτερα χρήματα καὶ τούτοις πείθωμεν αὐτόν, εἰ δὲ μή, καὶ τὰ τῶν φίλων προσαναλίσκοντες· εἰ οὖν τις ἡμᾶς περὶ ταῦτα οὕτω σφόδρα σπουδάζοντας ἔροιτο· Εἰπέ μοι, ὦ Σώκρατες τε καὶ Ἰππόκρατες, ὡς τίνι ὄντι τῷ Πρωταγόρᾳ ἐν νῶ ἔχετε χρήματα τελεῖν; τί ἂν αὐτῷ ἀποκριναίμεθα; τί ὄνομα ἄλλο γε λεγόμενον περὶ Πρωταγόρου ἀκούομεν ὥσπερ περὶ Φειδίου ἀγαλματοποιὸν καὶ περὶ Ὀμήρου ποιητήν; τί τοιοῦτον περὶ Πρωταγόρου ἀκούομεν; Σοφιστὴν δὴ τοι ἀνομάζουσί γε, ὦ Σώκρατες, τὸν ἄνδρα εἶναι, ἔφη. Ὁς σοφιστῆ ἄρα ἐρχόμεθα τελούντες τὰ χρήματα; Μάλιστα. Εἰ οὖν καὶ τοῦτό τίς σε προσέροιτο; Αὐτὸς δὲ δὴ ὡς τίς γενησόμενος ἔρχει παρὰ τὸν Πρωταγόραν; καὶ ὅς εἶπεν ἐρυθριάσας — ἦδη γὰρ ὑπέφανέ τι ἡμέρας, ὥστε καταφανῆ αὐτὸν γενέσθαι — Εἰ μὲν τι τοῖς ἔμπροσθεν ἔοικε, δῆλον ὅτι σοφιστὴς γενησόμενος. Σὺ δέ, ἦν δ' ἐγὼ, πρὸς θεῶν, οὐκ ἂν αἰσχύνουιο εἰς τοὺς Ἕλληνας στυτὸν σοφιστὴν παρέχων; Νῆ τὸν Δία, ὦ Σώκρατες, εἶπερ γε ἄ διανοοῦμαι χρὴ λέγειν. Ἄλλ' ἄρα, ὦ Ἰππόκρατες, μὴ οὐ τοιαύτην ὑπολαμβάνεις σου τὴν παρὰ Πρωταγόρου μάθησιν ἐσσεσθαι, ἀλλ' οἴαπερ ἢ παρὰ τοῦ γραμματιστοῦ ἐγένετο καὶ κιθαριστοῦ καὶ παιδοτρίβου; τούτων γὰρ σὺ ἐκάστην οὐκ ἐπὶ τέχνῃ ἔμαθες, ὡς δημιουργὸς ἐσόμενος, ἀλλ' ἐπὶ παιδείᾳ, ὡς τὸν ἰδιώτην καὶ τὸν ἐλεύθερον πρέπει. Πάνυ μὲν οὖν μοι δοκεῖ, ἔφη, τοιαύτη μᾶλλον εἶναι ἢ παρὰ Πρωταγόρου μάθησις.

ΚΕΦ. Δ'. Οἶσθα οὖν ὁ μέλλεις νῦν πράττειν, ἢ σε λανθάνει ; ἦν δ' ἐγώ. Τοῦ πέρι ; "Οτι μέλλεις τὴν ψυχὴν τὴν σαυτοῦ παρασχεῖν θεραπεῦσαι ἀνδρὶ, ὡς φῆς, σοφιστῆ· ὅ τι δέ ποτε ὁ σοφιστὴς ἐστὶ, θαυμάζοιμ' ἂν εἰ οἶσθα. καίτοι εἰ τοῦτ' ἀγνοεῖς, οὐδὲ ὅτω παραδίδως τὴν ψυχὴν οἶσθα, οὔτ' εἰ ἀγαθῶ οὔτ' εἰ κακῶ πράγματα. Οἶμαί γ', ἔφη, εἰδέναι. Λέγε δὴ, τί ἡγεῖ εἶναι τὸν σοφιστὴν ; Ἐγὼ μὲν, ἦ δ' ὅς, ὡσπερ τοῦνομα, λέγει, τοῦτον εἶναι τὸν τῶν σοφῶν ἐπιστήμονα. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, τοῦτο μὲν ἔξεστι λέγειν καὶ περὶ ζωγράφων καὶ περὶ τεκτόνων, ὅτι οὗτοί εἰσιν οἱ τῶν σοφῶν ἐπιστήμονες· ἀλλ' εἴ τις ἔροιτο ἡμᾶς, τῶν τί σοφῶν εἰσιν οἱ ζωγράφοι ἐπιστήμονες, εἴπομεν ἂν πού αὐτῶ, ὅτι τῶν πρὸς τὴν ἀπεργασίαν τὴν τῶν εἰκόνων, καὶ τᾶλλα οὕτως· εἰ δέ τις ἐκεῖνο ἔροιτο, Ὅ δὲ σοφιστὴς τῶν τί σοφῶν ἐστὶν ; τί ἂν ἀποκρινοίμεθα αὐτῶ ; ποίας ἐργασίας ἐπιστάτης ; τί ἂν εἴπομεν αὐτὸν εἶναι, ὧ Σώκρατες, ἢ ἐπιστάτην τοῦ ποιῆσαι δεινὸν λέγειν ; Ἰσως ἂν, ἦν δ' ἐγώ, ἀληθῆ λόγοιμεν, οὐ μέντοι ἱκανῶς γε· ἐρωτήσεως γὰρ ἔτι ἡ ἀπόκρισις ἡμῖν δεῖται, περὶ ὅτου ὁ σοφιστὴς δεινὸν ποιεῖ λέγειν· ὡσπερ ὁ κιθαριστὴς δεινὸν δῆπου ποιεῖ λέγειν περὶ οὐπερ καὶ ἐπιστήμονα, περὶ κιθαρίσεως· ἦ γάρ ; Ναί· Εἶεν· ὁ δὲ δὴ σοφιστὴς περὶ τίνος δεινὸν ποιεῖ λέγειν ; ἢ δῆλον ὅτι περὶ οὐπερ καὶ ἐπίσταται ; Εἰκός γε. Τί δὴ ἐστὶ τοῦτο περὶ οὐ αὐτός τε ἐπιστήμων ἐστὶν ὁ σοφιστὴς καὶ τὸν μαθητὴν ποιεῖ ; Μὰ Δί', ἔφη, οὐκέτι ἔχω σοι λέγειν.

ΚΕΦ. Ε'. Καὶ ἐγὼ εἶπον μετὰ τοῦτο· Τί οὖν ; οἶσθα εἰς οἷόν τινα κίνδυνον ἔρχει ὑποθήσων τὴν ψυχὴν ; ἢ εἰ μὲν τὸ σῶμα ἐπιτρέπειν σε ἔδει τῶ, διακινδυνεύοντα ἢ χρηστὸν αὐτὸ γενέσθαι ἢ πονηρὸν, πολλὰ ἂν περιεσχέσω, εἴτ' ἐπιτρεπτεόν εἴτε οὐ, καὶ εἰς συμβουλήν τούς τε φίλους ἂν παρεκάλες καὶ

τοὺς οἰκείους, σκοπούμενος ἡμέρας συχνάς· ὁ δὲ περὶ πλείονος τοῦ σώματος ἡγεῖ, τὴν ψυχὴν, καὶ ἐν ᾧ πάντ' ἐστὶ τὰ σὰ ἢ εὖ ἢ κακῶς πράττειν χρηστοῦ ἢ πονηροῦ αὐτοῦ γενομένου, περὶ δὲ τούτου οὔτε τῷ πατρὶ οὔτε τῷ ἀδελφῷ ἐπεκoinώσω οὔτε ἡμῶν τῶν ἐταίρων οὐδενί, εἴτ' ἐπιτρεπτέον εἶτε καὶ οὐ τῷ ἀφικομένῳ τούτῳ ξένῳ τὴν σὴν ψυχὴν, ἀλλ' ἐσπέρας ἀκούσας, ὡς φῆς, ὕρθριος ἦκων περὶ μὲν τούτου οὐδένα λόγον οὐδὲ συμβουλὴν ποιεῖ, εἴτε χρὴ ἐπιτρέπειν σαυτὸν αὐτῷ εἴτε μή, ἐταῖμος δ' εἶ ἀναλίσκειν τὰ τε σαυτοῦ καὶ τὰ τῶν φίλων χρήματα, ὡς ἤδη διεγνωκώς, ὅτι πάντως συνεστέον Πρωταγόρα, ὃν οὔτε γινώσκεις, ὡς φῆς, οὔτε διείλειξαι οὐδεπώποτε, σοφιστὴν δ' ὀνομάζεις, τὸν δὲ σοφιστὴν, ὅ τι ποτ' ἐστι, φαίνει ἀγνοῶν, ᾧ μέλλεις σαυτὸν ἐπιτρέπειν ; καὶ ὅς ἀκούσας, "Εοικεν, ἔφη, ᾧ Σώκρατες, ἐξ ὧν σὺ λέγεις. Ἐρ' οὖν, ᾧ Ἰππόκρατες, ὁ σοφιστὴς τυγχάνει ὧν ἔμπορός τις ἢ κάπηλος τῶν ἀγωγίμων, ἀφ' ὧν ψυχὴ τρέφεται ; Φαίνεται γὰρ ἔμοιγε τοιοῦτός τις τρέφεται δέ, ᾧ Σώκρατες, ψυχὴ τίμι ; Μαθήμασι δῆπου, ἣν δ' ἐγώ. καὶ ὅπως γε μή, ᾧ ἐταῖρε, ὁ σοφιστὴς ἐπαινῶν ἅ πωλεῖ ἐξαπατήσει ἡμᾶς, ὥσπερ οἱ περὶ τὴν τοῦ σώματος τροφήν, ὁ ἔμπορός τε καὶ κάπηλος. καὶ γὰρ οὗτοί που ὧν ἄγουσιν ἀγωγίμων οὔτε αὐτοὶ ἴσασιν ὅ τι χρηστὸν ἢ πονηρὸν περὶ τὸ σῶμα, ἐπαινοῦσι δὲ πάντα πωλοῦντες, οὔτε οἱ ὠνούμενοι παρ' αὐτῶν, ἐὰν μή τις τύχη γυμναστικός ἢ ἰατρός ὧν· οὕτω δὲ καὶ οἱ τὰ μαθήματα περιάγοντες κατὰ τὰς πόλεις καὶ πωλοῦντες καὶ καπηλεύοντες τῷ ἀεὶ ἐπιθυμοῦντι ἐπαινοῦσι μὲν πάντα ἅ πωλοῦσι, τάχα δ' ἂν τινες, ᾧ ἄριστε, καὶ τούτων ἀγνοοῖεν ὧν πωλοῦσιν ὅ τι χρηστὸν ἢ πονηρὸν πρὸς τὴν ψυχὴν· ὡς δ' αὐτως καὶ οἱ ὠνούμενοι παρ' αὐτῶν, ἐὰν μή τις τύχη περὶ τὴν ψυχὴν αὐ ἰατρικός ὧν. εἰ μὲν οὖν σὺ τυγχάνεις ἐπιστήμων τούτων τὶ χρηστὸν καὶ πονηρὸν, ἀσφαλές σοι ὠνεῖσθαι μαθήματα καὶ παρὰ Πρωταγόρου καὶ

παρ' ἄλλου ὄτουοῦν· εἰ δὲ μή, ὄρα, ὦ μακάριε, μὴ περὶ τοῖς φιλότατοις κυβεύης τε καὶ κινδυνεύης· καὶ γὰρ δὴ καὶ πολὺ μείζων κίνδυνος ἐν τῇ τῶν μαθημάτων ὠνῇ ἢ ἐν τῇ τῶν σιτίων. σιτία μὲν γὰρ καὶ ποτὰ πριάμενον παρὰ τοῦ καπήλου καὶ ἐμπορίου ἔξεστιν ἐν ἄλλοις ἀγγείοις ἀποφέρειν, καὶ πρὶν δέξασθαι αὐτὰ εἰς τὸ σῶμα πίνοντα ἢ φαγόντα, καταθέμενον οἴκαδε ἔξεστιν συμβουλευσασθαι, παρακαλέσαντα τὸν ἐπαίοντα, ὅ τι τε ἐδεστέον ἢ ποτέον καὶ ὅ τι μὴ, καὶ ὁπόσον καὶ ὁπότε· ὥστε ἐν τῇ ὠνῇ οὐ μέγας ὁ κίνδυνος· μαθήματα δὲ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ ἀγγείῳ ἀπενεργεῖν, ἀλλ' ἀνάγκη, καταθέντα τὴν τιμὴν, τὸ μάθημα ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ λαβόντα καὶ μαθόντα ἀπιέναι ἢ βεβλαμμένον ἢ ὠφελημένον. ταῦτα οὖν σκοπώμεθα καὶ μετὰ τῶν πρεσβυτέρων ἡμῶν ἡμεῖς γὰρ ἔτι νέοι ὥστε τοσοῦτον πρᾶγμα διελέσθαι. νῦν μέντοι, ὥσπερ ὠρμήσαμεν, ἴωμεν καὶ ἀκούσωμεν τοῦ ἀνδρός, ἔπειτα ἀκούσαντες καὶ ἄλλοις ἀνακοινώσωμεθα· καὶ γὰρ οὐ μόνος Πρωταγόρας αὐτόθι ἐστίν, ἀλλὰ καὶ Ἰππίας ὁ Ἡλεῖος· οἶμαι δὲ καὶ Πρόδικον τὸν Κεῖον καὶ ἄλλοι πολλοὶ καὶ σοφοί.

ΚΕΦ. ΣΤ'. Δόξαν ἡμῖν ταῦτα ἐπορευόμεθα· ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ προθύρῳ ἐγενόμεθα, στάντες περὶ τινος λόγου διελεγόμεθα, ὃς ἡμῖν κατὰ τὴν ὁδὸν ἐνέπεσον· ἴν' οὖν μὴ ἀτελής γένοιτο, ἀλλὰ διαπερανάμενοι οὕτως ἐσίοιμεν, ἐπιστάντες ἐν τῷ προθύρῳ διελεγόμεθα, ἕως συνωμολογήσαμεν ἀλλήλοις, δοκεῖ οὖν μοι ὁ θυρωρός, εὐνοῦχος τις, κατήκουεν ἡμῶν, κινδυνεύει δὲ διὰ τὸ πλῆθος τῶν σοφιστῶν ἄχθεσθαι τοῖς φοιτῶσιν εἰς τὴν οἰκίαν· ἐπειδὴ γοῦν ἐκρούσαμεν τὴν θύραν, ἀνοίξας καὶ ἰδὼν ἡμᾶς, Ἔα, ἔφη, σοφισταὶ τινες· οὐ σχολὴ αὐτῶ· καὶ ἅμα ἀμφοῖν τοῖν χεροῖν τὴν θύραν πάνυ προθύμως ὡς οἶός τ' ἦν ἐπήραξεν· καὶ ἡμεῖς πάλιν ἐκρούομεν, καὶ ὃς ἐγκεκλημένης τῆς θύρας ἀποκρινόμενος εἶπεν, ὦ ἄνθρωποι, ἔφη, οὐκ ἀκηκόατε,

ὅτι οὐ σχολή αὐτῷ ; Ἄλλ' ὠγαθέ, ἔφην ἐγώ, οὔτε παρὰ Καλλίαν ἤκομεν οὔτε σοφισταὶ ἐσμεν· ἀλλὰ θάρρει· Πρωταγόραν γάρ τοι δεόμενοι ἰδεῖν ἤλθομεν· εἰσάγγειλον οὖν· μόγις οὖν πατε ἡμῖν ἄνθρωπος ἀνέωξε τὴν θύραν.

ΚΕΦ. Ζ'. Ἐπειδὴ δὲ εἰσῆλθομεν, κατελάβομεν Πρωταγόραν ἐν τῷ προστώφῳ περιπατοῦντα, ἐξῆς δ' αὐτῷ συμπεριερίπατον ἐκ μὲν τοῦ ἐπὶ θάτερα Καλλίας ὁ Ἴππονίκου καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ ἁμομήτριος, Πάραλος ὁ Περικλέους καὶ Χαρμίδης ὁ Γλυκῶνος, ἐκ δὲ τοῦ ἐπὶ θάτερα ὁ ἕτερος τῶν Περικλέους Ξάνθιππος καὶ Φιλιππίδης ὁ Φιλομήλου καὶ Ἀντίμοιρος ὁ Μενδαῖος, ὅσπερ εὐδοκιμεῖ μάλιστα τῶν Πρωταγόρου μαθητῶν καὶ ἐπὶ τέχνῃ μανθάνει, ὡς σοφιστῆς ἐσόμενος· τούτων δὲ οἱ ὅπισθεν ἠκολούθουν ἐπακούοντες τῶν λεγομένων, τὸ μὲν πολὺ ξένοι ἐφαίνοντο, οὐς ἄγει ἐξ ἐκάστων τῶν πόλεων ὁ Πρωταγόρας, δι' ὧν διεξέρχεται, κηλῶν τῆ φωνῆ ὡσπερ Ὀρφεύς, οἱ δὲ κατὰ τὴν φωνὴν ἔπονται κεκηληγμένοι· ἦσαν δὲ τινες καὶ τῶν ἐπιχωρίων ἐν τῷ χορῷ· τοῦτον τὸν χορὸν μάλιστα ἔγωγε ἰδὼν ἤσθην, ὡς καλῶς ἠύλαβοῦντο μηδέποτε ἐμποδῶν ἐν τῷ πρόσθεν εἶναι Πρωταγόρου, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸς ἀναστρέφει καὶ οἱ μετ' ἐκείνου, εὖ πως καὶ ἐν κόσμῳ περισχιζόντο οὗτοι οἱ ἐπήκοοι ἔνθεν καὶ ἔνθεν καὶ ἐν κύκλῳ περιούτες αἰεὶ εἰς τὸ ὅπισθεν καθίσταντο κάλλιστα.

Τὸν δὲ μετ' εἰσενόησα, ἔφη Ὀμηρος, Ἴππιαν τὸν Ἡλεῖον, καθήμενον ἐν τῷ κατ' ἀντικρὺ προστώφῳ ἐν θρόνῳ· περὶ αὐτὸν δ' ἐκάθηντό ἐπὶ βάθρων Ἐρυξίμαχος τε ὁ Ἀκουμενοῦ καὶ Φαῖδρος ὁ Μυρρινούσιος καὶ Ἄνδρων ὁ Ἀνδροτίωνος καὶ τῶν ξένων πολῖται τε αὐτοῦ καὶ ἄλλοι τινές, ἐφαίνοντο δὲ περὶ φύσεώς τε καὶ τῶν μετεώρων ἀστρονομικὰ ἄττα διερωτῶν τὸν Ἴππιαν, ὁ δ' ἐν θρόνῳ καθήμενος ἐκάστοις αὐτῶν διέκρινε καὶ διεξῆει τὰ ἐρωτώμενα.

Καὶ μὲν δὴ καὶ Τάνταλόν γε εἰσεῖδον· ἐπεδήμει γὰρ ἄρα καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος, ἦν δὲ ἐν οἰκῆματί τινι, ᾧ πρὸ τοῦ μὲν ὡς ταμειῶ ἐχρήτο Ἴππόνικος, νῦν δὲ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν καταλυόντων ὁ Καλλίας καὶ τοῦτο ἐκκενώσας ξένοις κατάλυσιν πεποίηκεν. ὁ μὲν οὖν Πρόδικος ἔτι κατέκειτο ἐγκεκαλυμμένος ἐν κωδίοις τισὶ καὶ στρώμασι καὶ μάλα πολλοῖς ὡς ἐφαίνετο· παρεκάθητο δὲ αὐτῷ ἐπὶ ταῖς πλησίον κλίναις Πausανίας τε ὁ ἐκ Κεραμέων καὶ μετὰ Πausανίου νέον τι ἔτι μειράκιον· ἔδοξα δ' ἀκοῦσαι ὄνομα αὐτῷ εἶναι Ἀγάθωνα. τοῦτ' ἦν τὸ μειράκιον καὶ τῷ Ἀδειμάντῳ ἀμφοτέρῳ, ὃ τε Κήπιδος καὶ ὁ Λευκολοφίδου καὶ ἄλλοι τινὲς ἐφαίνοντο· περὶ δὲ ὧν διελέγοντο οὐκ ἐδυνάμην ἔγωγε μαθεῖν ἔξωθεν, καίπερ λιπαρῶς ἔχων ἀκούειν τοῦ Προδίκου· — πάσσοφος γάρ μοι δοκεῖ ἀνὴρ εἶναι καὶ θεῖος· — ἀλλὰ διὰ τὴν βαρῦτητα τῆς φωνῆς βόμβος τις ἐν τῷ οἰκῆματι γιγνόμενος ἀσαφῆ ἐποίει τὰ λεγόμενα.

Καὶ ἡμεῖς μὲν ἄρτι εἰσεληλύθειμεν, κατόπιν δὲ ἡμῶν ἐπεισηλθον Ἀλκιβιάδης τε ὁ καλός, ὡς φῆς σὺ καὶ ἐγὼ πείθομαι, καὶ Κριτίας ὁ Καλαίσχρου.

ΚΕΦ. Η'. Ἡμεῖς οὖν ὡς εἰσῆλθομεν, ἔτι σμίχρ' ἄττα διατρίψαντες καὶ ταῦτα διαθεασάμενοι προσῆμεν πρὸς τὸν Πρωταγόραν καὶ ἐγὼ εἶπον· ὦ Πρωταγόρα, πρὸς σέ τοι ἦλθομεν ἐγὼ τε καὶ Ἴπποκράτης οὗτος. Πότερον, ἔφη, μόνῳ βουλόμενοι διαλεχθῆναι ἢ καὶ μετὰ τῶν ἄλλων; Ἡμῖν μὲν, ἦν δ' ἐγώ, οὐδὲν διαφέρει· ἀκούσας δὲ οὐ ἔνεκα ἦλθομεν, αὐτὸς σκέψαι. Τί οὖν δὴ ἐστίν, ἔφη, οὐ ἔνεκα ἦκετε; Ἴπποκράτης ὅδε ἐστὶ μὲν τῶν ἐπιχωρίων, Ἀπολλοδώρου υἱός, οἰκίας μεγάλης τε καὶ εὐδαίμονος, αὐτὸς δὲ τὴν φύσιν δοκεῖ ἐνάμιλλος εἶναι τῆς ἡλικιώταις· ἐπιθυμεῖν δὲ μοι δοκεῖ ἐλλόγιμος γενέσθαι ἐν τῇ πόλει, τοῦτο δὲ οἶεται οἱ μάλιστ' ἀν γενέσθαι, εἰ σοὶ συγγένουτο· ταῦτ' οὖν ἤδη σὺ σκόπει, πότερον περὶ αὐτῶν μόνος οἶει δεῖν

διαλέγεσθαι πρὸς μόνους ἢ μετ' ἄλλων. Ὁρθῶς, ἔφη, προμη-
 θεῖ, ὦ Σώκρατες, ὑπὲρ ἐμοῦ. ξένον γὰν ἄνδρα καὶ ἰόντα εἰς πό-
 λεις μεγάλας, καὶ ἐν ταύταις πείθοντα τῶν νέων τοὺς βελτί-
 στοὺς ἀπολείποντας τὰς τῶν ἄλλων συνουσίας, καὶ οἰκείων καὶ
 ὀθνείων, καὶ πρεσβυτέρων καὶ νεωτέρων, ἑαυτῷ συνεῖναι ὡς
 βελτίους ἐσομένους διὰ τὴν ἑαυτοῦ συνουσίαν, χρῆ εὐλαβεῖ-
 σθαι τὸν ταῦτα πράττοντα· οὐ γὰρ μικροὶ περὶ αὐτὰ φθόνοι τε
 γίνονται καὶ ἄλλαι δυσμένειαι τε καὶ ἐπιβουλαί· ἐγὼ δὲ τὴν
 σοφιστικὴν τέχνην φημί μὲν εἶναι παλαιάν, τοὺς δὲ μετὰ χειρι-
 ζομένους αὐτὴν τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν, φοβουμένους τὸ ἐπα-
 χθὲς αὐτῆς, πρόσχημα ποιεῖσθαι καὶ προκαλύπτεσθαι, τοὺς μὲν
 ποιήσιν, οἷον Ὅμηρόν τε καὶ Ἡσίοδον καὶ Σιμωνίδην, τοὺς δὲ
 αὖτελετάς τε καὶ χρησμοφδίας, τοὺς ἀμφὶ τε Ὀρφέα καὶ Μου-
 σαῖον· ἐπίους δὲ τινὰς ἤσθημαι καὶ γυμναστικὴν, οἷον Ἴκκος
 τε ὁ Ταραντῖνος καὶ ὁ νῦν ἔτι ὢν οὐδενὸς ἤττων σοφιστῆς Ἡρό-
 δοτος ὁ Σηλυμβριανός, τὸ δὲ ἀρχαῖον Μεγαρέως· μουσικὴν δὲ
 Ἀγαθοκλῆς τε ὁ ὑμέτερος πρόσχημα ἐποιήσατο, μέγας ὢν
 σοφιστῆς, καὶ Πυθοκλείδης ὁ Κεῖος καὶ ἄλλοι πολλοί· οὗτοι
 πάντες, ὡσπερ λέγω, φοβηθέντες τὸν φθόνον ταῖς τέχναις
 ταύταις παραπετάσμασιν ἐχρήσαντο· ἐγὼ δὲ τούτοις ἅπασι
 κατὰ τοῦτο εἶναι οὐ ζυμφέρομαι· ἡγοῦμαι γὰρ αὐτοὺς οὐ τι
 διαπράξασθαι, ὃ ἐβουλήθησαν· οὐ γὰρ λαθεῖν τῶν ἀνθρώπων
 τοὺς δυναμένους ἐν ταῖς πόλεσι πράττειν, ὥσπερ ἕνεκα ταῦτ'
 ἐστὶ τὰ προσχήματα· ἐπεὶ οἳ γε πολλοί, ὡς ἔπος εἰπεῖν,
 οὐδὲν αἰσθάνονται, ἀλλ' ἄτ' ἂν οὗτοι διαγγέλλωσι, ταῦτα
 ὑμνοῦσιν. τὸ οὖν ἀποδιδράσκοντα μὴ δύνασθαι ἀποδρᾶναι,
 ἀλλὰ καταφανῆ εἶναι, πολλὴ μωρία καὶ τοῦ ἐπιχειρήματος,
 καὶ πολὺ δυσμενεστέρους παρέχεσθαι ἀνάγκη τοὺς ἀνθρώ-
 πους· ἡγοῦνται γὰρ τὸν τοιοῦτον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ πανοῦρ-
 γον εἶναι. ἐγὼ οὖν τούτων τὴν ἐναντίαν ἅπασαν ὁδὸν ἐλήλυθα,
 καὶ ὁμολογῶ τε σοφιστῆς εἶναι καὶ παιδεύειν ἀνθρώπους, καὶ

εὐλάβειαν ταύτην οἶμαι βελτίω ἐκείνης εἶναι, τὸ ὁμολογεῖν μᾶλλον ἢ ἕζαρονον εἶναι· καὶ ἄλλας πρὸς ταύτην ἔσκεμμαι. ὥστε σὺν θεῷ εἰπεῖν, μηδὲν δεινὸν πάσχειν διὰ τὸ ὁμολογεῖν σοφιστῆς εἶναι, καίτοι πολλὰ γε ἔτη ἤδη εἰμι ἐν τῇ τέχνῃ· καὶ γὰρ καὶ τὰ ζῦμπαντα πολλὰ μοί ἐστιν· οὐδενὸς ὅτου οὐ πάντων ἂν ὑμῶν καθ' ἡλικίαν πατήρ εἴην· ὥστε πολὺ μοι ἡδιστόν ἐστιν, εἴ τι βούλεσθε, περὶ τούτων ἀπάντων ἐναντίον τῶν ἔνδον ὄντων τὸν λόγον ποιεῖσθαι. καὶ ἐγὼ — ὑπόπτουσα γὰρ βούλεσθαι αὐτὸν τῷ τε Προδίκῳ καὶ τῷ Ἰππία ἐνδείξασθαι καὶ καλλωπίσασθαι, ὅτι ἐρασταὶ αὐτοῦ ἀφικμένοι εἴμεν. — Τί οὖν, ἔφην ἐγώ, οὐ καὶ Πρόδικον καὶ Ἰππίαν ἐκαλέσαμεν καὶ τοὺς μετ' αὐτῶν, ἵνα ἐπακούσωσιν ἡμῶν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. Βούλεσθαι οὖν, ὁ Καλλίας ἔφη, συνέδριον κατασκευάσωμεν, ἵνα καθεζόμενοι διαλέγησθε; Ἐδόκει χρῆναι· ἄσμενοι δὲ πάντες ἡμεῖς, ὡς ἀκουσόμενοι ἀνδρῶν σοφῶν, καὶ αὐτοὶ ἀντιλαβόμενοι τῶν βάθρων καὶ τῶν κλινῶν κατασκευάζομεν παρὰ τῷ Ἰππία· ἐκεῖ γὰρ προὔπηρχε τὰ βάθρα· ἐν δὲ τούτῳ Καλλίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης ἠκέτην ἄγοντε τὸν Πρόδικον, ἀναστήσαντες ἐκ τῆς κλίνης, καὶ τοὺς μετὰ τοῦ Προδίκου.

ΚΕΦ. Θ'. Ἐπεὶ δὲ πάντες συνεκαθεζόμεθα, ὁ Πρωταγόρας, Νῦν δὴ ἂν, ἔφη, λέγοις, ὦ Σώκρατες, ἐπειδὴ καὶ οἶδε πάρεισι, περὶ ὧν ὀλίγον πρότερον μνεῖαν ἐποιοῦ πρὸς ἐμὲ ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου, καὶ ἐγὼ εἶπον, ὅτι Ἡ αὐτὴ μοι ἀρχὴ ἐστίν, ὦ Πρωταγόρα, ἥπερ ἄρτι, περὶ ὧν ἀφικόμεην. Ἰπποκράτης γὰρ ὅδε τυγχάνει ἐν ἐπιθυμίᾳ ὧν τῆς συνουσίας· ὅ τι οὖν αὐτῷ ἀποβήσεται, ἐάν σοι συνῆ, ἠδέως ἂν φησι πυθέσθαι· τοσοῦτος ὁ γε ἡμέτερος λόγος. ὑποβαβῶν οὖν ὁ Πρωταγόρας εἶπεν· ὦ νεανίσκε, ἔσται τοίνυν σοι, ἐάν ἐμοὶ συνῆς, ἧ ἂν ἡμέρα ἐμοὶ συγγένη, ἀπιέναι οἴκαδε βελτίονι γεγονότι, καὶ ἐν τῇ ὑστεραίᾳ ταῦτά ταῦτα· καὶ ἐκάστης ἡμέρας αἰεὶ ἐπὶ τὸ βέλ-

τιον ἐπιδιδόναι· καὶ ἐγὼ ἀκούσας εἶπον· ὦ Πρωταγόρα, τοῦτο μὲν οὐδὲν θαυμαστὸν λέγεις, ἀλλὰ εἰκός, ἐπεὶ καὶ σύ, καίπερ τηλικούτος ὢν καὶ οὕτω σοφός, εἴ τίς σε διδάξειεν ὃ μὴ τυγχάνεις ἐπιστάμενος, βελτίων ἂν γένοιο· ἀλλὰ μὴ οὕτως, ἀλλ' ὥσπερ ἂν εἰ αὐτίκα μάλα μεταβαλὼν τὴν ἐπιθυμίαν Ἴπποκράτης ὅδε ἐπιθυμήσειε τῆς συνουσίας τούτου τοῦ νεανίσκου τοῦ νῦν νεωστὶ ἐπιδημοῦντος, Ζευξίππου τοῦ Ἡρακλεώτου, καὶ ἀφικόμενος παρ' αὐτὸν, ὥσπερ παρὰ σέ νῦν, ἀκούσειεν αὐτοῦ ταῦτά ταῦτα, ἅπερ σοῦ, ὅτι ἐκάστης ἡμέρας ξυνὼν αὐτῷ βελτίων ἔσται καὶ ἐπιδώσει, εἰ αὐτὸν ἐπανέροιτο· τί δὴ φῆς βελτίω ἔσεσθαι καὶ εἰς τί ἐπιδώσεις; εἶποι ἂν αὐτῷ Ζευξίππος, ὅτι πρὸς γραφικὴν· καὶ εἰ Ὀρθαγόρα τῷ Ἐθηβαίῳ συγγενόμενος, ἀκούσας ἐκείνου ταῦτά ταῦτα, ἅπερ σοῦ, ἐπανέροιτο αὐτὸν εἰς ὃ τι βελτίων καθ' ἡμέραν ἔσται συγγιγνόμενος ἐκείνῳ, εἶποι ἂν, ὅτι εἰς αὐλήσιν· οὕτω δὲ καὶ σύ εἰπέ τῷ νεανίσκῳ καὶ ἐμοὶ ὑπὲρ τούτου ἐρωτῶντι, Ἴπποκράτης ὅδε Πρωταγόρα συγγενόμενος, ἧ ἂν αὐτῷ ἡμέρα συγγένηται, βελτίων ἄπεισι γενόμενος καὶ τῶν ἄλλων ἡμερῶν ἐκάστης οὕτως ἐπιδώσει εἰς τί, ὦ Πρωταγόρα, καὶ περὶ τοῦ; καὶ ὁ Πρωταγόρας ἐμοῦ ταῦτα ἀκούσας, Σὺ τε καλῶς ἐρωτᾷς, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ ἐγὼ τοῖς καλῶς ἐρωτῶσι χαίρω ἀποκρινόμενος. Ἴπποκράτης γὰρ παρ' ἐμὲ ἀφικόμενος οὐ πείσεται, ἅπερ ἂν ἐπαθεν ἄλλῳ τῷ συγγενόμενος τῶν σοφιστῶν· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι λωβῶνται τοὺς νέους· τὰς γὰρ τέχνας αὐτοὺς πεφευγότας ἄκοντας πάλιν αὖ ἄγοντες ἐμβάλλουσιν εἰς τέχνας, λογισμούς τε καὶ ἀστρονομίαν καὶ γεωμετρίαν καὶ μουσικὴν διδάσκοντες — καὶ ἅμα εἰς τὸν Ἴππίαν ἀπέβλεψε — παρὰ δ' ἐμὲ ἀφικόμενος μαθήσεται οὐ περὶ ἄλλου του ἢ περὶ οὐ ἤκει. τὸ δὲ μάθημά ἐστιν εὐβουλία περὶ τῶν οἰκείων, ὅπως ἂν ἄριστα τὴν αὐτοῦ οἰκίαν διοικοῖ, καὶ περὶ τῶν τῆς πόλεως, ὅπως τὰ τῆς πόλεως δυνατώτατος ἂν εἴη καὶ πράττειν καὶ λέγειν.

ἘΑρα, ἔφην ἐγώ, ἔπομαί σου τῷ λόγῳ; δοκεῖς γάρ μοι λέγειν τὴν πολιτικὴν τέχνην καὶ ὑπισχνεῖσθαι ποιεῖν ἄνδρας ἀγαθοὺς πολίτας. Αὐτὸ μὲν οὖν τοῦτό ἐστιν, ἔφη, ὃ Σώκρατες, τὸ ἐπάγγελμα, ὃ ἐπαγγέλλομαι.

ΚΕΦ. Γ'. Ἦ καλόν, ἦν δ' ἐγώ, τέχνημα ἄρα κέκτησθαι, εἴπερ κέκτησθαι· οὐ γάρ τοι ἄλλο πρὸς γε σέ εἰρήτεται ἢ ἄπειρα νοῶ. ἐγὼ γάρ τοῦτο, ὃ Πρωταγόρα, οὐκ ὤμην διδακτὸν εἶναι, σοὶ δὲ λέγοντι οὐκ ἔχω ὅπως ἀπιστῶ. ὅθεν δὲ αὐτὸ ἡγοῦμαι οὐ διδακτὸν εἶναι μηδ' ὑπ' ἀνθρώπων παρασκευαστὸν ἀνθρώποις, δίκαιός εἰμι εἰπεῖν. ἐγὼ γάρ Ἀθηναίους, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνας φημί σοφοὺς εἶναι. ὁρῶ οὖν, ὅταν συλλεγῶμεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐπειδὴν μὲν περὶ οἰκοδομίας τι δέη πρᾶξι τὴν πόλιν, τοὺς οἰκοδόμους μεταπεμπομένους συμβούλους περὶ τῶν οἰκοδομημάτων, ὅταν δὲ περὶ ναυπηγίας, τοὺς ναυπηγούς, καὶ τᾶλλα πάντα οὕτως, ὅσα ἡγοῦνται μαθητά τε καὶ διδακτά εἶναι· ἐὰν δὲ τις ἄλλος ἐπιχειρῇ αὐτοῖς συμβουλεύειν, ὃν ἐκεῖνοι μὴ οἴονται δημιουργὸν εἶναι, καὶν πάνυ καλὸς ἦ καὶ πλούσιος καὶ τῶν γενναίων, οὐδέν τι μᾶλλον ἀποδέχονται, ἀλλὰ καταγελῶσι καὶ θορυβοῦσιν, ἕως ἂν ἢ αὐτὸς ἀποστῇ ὃ ἐπιχειρῶν λέγειν καταθορυβηθείς, ἢ οἱ τοξόται αὐτὸν ἀφελκύσωσιν ἢ ἐξάρωνται κελυόντων τῶν πρυτάνεων. περὶ μὲν οὖν ὧν οἴονται ἐν τέχνῃ εἶναι, οὕτω διαπράττονται· ἐπειδὴν δὲ τι περὶ τῶν τῆς πόλεως διοικήσεως δέη βουλευέσασθαι, συμβουλεύει αὐτοῖς ἀνιστάμενος περὶ τούτων ὁμοίως μὲν τέκτων, ὁμοίως δὲ χαλκεύς, σκυτοτόμος, ἔμπορος, ναύκληρος, πλούσιος, πένης, γενναῖος, ἀγεννής, καὶ τούτοις οὐδεὶς τοῦτο ἐπιπλήττει ὥσπερ τοῖς πρότερον, ὅτι οὐδαμῶθεν μαθὼν, οὐδὲ ὄντος διδασκάλου οὐδενὸς αὐτῷ, ἔπειτα συμβουλεύειν ἐπιχειρεῖ· δῆλον γάρ, ὅτι οὐχ ἡγοῦνται διδακτὸν εἶναι. μὴ τοίνυν ὅτι τὸ κοινὸν τῆς πόλεως οὕτως ἔχει, ἀλλὰ

ἰδίᾳ ἡμῖν οἱ σοφώτατοι καὶ ἀριστοὶ τῶν πολιτῶν ταύτην τὴν ἀρετὴν, ἣν ἔχουσιν, οὐχ οἷοί τε ἄλλοις παραδιδόναι· ἐπεὶ Περικλῆς, ὁ τούτων τῶν νεανίσκων πατήρ, τούτους ἃ μὲν διδασκάλων εἶχετο καλῶς καὶ εὖ ἐπαίδευσεν, ἃ δὲ αὐτὸς σοφός ἐστιν οὔτε αὐτὸς παιδεύει οὔτε τῶ ἄλλῳ παραδίδωσιν, ἀλλ' αὐτοὶ περιμόντες νέμονται ὥσπερ ἄφεται, ἐὰν που αὐτόματα περιτύχωσι τῇ ἀρετῇ. εἰ δὲ βούλει, Κλεινίαν, τὸν Ἀλκιβιάδου τούτου ἑνὸς ἀδελφόν, ἐπιτροπεύων ὁ αὐτὸς οὗτος ἀνὴρ Περικλῆς, δεδιώς περὶ αὐτοῦ μὴ διαφθαρῆ δὴ ὑπὸ Ἀλκιβιάδου, ἀποσπάσας ἀπὸ τούτου, καταθέμενος ἐν Ἀρίφρονος ἐπαίδευσεν· καὶ πρὶν ἕξ μῆνας γεγονέναι, ἀπέδωκε τούτῳ οὐκ ἔχων ὅ τι χρήσαιτο αὐτῷ· καὶ ἄλλους σοὶ παμπόλλους ἔχω λέγειν, οἳ αὐτοὶ ἀγαθοὶ ὄντες οὐδένα πώποτε βελτίῳ ἐποίησαν οὔτε τῶν οἰκείων οὔτε τῶν ἄλλοτρίων. ἐγὼ οὖν, ὦ Πρωταγόρα, εἰς ταῦτα ἀποβλέπων οὐχ ἡγοῦμαι διδακτὸν εἶναι ἀρετὴν, ἐπειδὴ δὲ σου ἀκούω ταῦτα λέγοντος, κάμπτομαι καὶ οἴμαι τί σε λέγειν διὰ τὸ ἡγεῖσθαι σε πολλῶν μὲν ἔμπειρον γεγονέναι, πολλὰ δὲ μεμαθηκέναι, τὰ δὲ αὐτὸν ἐξηυρηκέναι. εἰ οὖν ἔχεις ἐναργέστερον ἡμῖν ἐπιδείξαι, ὡς διδακτὸν ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, μὴ φθονήσης, ἀλλ' ἐπίδειξον. Ἄλλ' ὦ Σώκρατες, ἔφη, οὐ φθονήσω· ἀλλὰ πότερον ὑμῖν, ὡς πρεσβύτερος νεωτέρους, μῦθον λέγων ἐπιδείξω ἢ λόγῳ διεξελθὼν; πολλοὶ οὖν αὐτῷ ὑπέλαβον τῶν παρακαθημένων, ὁποτέρως βούλοιο, οὕτω διεξιέναι. Δοκεῖ τοίνυν μοι, ἔφη, χαριέστερον εἶναι μῦθον ὑμῖν λέγειν.

ΚΕΦ. ΙΑ'. Ἦν γὰρ ποτε χρόνος, ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν. ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἰμαρμένος γενέσεώς, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείζαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῆ ἡ κεράννυται. ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἐμελλον, προσέταξαν Προμηθεὶ καὶ Ἐπιμηθεὶ κοσμησαί τε καὶ νεῦμαι δυνάμεις ἐκάστοις ὡς πρέπει. Προμη-

θέα δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι· νείμαντος δ' ἐμοῦ ἔφη, ἐπίσκεψαι· καὶ οὕτω πείσας νέμει. νέμων δὲ τοῖς μὲν ἰσχὺν ἄνευ τάχους προσῆπτε, τὰ δὲ ἀσθενέστερα τάχει ἐκόσμη· τὰ δὲ ὠπλιζε, τοῖς δ' ἄσπλον διδοὺς φύσιν ἄλλην τιν' αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο δύναιμι εἰς σωτηρίαν· ἃ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἤμπισχε, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν· ἃ δὲ ἠὔξε μεγέθει, τῷδε αὐτῷ αὐτὰ ἔσφριε· καὶ τᾶλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν· ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μὴ τι γένος αἰστωθείη· ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὐμάρειαν ἐμηχανᾶτο ἀμφιενὺς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξὶ καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς εὐνάς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχοι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἐκάστω, καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὀπλαῖς, τὰ δὲ δέρμασι στερεοῖς καὶ ἀναίμοις· τούντεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζε, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ῥίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφήν ζώων ἄλλων βοράν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλίσκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων. ἄτεδὴ οὖν οὐ πᾶν τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὅτι χρῆσαιτο· ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὄρα τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνόν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄσπλον· ἤδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ἣ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξίεναι ἐκ γῆς εἰς φῶς, ἀπορία οὖν ἐχόμενος ὁ Προμηθεὺς, ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὐροι, κλέπτει Ἡφαίστου καὶ Ἀθηναῖς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρὶ — ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμη γενέσθαι — καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτῃ ἔσχε, τὴν

δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Διὶ· τῷ δὲ Προμηθεΐ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν, τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν, οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν· πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν· εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηναῶν καὶ Ἡφαίστου οἴκημα τὸ κοινόν, ἐν ᾧ ἐφιλοτεχνεῖτην, λαθῶν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἡφαίστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηναῶν δίδωσιν ἀνθρώπῳ· καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται, Προμηθέα δὲ δι' Ἐπιμηθέα, ὕστερον, ἤπερ λέγεται, κλοπῆς δίκην μετῆλθεν.

ΚΕΦ. ΙΒ'. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισε, καὶ ἐπεχειρεῖ βωμούς τε ἰδρῦεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ καὶ οἰκίσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνάς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἤυρετο· οὕτω δὲ παρασκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ὥκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφὴν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής· πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἥς μέρος πολεμική· ἐζήτουν δὲ ἀθροίζεσθαι, καὶ σφίζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἡδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο. Ζεὺς οὖν δεῖσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν, μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἐρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἔν' εἴεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. ἐρωτᾷ οὖν Ἐρμῆς Δία, τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νεύω ; νενέμηνται δὲ ᾧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὲ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀν-

θρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω ; Ἐπὶ πάντας ἔφη ὁ Ζεὺς, καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ, τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως.

Οὕτω δὴ, ὦ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἱ τε ἄλλοι καὶ Ἄθθναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς ὀλίγοις οἶονται μετεῖναι συμβουλής, καὶ ἐάν τις ἐκτὸς ὢν τῶν ὀλίγων συμβουλεύῃ, οὐκ ἀνέχονται, ὡς σὺ φῆς· εἰκότως, ὡς ἐγὼ φημί· ὅταν δὲ εἰς συμβουλήν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἣν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως παντὸς ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς, ἢ μὴ εἶναι πόλεις· αὕτη, ὦ Σώκρατες, τούτου αἰτία.

Ἴνα δὲ μὴ οἴῃ ἀπατᾶσθαι, ὡς τῶ ὄντι ἡγοῦνται πάντες ἄνθρωποι πάντα ἄνδρα μετέχειν δικαιοσύνης τε καὶ τῆς ἄλλης πολιτικῆς ἀρετῆς, τόδε αὖ λαβὲ τεκμήριον· ἐν γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, ὥσπερ σὺ λέγεις, ἐάν τις φῆ ἀγαθὸς ἀλχητῆς εἶναι, ἢ ἄλλην ἡντινοῦν τέχνην, ἣν μὴ ἔστιν, καταγελῶσιν ἢ χαλεπαίνουσι, καὶ οἱ οἰκεῖοι προσιόντες νουθετοῦσιν ὡς μαινόμενον· ἐν δὲ δικαιοσύνη καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ πολιτικῇ ἀρετῇ, ἐάν τινα καὶ εἰδῶσιν ὅτι ἄδικός ἐστιν, ἐάν οὗτος αὐτὸς καθ' αὐτοῦ τάληθῆ λέγῃ ἐναντίον πολλῶν, ὃ ἐκεῖ σωφροσύνην ἡγοῦντο εἶναι, τάληθῆ λέγειν, ἐνταῦθα μανίαν, καὶ φασὶ πάντας δεῖν φάναι εἶναι δικαίους, ἐάν τε ὦσιν ἐάν τε μή, ἢ μῖνεσθαι τὸν μὴ προσποιούμενον δικαιοσύνην, ὡς ἀναγκαῖον οὐδένα ὄντιν' οὐχὶ ἀμῶς γέ πως μετέχειν αὐτῆς, ἢ μὴ εἶναι ἐν ἀνθρώποις.

ΚΕΦ. ΙΓ'. "Ὅτι μὲν οὖν πάντ' ἄνδρα εἰκότως ἀποδέχονται περὶ ταύτης τῆς ἀρετῆς σύμβουλον διὰ τὸ ἡγεῖσθαι παντὶ μετεῖναι αὐτῆς, ταῦτα λέγω· ὅτι δὲ αὐτὴν οὐ φύσει ἡγοῦνται

εἶναι οὐδ' ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, ἀλλὰ διδακτόν τε καὶ ἐπιμε-
 λείας παραγίγνεσθαι ᾧ ἂν παραγίγνηται, τοῦτό σοι μετὰ τοῦτο
 πειράσομαι ἀποδείξαι. ὅσα γὰρ ἡγοῦνται ἀλλήλους κακὰ
 ἔχειν ἄνθρωποι φύσει ἢ τύχῃ, οὐδεὶς θυμοῦται οὐδὲ νουθετεῖ
 οὐδὲ διδάσκει οὐδὲ κολάζει τοὺς ταῦτα ἔχοντας, ἵνα μὴ τοι-
 οῦτοι ᾧσιν, ἀλλ' ἐλεοῦσιν· οἷον τοὺς αἰσχροὺς ἢ σμικροὺς ἢ
 ἀσθενεῖς τὶς οὕτως ἀνόητος, ὥστε τι τούτων ἐπιχειρεῖν ποι-
 εῖν ; ταῦτα μὲν γάρ, οἶμαι, ἴσασιν ὅτι φύσει τε καὶ τύχῃ τοῖς
 ἀνθρώποις γίγνεται, τὰ καλὰ καὶ τάναντία τούτοις· ὅσα δὲ
 ἐξ ἐπιμελείας καὶ ἀσκήσεως καὶ διδαχῆς οἴονται γίγνεσθαι
 ἀγαθὰ ἀνθρώποις, ἐάν τις ταῦτα μὴ ἔχῃ, ἀλλὰ τάναντία τού-
 των κακὰ, ἐπὶ τούτοις που οἷ τε θυμοὶ γίγνονται καὶ αἱ κο-
 λάσεις καὶ αἱ νουθετήσεις· ὧν ἔστιν ἓν καὶ ἡ ἀδικία καὶ ἡ ἀσέ-
 βεια καὶ συλλήβδην πᾶν τὸ ἐναντίον τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς·
 ἐνθα δὴ πᾶς παντὶ θυμοῦται καὶ νουθετεῖ, δῆλον ὅτι ὡς ἐξ
 ἐπιμελείας καὶ μαθήσεως κτητῆς οὔσης· εἰ γὰρ ἐθέλεις ἐν-
 νοῆσαι τὸ κολάζειν, ὧ Σώκρατες, τοὺς ἀδικοῦντας τί ποτε δύ-
 ναται, αὐτό σε διδάξει, ὅτι οἷ γε ἄνθρωποι ἡγοῦνται παρασκευ-
 αστὸν εἶναι ἀρετῆν. οὐδεὶς γὰρ κολάζει τοὺς ἀδικοῦντας πρὸς
 τούτῳ τὸν νοῦν ἔχων καὶ τούτου ἕνεκα, ὅτι ἠδίκησεν, ὅστις μὴ
 ὡσπερ θηρίον ἀλογίστως τιμωρεῖται· ὁ δὲ μετὰ λόγου ἐπιχει-
 ρῶν κολάζειν οὐ τοῦ παρεληλυθότος ἕνεκα ἀδικήματος τιμω-
 ρεῖται — οὐ γὰρ ἂν τό γε πραχθὲν ἀγέννητον θείη — ἀλλὰ τοῦ
 μέλλοντος χάριν, ἵνα μὴ αὐθις ἀδικήσῃ μήτε αὐτὸς οὗτος
 μήτε ἄλλος ὁ τοῦτον ἰδὼν κολασθέντα· καὶ τοιαύτην διάνοιαν
 ἔχων διανοεῖται παιδευτὴν εἶναι ἀρετῆν· ἀποτροπῆς γοῦν ἕνεκα
 κολάζει. ταύτην οὖν τὴν δόξαν πάντες ἔχουσιν, ὅσοι περ τιμω-
 ροῦνται καὶ ἰδία καὶ δημοσίᾳ· τιμωροῦνται δὲ καὶ κολάζονται
 οἷ τε ἄλλοι ἄνθρωποι οὓς ἂν οἴωνται ἀδικεῖν, καὶ οὐχ ἥκιστα
 Ἀθηναῖοι, οἱ σοὶ πολῖται· ὥστε κατὰ τοῦτον τὸν λόγον καὶ
 Ἀθηναῖοί εἰσι τῶν ἡγουμένων παρασκευαστὸν εἶναι καὶ διδα-

κτὸν ἀρετὴν. ὡς μὲν οὖν εἰκότως ἀποδέχονται οἱ σοὶ πολῖται καὶ χαλκίως καὶ σκυτοτόμου συμβουλευόντος τὰ πολιτικά, καὶ ὅτι διδακτὸν καὶ παρασκευαστὸν ἡγοῦνται ἀρετὴν, ἀποδείκνυται σοι, ὦ Σώκρατες, ἱκανῶς, ὡς γ' ἐμοὶ φαίνεται.

ΚΕΦ. ΙΔ.' "Ἐτι δὴ λοιπὴ ἀπορία ἐστίν, ἣν ἀπορεῖς περὶ τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγαθῶν, τί δήποτε οἱ ἄνδρες οἱ ἀγαθοὶ τὰ μὲν ἄλλα τοὺς αὐτῶν υἱεῖς διδάσκουσι, ἃ διδασκάλων ἔχεται, καὶ σοφοὺς ποιοῦσιν, ἣν δὲ αὐτοὶ ἀρετὴν ἀγαθοί, οὐδενὸς βελτίους ποιοῦσιν. τούτου δὴ πέρι, ὦ Σώκρατες, οὐκέτι μῦθόν σοι ἐρῶ, ἀλλὰ λόγον. ὦδε γὰρ ἐνόησον· πότερον ἔστι τι ἔν, ἢ οὐκ ἔστιν, οὐ ἀναγκαῖον πάντας τοὺς πολίτας μετέχειν, εἴπερ μέλλει πόλις εἶναι; ἐν τούτῳ γὰρ αὕτη λύεται ἡ ἀπορία, ἣν σὺ ἀπορεῖς, ἢ ἄλλοθι οὐδαμοῦ. εἰ μὲν γὰρ ἔστι καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἐν οὐ τεκτονικὴ οὐδὲ χαλκεία οὐδὲ κεραμεία, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη καὶ τὸ ὅσιον εἶναι καὶ συλλήβδην ἐν αὐτῷ προσαγορευέω εἶναι ἀνδρὸς ἀρετὴν· εἰ τοῦτ' ἔστιν, οὐδεὶ πάντας μετέχειν καὶ μετὰ τούτου πάντ' ἄνδρα, εἴαν τι καὶ ἄλλο βούληται μανθάνειν ἢ πράττειν, οὕτω πράττειν, ἄνευ δὲ τούτου μή, ἢ τὸν μετέχοντα καὶ διδάσκειν καὶ κολάζειν, καὶ παῖδα καὶ ἄνδρα καὶ γυναῖκα ἕωσπερ ἂν κολαζόμενος βελτίων γένηται, ὅς δ' ἂν μὴ ὑπακούῃ κολαζόμενος καὶ διδασκόμενος, ὡς ἀνίατον ὄντα τοῦτον ἐκβάλλειν ἐκ τῶν πόλεων ἢ ἀποκτείνειν· εἰ οὕτω μὲν ἔχει, οὕτω δ' αὐτοῦ πεφυκότος οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες εἰ τὰ μὲν ἄλλα διδάσκονται τοὺς υἱεῖς, τοῦτο δὲ μή, σκέψαι ὡς θαυμασίως γίνονται οἱ ἀγαθοί. ὅτι μὲν γὰρ διδακτὸν αὐτὸ ἡγοῦνται καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ, ἀπεδείξαμεν. διδακτοῦ δὲ ὄντος καὶ θεραπευτοῦ τὰ μὲν ἄλλα τοὺς υἱεῖς διδάσκονται, ἐφ' οἷς οὐκ ἔστι θάνατος ἢ ζημία, εἴαν μὴ ἐπίστανται, ἐφ' ὧν δὲ ἢ τε ζημία θάνατος αὐτῶν τοῖς παισὶ καὶ φυγαὶ μὴ μαθοῦσι μηδὲ θεραπευθεῖσιν εἰς ἀρετὴν, καὶ

πρὸς τῷ θανάτῳ χρημάτων τε δημεύσεις καί, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ξυλλήβδην τῶν οἰκῶν ἀνατροπαί, ταῦτα δ' ἄρα οὐ διδάσκονται οὐδ' ἐπιμελοῦνται πᾶσαν ἐπιμέλειαν; οἴεσθαί γε χρή, ὦ Σώκρατες.

ΚΕΦ. ΙΕ'. Ἐκ παίδων σμικρῶν ἀρξάμενοι, μέχρι οὐπὲρ ἂν ζῶσι, καὶ διδάσκουσι καὶ νουθετοῦσιν· ἐπειδὴν θᾶπτον συνῆ τις τὰ λεγόμενα, καὶ τροφὸς καὶ μήτηρ καὶ παιδαγωγὸς καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ περὶ τούτου διαμάχονται, ὅπως ὡς βέλτιστος ἔσται ὁ παῖς, παρ' ἑκάστον καὶ ἔργον καὶ λόγον διδάσκοντες καὶ ἐνδεικνύμενοι, ὅτι τὸ μὲν δίκαιον, τὸ δὲ ἄδικον, καὶ τότε μὲν καλόν, τότε δὲ αἰσχρόν, καὶ τότε μὲν ὕσιον, τότε δὲ ἀνόσιον, καὶ τὰ μὲν ποίει, τὰ δὲ μὴ ποίει· καὶ ἐὰν μὲν ἐκὼν πείθηται· εἰ δὲ μὴ, ὥσπερ ζύλον διαστρεφόμενον καὶ καμπτόμενον εὐθύνουσιν ἀπειλαῖς καὶ πληγαῖς· μετὰ δὲ ταῦτα εἰς διδασκάλων πέμποντες πολὺ μᾶλλον ἐντέλλονται ἐπιμελεῖσθαι εὐχοσμίας τῶν παίδων ἢ γραμμάτων τε καὶ κιθαρίσεως· οἱ δὲ διδάσκαλοι τούτων τε ἐπιμελοῦνται, καὶ ἐπειδὴν αὐτὰ γράμματα μάθωσι καὶ μέλλωσι συνήσειν τὰ γεγραμμένα, ὥσπερ τότε τὴν φωνήν, παρατιθέασιν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν βάρων ἀναγιγνώσκειν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα καὶ ἐκμανθάνειν ἀναγκάζουσιν, ἐν οἷς πολλαὶ μὲν νουθητήσεις ἔνεισι, πολλαὶ δὲ διέξοδοι καὶ ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια παλαιῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ἵνα ὁ παῖς ζηλῶν μιμῆται καὶ ὀρέγηται τοιοῦτος γενέσθαι· οἱ τ' αὐτὸ κιθαρισταί, ἕτερα τοιαῦτα, σωφροσύνης τε ἐπιμελοῦνται καὶ ὅπως ἂν οἱ νέοι μηδὲν κακουργῶσιν· πρὸς δὲ τούτοις, ἐπειδὴν κιθαρίζειν μάθωσιν, ἄλλων αὐτῶν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα διδάσκουσι μελοποιῶν, εἰς τὰ κιθαρίσματα ἐντείνοντες, καὶ τοὺς ῥυθμούς τε καὶ τὰς ἀρμονίας ἀναγκάζουσιν οἰκειοῦσθαι ταῖς ψυχαῖς τῶν παίδων, ἵνα ἡμερώτεροι τε ᾧσι, καὶ εὐρυθμότεροι καὶ εὐαρμοστότεροι γιγνόμενοι χρή-

σμοι ὧσιν εἰς τὸ λέγειν τε καὶ πράττειν· πᾶς γὰρ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εὐρυθμίας τε καὶ εὐαρμοστίας δεῖται. ἔτι τοίνυν πρὸς τούτοις εἰς παιδοτροίβου πέμπουσιν, ἵνα τὰ σώματα βελτίω ἔχοντες ὑπηρετῶσι τῇ διανοίᾳ χρηστῇ οὔσῃ, καὶ μὴ ἀναγκάζονται ἀποδειλιᾶν διὰ τὴν πονηρίαν τῶν σωμάτων καὶ ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πράξεσι· καὶ ταῦτα ποιῶσιν οἱ μάλιστα δυνάμενοι μάλιστα· μάλιστα δὲ δύνανται οἱ πλουσιώτατοι· καὶ οἱ τούτων υἱεῖς προφαίτατα εἰς διδασκάλων τῆς ἡλικίας ἀρξάμενοι φοιτᾶν ὀψιαίτατα ἀπαλλάττονται, ἐπειδὴν δὲ ἐκ διδασκάλων ἀπαλλαγῶσιν, ἡ πόλις αὐ τοὺς τε νόμους ἀναγκάζει μανθάνειν καὶ κατὰ τούτους ζῆν, ἵνα μὴ αὐτοὶ ἐφ' ἑαυτῶν εἰκῆ πράττωσιν, ἀλλ' ἀτεχνῶς ὡσπερ οἱ γραμματισταὶ τοῖς μῆπω δεινοῖς γράφειν τῶν παιδῶν υπογράφαντες γραμμὰς τῇ γραφίδι· οὕτω τὸ γραμματεῖον διδάσσει καὶ ἀναγκάζουσι γράφειν κατὰ τὴν ὑφήγησιν τῶν γραμμῶν, ὧς δὲ καὶ ἡ πόλις νόμους υπογράφασα, ἀγαθῶν καὶ παλαιῶν νομοθετῶν εὐρήματα, κατὰ τούτους ἀναγκάζει καὶ ἄρχειν καὶ ἄρχεσθαι· ὅς δ' ἂν ἐκτὸς βαίῃη τούτων, κολάζει, καὶ ὄνομα τῇ κολάσει ταύτῃ καὶ παρ' ὑμῖν καὶ ἄλλοθι πολλαχοῦ, ὡς εὐθυνοῦσης τῆς δίκης, εὐθῦναι· τὸσαύτης οὖν τῆς ἐπιμελείας οὔσης περὶ ἀρετῆς ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ θαυμάζεις, ὦ Σώκρατες, καὶ ἀπορεῖς, εἰ διδασκτὸν ἐστὶν ἀρετὴ; ἀλλ' οὐ χρὴ θαυμάζειν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, εἰ μὴ διδασκτὸν.

ΚΕΦ. ΙΣΤ'. Διὰ τί οὖν τῶν ἀγαθῶν πατέρων πολλοὶ υἱεῖς φαῦλοι γίνονται; τοῦτο αὐ μάθε· οὐδὲν γὰρ θαυμαστόν, εἴπερ ἀληθῆ ἐγὼ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔλεγον, ὅτι τούτου τοῦ πράγματος, τῆς ἀρετῆς, εἰ μέλλει πόλις εἶναι, οὐδένα δεῖ ἰδιωτεύειν. εἰ γὰρ δὴ ὁ λέγω οὕτως ἔχει — ἔχει δὲ μάλιστα πάντων οὕτως — ἐνθυμήθητι ἄλλο τῶν ἐπιτηδευμάτων ὅτι οὖν καὶ μαθημάτων προελόμενος. εἰ μὴ οἶόν τ' ἦν πόλιν εἶναι, εἰ μὴ πάν-

τες αὐληταὶ ἤμεν, ὁποῖός τις ἐδύνατο ἕκαστος, καὶ τοῦτο καὶ
 ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ πᾶς πάντα καὶ ἐδίδασκε καὶ ἐπέπληττε τὸν
 μὴ καλῶς αὐλοῦντα καὶ μὴ ἐφθόνει τούτου, ὥσπερ νῦν τῶν
 δικαίων καὶ τῶν νομίμων οὐδεὶς φθονεῖ οὐδ' ἀποκρύπτεται
 ὥσπερ τῶν ἄλλων τεχνημάτων· λυσιτελεῖ γάρ, οἶμαι, ἡμῖν ἢ
 ἀλλήλων δικαιοσύνη καὶ ἀρετὴ· διὰ ταῦτα πᾶς παντὶ προθύ-
 μως λέγει καὶ διδάσκει καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα· εἰ οὖν
 οὕτω καὶ ἐν αὐλήσει πᾶσαν προθυμίαν καὶ ἀφθονίαν εἶχομεν
 ἀλλήλους διδάσκειν, οἶει ἂν τι, ἔφη, μᾶλλον, ὦ Σώκρατες,
 τῶν ἀγαθῶν αὐλητῶν ἀγαθοὺς αὐλητὰς τοὺς υἱεῖς γίγνεσθαι ἢ
 τῶν φαύλων; οἶμαι μὲν οὐ, ἀλλ' ὅτου ἔτυχεν ὁ υἱὸς εὐφυέ-
 στατος γενόμενος εἰς αὐλησιν, οὗτος ἂν ἐλλόγιμος ἠυξήθη,
 ὅτου δὲ ἀφυῆς, ἀκλεῆς· καὶ πολλάκις μετ' ἀγαθοῦ αὐλητοῦ φαύ-
 λος ἂν ἀπέβη, πολλάκις δ' ἂν φαύλου ἀγαθός· ἀλλ' οὖν αὐλη-
 ταὶ γ' ἂν πάντες ἦσαν ἱκανοὶ ὡς πρὸς τοὺς ἰδιώτας καὶ μηδὲν
 αὐλήσεως ἐπαίοντας. οὕτως οἶου καὶ νῦν, ὅστις σοὶ ἀδικώ-
 τατος φαίνεται ἄνθρωπος τῶν ἐν νόμοις καὶ ἀνθρώποις τε-
 θραμμένων, δίκαιον αὐτὸν εἶναι καὶ δημιουργὸν τούτου τοῦ
 πράγματος, εἰ δέοι αὐτὸν κρίνεσθαι πρὸς ἀνθρώπους, οἷς
 μήτε παιδεῖα ἐστὶ μήτε δικαστήρια μήτε νόμοι μηδὲ ἀνάγκη
 μηδεμία διὰ παντὸς ἀναγκάζουσα ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι, ἀλλ'
 εἶεν ἄγριοί τινες, οἷοί περ οὓς πέρυσι Φερεκράτης ὁ ποιη-
 τῆς ἐδίδαξεν ἐπὶ Ληναίῳ· ἢ σφόδρα ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἀνθρώ-
 ποις γενόμενος, ὥσπερ οἱ ἐν ἐκείνῳ τῷ χορῷ μισάνθρωποι,
 ἀγαπήσαις ἂν, εἰ ἐντύχοις Εὐρυβάτῳ καὶ Φρυνώνδῳ, καὶ ἀνο-
 λοφύραι· ἂν παθῶν τὴν τῶν ἐνθάδε ἀνθρώπων πονηρίαν· νῦν δὲ
 τρυφᾶς, ὦ Σώκρατες, διότι πάντες διδάσκαλοί εἰσιν ἀρετῆς,
 καθ' ὅσον δύνανται ἕκαστος, καὶ οὐδεὶς σοὶ φαίνεται εἶναι·
 ὥσπερ ἂν εἰ ζητοῖς τίς διδάσκαλος τοῦ ἐλληνίζειν, οὐδ' ἂν εἰς
 φανείη, οὐδὲ γ' ἂν, οἶμαι, εἰ ζητοῖς τίς ἐν ἡμῖν διδάξειε τοὺς
 τῶν χειροτεχνῶν υἱεῖς αὐτὴν ταύτην τὴν τέχνην, ἣν δὴ παρὰ

τοῦ πατρὸς μεμαθήκασι, καθ' ὅσον οἷός τ' ἦν ὁ πατήρ καὶ οἱ τοῦ πατρὸς φίλοι ὄντες ὁμότεχνοι, τούτους ἔτι τίς ἂν διδάξειεν; οὐ ῥάδιον οἶμαι εἶναι, ὧ Σώκρατες, τούτων διδάσκαλον φανῆναι, τῶν δὲ ἀπείρων παντάπασι ῥάδιον· οὕτω δὲ ἀρετῆς καὶ τῶν ἄλλων πάντων· ἀλλὰ καὶ ἡ ὀλίγον ἔστι τις, ὅστις διαφέρει ἡμῶν προβιβάσαι εἰς ἀρετὴν, ἀγαπητόν. ὦν δὴ ἐγὼ οἶμαι εἰς εἶναι, καὶ διαφερόντως ἂν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ὄνησαί τινα πρὸς τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι, καὶ ἀξίως τοῦ μισθοῦ ὃν πράττομαι, καὶ ἔτι πλείονος, ὥστε καὶ αὐτῷ δοκεῖν τῷ μαθόντι, διὰ ταῦτα καὶ τὸν τρόπον τῆς πράξεως τοῦ μισθοῦ τοιοῦτον πεποιήμαι· ἐπειδὴν γὰρ τις παρ' ἐμοῦ μάθῃ, ἐὰν μὲν βούληται, ἀποδεδωκεν ὃ ἐγὼ πράττομαι ἀργύριον· ἐὰν δὲ μή, ἐλθὼν εἰς ἱερόν, ὁμόσας, ὅσου ἂν φῆ ἄξια εἶναι τὰ μαθήματα, τοσοῦτον κατέθηκεν.

Τοιοῦτόν σοι, ἔφη, ὧ Σώκρατες, ἐγὼ καὶ μῦθον καὶ λόγον εἴρηκα, ὡς διδακτὸν ἀρετὴ καὶ Ἀθηναῖοι οὕτως ἡγοῦνται, καὶ ὅτι οὐδὲν θαυμαστόν τῶν ἀγαθῶν πατέρων φαύλους υἱεῖς γίνεσθαι καὶ τῶν φαύλων ἀγαθοὺς· ἐπεὶ καὶ οἱ Πολυκλείτου υἱεῖς, Παράλου καὶ Ξανθίππου τοῦδε ἡλικιωῖται, οὐδὲν πρὸς τὸν πατέρα εἰσί, καὶ ἄλλοι ἄλλων δημιουργῶν. τῶνδε δὲ οὐπω ἄξιον τοῦτο κατηγορεῖν· ἔτι γὰρ ἐν αὐτοῖς εἰσὶν ἐλπίδες· νέοι γάρ.

ΚΕΦ. ΙΖ'. Πρωταγόρας μὲν τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐπιδειξάμενος ἀπεπαύσατο τοῦ λόγου· καὶ ἐγὼ ἐπὶ μὲν πολὺν χρόνον κεκληλημένος ἔτι πρὸς αὐτὸν ἔβλεπον ὡς ἐροῦντά τι ἐπιθυμῶν ἀκούειν· ἐπεὶ δὲ δὴ ἤσθόμην ὅτι τῷ ὄντι πεπαυμένος εἶη, μόγις πῶς ἐμαυτὸν ὡσπερὶ συναγείρας εἶπον, βλέψας πρὸς τὸν Ἴπποκράτη· ὦ παῖ Ἀπολλοδώρου, ὡς χάριν σοι ἔχω ὅτι προὔτρεψάς με ὧδε ἀφικέσθαι· πολλοῦ γὰρ ποιῶμαι ἀκηχοένα ἃ ἀκήκασα Πρωταγόρου. ἔγωγε ἐν μὲν τῷ ἔμπροσθεν χρόνῳ ἡγού-

μην οὐκ εἶναι ἀνθρωπίνην ἐπιμέλειαν, ἥ ἀγαθοὶ οἱ ἀγαθοὶ γίγνονται· νῦν δὲ πέπεισμαι, πλὴν σμικρὸν τί μοι ἐμποδῶν, ὃ δὴ-
 λον ὅτι Πρωταγόρας ῥαδίως ἐπεκδιδάξει, ἐπειδὴ καὶ τὰ πολλὰ
 ταῦτα ἐξεδίδαξε· καὶ γὰρ εἰ μὲν τις περὶ αὐτῶν τούτων συγγέ-
 νοιτο ὁπωσοῦν τῶν δημηγόρων, τάχ' ἂν καὶ τοιοῦτους λόγους
 ἀκούσειε ἢ Περικλέους ἢ ἄλλου τινὸς τῶν ἱκανῶν εἰπεῖν· εἰ δὲ
 ἐπανέροισι τινά τι, ὥσπερ βιβλία οὐδὲν ἔχουσιν οὔτε ἀποκρί-
 νασθαι οὔτε αὐτοὶ ἐρέσθαι, ἀλλ' ἐὰν τις καὶ σμικρὸν ἐπερωτή-
 σῃ τι τῶν ῥηθέντων, ὥσπερ τὰ χαλκεία πληγέντα μακρὸν ἤχει
 καὶ ἀποτείνει, ἐὰν μὴ ἐπιλαβηταί τις, καὶ οἱ ῥήτορες οὕτω
 σμικρὰ ἐρωτηθέντες δόλιχον κατατείνουσι τοῦ λόγου. Πρω-
 γόρας δὲ ὕδὲ ἱκανὸς μὲν μακροὺς λόγους καὶ καλοὺς εἰπεῖν, ὡς
 αὐτὰ δηλοῖ, ἱκανὸς δὲ καὶ ἐρωτηθεὶς ἀποκρίνασθαι κατὰ βραχὺ
 καὶ ἐρόμενος περιμεῖναι τε καὶ ἀποδέξασθαι τὴν ἀπόκρισιν,
 ἃ ὀλίγοις ἐστὶ παρεσκευασμένα. νῦν οὖν, ὦ Πρωταγόρα, σμι-
 κροῦ τινος ἐνδεής εἰμι πάντ' ἔχειν, εἴ μοι ἀποκρίναιο τόδε. τὴν
 ἀρετὴν φῆς διδακτὸν εἶναι, καὶ ἐγὼ, εἴπερ ἄλλω τῷ ἀνθρώπῳ
 πειθοίμην ἂν καὶ σοί· ὃ δ' ἐθαύμασά σου λέγοντος, τοῦτό μοι
 ἐν τῇ ψυχῇ ἀποπλήρωσον· ἔλεγες γὰρ ὅτι Ζεὺς τὴν δικαιο-
 σύνην καὶ τὴν αἰδῶ πέμψειε τοῖς ἀνθρώποις, καὶ αὖ πολλα-
 χοῦ ἐν τοῖς λόγοις ἐλέγετο ὑπὸ σοῦ ἡ δικαιοσύνη καὶ σωφρο-
 σύνη καὶ ὁσιότης καὶ πάντα ταῦτα ὡς ἐν τι εἴῃ συλλήβδην, ἀρε-
 τή. ταῦτ' οὖν αὐτὰ δῖελθέ μοι ἀκριβῶς τῷ λόγῳ, πότερον ἐν μὲν
 τί ἐστὶν ἡ ἀρετή, μόρια δὲ αὐτῆς ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη καὶ σω-
 φροσύνη καὶ ὁσιότης ἢ ταῦτ' ἐστὶν ἅ νῦν δὴ ἐγὼ ἔλεγον πάντα
 ὀνόματα τοῦ αὐτοῦ ἐνὸς ὄντος· τοῦτ' ἐστὶν ὃ ἔτι ἐπιποθῶ.

ΚΕΦ. ΙΗ'. 'Αλλὰ ῥάδιον τοῦτό γ', ἔφη, ὦ Σώκρατες,
 ἀποκρίνασθαι, ὅτι ἐνὸς ὄντος τῆς ἀρετῆς μόριά ἐστὶν ἅ ἐρω-
 τᾶς. Πότερον, ἔφη, ὥσπερ προσώπου τὰ μόρια μόριά ἐστι,
 στόμα τε καὶ ῥίς καὶ ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα, ἢ ὥσπερ τὰ τοῦ χρυ-

σοῦ μόρια οὐδὲν διαφέρει τὰ ἕτερα τῶν ἐτέρων, ἀλλήλων καὶ τοῦ ὅλου, ἀλλ' ἢ μεγέθει καὶ σμικρότητι ; Ἐκείνως μοι φαίνονται, ὦ Σώκρατες, ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου μόρια ἔχει πρὸς τὸ ὅλον πρόσωπον. Πότερον οὖν, ἦν δ' ἐγώ, καὶ μεταλαμβάνουσιν οἱ ἄνθρωποι τούτων τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων οἱ μὲν ἄλλο, οἱ δὲ ἄλλο, ἢ ἀνάγκη, ἐάν περ τις ἐν λάβῃ, ἅπαντ' ἔχειν; Οὐδαμῶς, ἔφη, ἐπεὶ πολλοὶ ἀνδρεῖοί εἰσιν, ἄδικοι δέ, καὶ δίκαιοι αὖ, σοφοὶ δὲ οὐ. Ὅστι γὰρ οὖν καὶ ταῦτα μόρια τῆς ἀρετῆς, ἔφην ἐγώ, σοφία καὶ ἀνδρεία; Πάντων μάλιστα δήπου, ἔφη, καὶ μέγιστόν γε ἢ σοφία τῶν μορίων. Ἐκαστον δὲ αὐτῶν ἐστίν, ἦν δ' ἐγώ, ἄλλο, τὸ δὲ ἄλλο; Ναί. Ἡ καὶ δύναμιν αὐτῶν ἕκαστον ἰδίαν ἔχει, ὥσπερ τὰ τοῦ προσώπου; οὐκ ἐστὶν ὀφθαλὸς οἷον τὰ ὄτα, οὐδ' ἢ δύναμις αὐτοῦ ἢ αὐτή, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν ἐστὶν οἷον τὸ ἕτερον οὔτε κατὰ τὴν δύναμιν οὔτε κατὰ τὰ ἄλλα· ἄρ' οὖν οὕτω καὶ τὰ τῆς ἀρετῆς μόρια οὐκ ἐστὶ τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον, οὔτε αὐτὴ οὔτε ἢ δύναμις αὐτοῦ ; ἢ δῆλα δὴ ὅτι οὕτως ἔχει, εἴπερ τῷ παραδείγματι γε ἔοικεν ; Ἄλλ' οὕτως, ἔφη, ἔχει ὦ Σώκρατες. Καὶ ἐγὼ εἶπον· Οὐδὲν ἄρα ἐστὶ τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων ἄλλο οἷον ἐπιστήμη, οὐδ' οἷον δικαιοσύνη, οὐδ' οἷον ἀνδρεία, οὐδ' οἷον σωφροσύνη, οὐδ' οἷον ὁσιότης. Οὐκ ἔφη. Φέρε δὴ, ἔφην ἐγώ, κοινῇ σκεψόμεθα, ποῖόν τι αὐτῶν ἐστὶν ἕκαστον· πρῶτον μὲν τὸ τοιόνδε· ἢ δικαιοσύνη πρᾶγμα τι ἐστὶν ἢ οὐδὲν πρᾶγμα ; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ· τί δὲ σοί ; Κάμοι, ἔφη, τί οὖν; εἴ τις ἔροιτο ἐμέ τε καὶ σέ· Ὡ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἶπετον δὴ με τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ὃ ὀνομάσατε ἄρτι, ἢ δικαιοσύνη, αὐτὸ τοῦτο δίκαιόν ἐστὶν ἢ ἄδικον; ἐγὼ μὲν ἂν αὐτῷ ἀποκρινάμην, ὅτι δίκαιον· σὺ δὲ τί· ἂν ψῆφον θεῶ ; τὴν αὐτὴν ἐμοὶ ἢ ἄλλην; Τὴν αὐτὴν ἔφη. Ἔστιν ἄρα τοιοῦτον ἢ δικαιοσύνη οἷον δίκαιον εἶναι, φαίην ἂν ἐγώ γε ἀποκρινόμενος τῷ ἐρωτῶντι· οὐκοῦν καὶ σύ; Ναί, ἔφη. Εἰ οὖν μετὰ τοῦτο ἡμᾶς ἔροιτο. Οὐκοῦν καὶ ὁσιό-

τητά τινά φατε εἶναι; φαῖμεν ἄν, ὡς ἐγὼμαι. Ναί, ἦ δ' ὄς. Οὐκοῦν φατε καὶ τοῦτο πρᾶγμα τι εἶναι; φαῖμεν ἄν· ἦ οὐ; καὶ τοῦτο συνέφη. Πότερον δὲ τοῦτο αὐτὸ τὸ πρᾶγμα φατε πεφυκέναι οἷον ἀνόσιον εἶναι ἢ οἷον ὄσιον; ἀγανακτῆσαιμ' ἄν ἔγωγ' ἔφη, τῷ ἐρωτήματι, καὶ εἶποιμ' ἄν· Εὐφήμει, ὦ ἀνθρώπε· σχολῆ μέντ' ἄν τι ἄλλο ὄσιον εἴη, εἰ μὴ αὐτὴ γε ἡ ὀσιότης ὄσιον ἔσται· τί δὲ σύ; οὐχ οὕτως ἄν ἀποκρίναιο; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη.

ΚΕΦ. ΙΘ'. Εἰ οὖν μετὰ τοῦτ' εἶποι ἐρωτῶν ἡμᾶς· Πῶς οὖν ὀλίγον πρότερον ἐλέγετε; ἄρ' οὐκ ὀρθῶς ὑμῶν κατέχουσα; ἐδόξατέ μοι φάναι τὰ τῆς ἀρετῆς μύρια εἶναι οὕτως ἔχοντα πρὸς ἀλληλα, ὡς οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον αὐτῶν οἷον τὸ ἕτερον· εἶποίμην ἄν ἔγωγε ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ὀρθῶς ἤκουσας, ὅτι δὲ καὶ ἐμὲ οἶει εἰπεῖν τοῦτο, παρήκουσας· Πρωταγόρας γὰρ ὕδα ταῦτα ἀπεκρίνατο, ἐγὼ δὲ ἠρώτων· εἰ οὖν εἶποι· Ἄληθῆ ὕδα λέγει, ὦ Πρωταγόρα; σὺ φῆς οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον μύριον οἷον τὸ ἕτερον τῶν τῆς ἀρετῆς; σὸς οὗτος ὁ λόγος ἐστί; τί ἄν ἀποκρίναιο; Ἄναρχη, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ὁμολογεῖν. Τί οὖν, ὦ Πρωταγόρα, ἀποκρινόμεθα αὐτῷ, ταῦτα ὁμολογήσαντες, ἐὰν ἡμᾶς ἐπανερίηται· Οὐκ ἄρα ἐστὶν ὀσιότης οἷον δίκαιον εἶναι πρᾶγμα, οὐδὲ δικαιοσύνη οἷον ὄσιον, ἀλλ' οἷον μὴ ὄσιον· ἦ δ' ὀσιότης οἷον μὴ δίκαιον, ἀλλ' ἄδικον ἄρα, τὸ δὲ ἀνόσιον; τί αὐτῷ ἀποκρινόμεθα; ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτὸς ὑπὲρ γε ἐμαυτοῦ φαίην ἄν καὶ τὴν δικαιοσύνην ὄσιον εἶναι καὶ τὴν ὀσιότητα δίκαιον· καὶ ὑπὲρ σοῦ δέ, εἰ με ἐφῆς, ταῦτά ἄν ταῦτα ἀποκρινοίμην, ὅτι ἦτοι ταυτόν γ' ἐστὶ δικαιοῦτης ἰσότητι ἢ ὅ τι ὁμοιότατον, καὶ μάλιστα πάντων ἢ τε δικαιοσύνη οἷον ὀσιότης καὶ ἢ ὀσιότης οἷον δικαιοσύνη. ἀλλ' ἔρα, εἰ διακωλύεις ἀποκρίνεσθαι, ἦ καὶ σοὶ συνδοκεῖ οὕτως. Οὐ πάνυ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ Σώκρατες, οὕτως ἀπλοῦν εἶναι, ὥστε συγχωρῆσαι τὴν τε δικαιοσύνην ὄσιον εἶναι.

καὶ τὴν ὁσιότητα δίκαιον, ἀλλὰ τί μοι δοκεῖν ἐν αὐτῷ δια-
φορον εἶναι. ἀλλὰ τί τοῦτο διαφέρει ; ἔφη· εἰ γὰρ βούλει, ἔστω
ἡμῖν καὶ δικαιοσύνη ὅσιον καὶ ὁσιότης δίκαιον. Μὴ μοι, ἦν δ'
ἐγώ· οὐδὲ γὰρ δέομαι τὸ εἰ βούλει τοῦτο καὶ εἰ σοι δοκεῖ ἐ-
λέγχεσθαι, ἀλλ' ἐμέ τε καὶ σέ· τὸ δ' ἐμέ τε καὶ σέ τοῦτο λέγω,
οἰόμενος οὕτω τὸν λόγον βέλτιστ' ἂν ἐλέγχεσθαι, εἴ τις τὸ εἰ
ἀφέλοι αὐτοῦ. Ἄλλὰ μέντοι, ἦ δ' ὅς, προσέεικέ τι δικαιοσύνη
ὁσιότητι· καὶ γὰρ ὁτιοῦν ὁτιοῦν ἀμῆ γέ πη προσέεικε· τὸ γὰρ
λευκὸν τῷ μέλανι ἔστιν ὅπη προσέεικε, καὶ τὸ σκληρὸν τῷ μα-
λακῷ, καὶ τᾶλλα ἃ δοκεῖ ἐναντιώτατα εἶναι ἀλλήλοις· καὶ ἃ
τότε ἔφαμεν ἄλλην δύναμιν ἔχειν καὶ οὐκ εἶναι τὸ ἕτερον οἷον
τὸ ἕτερον, τὰ τοῦ προσώπου μόρια, ἀμῆ γέ πη προσέεικε καὶ
ἔστι τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον· ὥστε τούτῳ γε τῷ τρόπῳ καὶ
ταῦτα ἐλέγχεις, εἰ βούλοιο, ὡς ἅπαντὰ ἔστιν ὁμοῖα ἀλλήλοις.
ἀλλ' οὐχὶ τὰ ὁμοῖόν τι ἔχοντα ὁμοῖα δίκαιον καλεῖν, οὐδὲ τὰ
ἀνόμοιόν τι ἔχοντα ἀνόμοια, καὶ πάνυ σμικρὸν ἔχη τὸ ὁμοῖον.
καὶ ἐγὼ θαυμάσας εἶπον πρὸς αὐτόν. Ἡ γὰρ οὕτω σοι τὸ δί-
καιον καὶ τὸ ὅσιον πρὸς ἀλλήλα ἔχει, ὥστε ὁμοῖόν τι σμικρὸν
ἔχειν ἀλλήλοις ; Οὐ πάνυ, ἔφη, οὐ μέντοι οὐδὲ αὖ ὡς σὺ μοι
δοκεῖς οἴεσθαι. Ἄλλὰ μὴν, ἔφη ἐγώ, ἐπειδὴ δυσχερῶς δο-
κεῖς μοι ἔχειν πρὸς τοῦτο, τοῦτο μὲν ἐάσωμεν, τόδε δὲ ἄλλο
ῶν ἔλεγες ἐπισκεψώμεθα.

ΚΕΦ. Κ'. Ἄφροσύνην τι καλεῖς ; Ἐφη. Τοῦτο τῷ πράγμα-
τι οὐ πᾶν τοῦναντίον ἐστὶν ἡ σοφία ; Ἐμοιγε δοκεῖ ἔφη. Πό-
τερον δὲ ὅταν πράττωσιν ἄνθρωποι ὀρθῶς τε καὶ ὠφελίμως,
τότε σωφρονεῖν σοι δοκοῦσιν οὕτω πράττοντες, ἢ τοῦναντίον ;
Σωφρονεῖν, ἔφη. Οὐκοῦν σωφροσύνη σωφρονοῦσιν ; Ἀνάγκη.
Οὐκοῦν οἱ μὴ ὀρθῶς πράττοντες ἀφρόνως πράττουσι καὶ οὐ
σωφρονοῦσιν οὕτω πράττοντες ; Συνδοκεῖ μοι, ἔφη. Τοῦναν-
τίον ἄρα ἐστὶ τὸ ἀφρόνως πράττειν τῷ σωφρόνως ; Ἐφη. Οὐ-

κοῦν τὰ μὲν ἀφρόνως πραττόμενα ἀφροσύνη πράττεται, τὰ δὲ σωφρόνως σωφροσύνη; Ὁμολόγει. Οὐκοῦν εἴ τι ἰσχυρῶς πράττεται, ἰσχυρῶς πράττεται, καὶ εἴ τι ἀσθενείᾳ, ἀσθενῶς; Ἐδόκει. Καὶ εἴ τι μετὰ τάχους, ταχέως, καὶ εἴ τι μετὰ βραδύτητος, βραδέως; Ἔφη. Καὶ εἴ τι δὴ ὡσαύτως πράττεται, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ πράττεται, καὶ εἴ τι ἐναντίως, ὑπὸ τοῦ ἐναντίου; Συνέφη. Φέρε δὴ, ἦν δ' ἐγώ, ἔστι τι καλόν; Συνεχώρει. Τούτῳ ἔστι τι ἐναντίον πλὴν τὸ αἰσχρόν; Οὐκ ἔστιν. Τί δέ; ἔστι τι ἀγαθόν; Ἔστιν. Τούτῳ ἔστι τι ἐναντίον πλὴν τὸ κακόν; Οὐκ ἔστιν. Τί δέ; ἔστιν τι ἄξυ ἐν φωνῇ; Ἔφη. Τούτῳ μὴ ἔστι τι ἐναντίον ἄλλο πλὴν βαρύ; Οὐκ ἔφη. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἐναντίων ἐν μόνον ἔστιν ἐναντίον καὶ οὐ πολλά; Συνωμολόγει. Ἴθι δὴ, ἦν δ' ἐγώ, ἀναλογισώμεθα τὰ ὁμολογημένα ἡμῖν. Ὁμολογήκαμεν ἐν ἐνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι, πλείω δὲ μὴ; Ὁμολογήκαμεν. Τὸ δὲ ἐναντίως πραττόμενον ὑπὸ ἐναντίων πράττεσθαι; Ἔφη. Ὁμολογήκαμεν δὲ ἐναντίως πράττεσθαι ὃ ἀν ἀφρόνως πράττηται τῷ σωφρόνως πραττομένῳ; Ἔφη. Τὸ δὲ σωφρόνως πραττόμενον ὑπὸ σωφροσύνης πράττεσθαι, τὸ ἀφρόνως ὑπὸ ἀφροσύνης; Συνεχώρει. Οὐκοῦν, εἴπερ ἐναντίως πράττεται, ὑπὸ ἐναντίου πράττειτ' ἄν; Ναί. Πράττεται δὲ τὸ μὲν ὑπὸ σωφροσύνης, τὸ δὲ ὑπὸ ἀφροσύνης; Ναί. Ἐναντίως; Πάνυ γε. Οὐκοῦν ὑπὸ ἐναντίων ὄντων; Ναί. Ἐναντίον ἄρ' ἔστιν ἀφροσύνη σωφροσύνη; Φαίνεται. Μέμνησαι οὖν ὅτι ἐν ταῖς ἔμπροσθεν ὁμολογήηται ἡμῖν ἀφροσύνη σοφία ἐναντίον εἶναι; Συνωμολόγει. Ἐν δὲ ἐνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι; Φημί. Πότερον οὖν, ὡς Πρωταγόρα, λύσωμεν τῶν λόγων; τὸ ἐν ἐνὶ μόνον ἐναντίον εἶναι, ἢ ἐκεῖνον, ἐν ᾧ ἐλέγετο ἕτερον εἶναι σωφροσύνης σοφία, μόνιον δὲ ἐκάτερον ἀρετῆς, καὶ πρὸς τῷ ἕτερον εἶναι καὶ ἀνόμοια καὶ αὐτὰ καὶ αἰδυνάμεις αὐτῶν, ὡσπερ τὰ τοῦ προσώπου μόρια; πότερον οὖν δὴ λύσωμεν; οὗτοι γὰρ οἱ λόγοι ἀμφότεροι οὐ πάνυ μουσικῶς λέ-

γονται· οὐ γὰρ συνάδουσιν οὐδὲ συναρμόττουσιν ἀλλήλοις· πῶς γὰρ ἂν συνάδοιεν, εἴπερ γε ἀνάγκη ἐνὶ μὲν ἐν μόνον ἐναντίον εἶναι, πλείω δὲ μή, τῇ δὲ ἀφροσύνη ἐνὶ ὄντι σοφία ἐναντία καὶ σωφροσύνη αὖ φαίνεται; ἦ γάρ, ὦ Πρωταγόρα, ἔφην ἐγώ, ἢ ἄλλως πως; Ὁμολόγησε καὶ μάλ' ἀκόντως. Οὐκοῦν ἐν ἂν εἴη ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ σοφία; τὸ δὲ πρότερον αὖ ἐφάνη ἡμῖν ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ὁσιότης σχεδόν τι ταύτων ὄν. Ἴθι δὴ ἦν δ' ἐγώ, ὦ Πρωταγόρα, μὴ ἀποκάμωμεν, ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ διασκεψώμεθα. ἄρα τίς σοι δοκεῖ ἀδικῶν ἄνθρωπος σωφρονεῖν, ὅτι ἀδικεῖ; Αἰσχυροσίμην ἂν ἔγωγ', ἔφη, ὦ Σώκρατες, τοῦτο ὁμολογεῖν, ἐπεὶ πολλοὶ γε φασὶ τῶν ἀνθρώπων. Πότερον οὖν πρὸς ἐκείνους τὸν λόγον ποιήσομαι, ἔφην, ἢ πρὸς σέ; Εἰ βούλει, ἔφη πρὸς τοῦτον πρῶτον τὸν λόγον διαλέχθητι τὸν τῶν πολλῶν. Ἄλλ' οὐδὲν μοι διαφέρει, ἐὰν μόνον σὺ γε ἀποκρίνη, εἴτ' οὖν δοκεῖ σοι ταῦτα εἶτε μή· τὸν γὰρ λόγον ἔγωγε μάλιστα ἐξετάζω, συμβαίνει μέντοι ἴσως καὶ ἐμὲ τὸν ἐρωτῶντα καὶ τὸν ἀποκρινόμενον ἐξετάζεσθαι.

Τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐκαλλωπιζέτο ἡμῖν ὁ Πρωταγόρας· τὸν γὰρ λόγον ἠτιᾶτο δυσχερῆ εἶναι· ἔπειτα μέντοι συνεχώρησεν ἀποκρίνεσθαι.

ΚΕΦ. ΚΑ'. Ἴθι δὴ, ἔφην ἐγώ, ἐξ ἀρχῆς μοι ἀπόκρισαι. δοκοῦσί τινες σοι σωφρονεῖν ἀδικοῦντες; Ἔστω, ἔφη. Τὸ δὲ σωφρονεῖν λέγεις εὖ φρονεῖν; Ἔφη. Τὸ δὲ εὖ φρονεῖν εὖ βουλεύεσθαι ὅτι ἀδικοῦσιν; Ἔστω, ἔφη. Πότερον, ἦν δ' ἐγώ, εἰ εὖ πράττουσιν ἀδικοῦντες ἢ εἰ κακῶς; Εἰ εὖ. Λέγεις οὖν ἀγαθὰ ἅττα εἶναι; Λέγω. Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, ταῦτ' ἐστὶν ἀγαθὰ, ἀέστιν ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις; Καὶ ναὶ μὰ Δί', ἔφη, καὶ μὴ τοῖς ἀνθρώποις ὠφέλιμα ἦ, ἔγωγε καλῶ ἀγαθὰ. καὶ μοι ἐδόκει ὁ Πρωταγόρας ἤδη τετραχύνθαι τε καὶ ἀγωνιᾶν καὶ παρατετάχθαι πρὸς τὸ ἀποκρίνεσθαι· ἐπειδὴ οὖν ἐώρων αὐτὸν οὕτως

ἔχοντα, εὐλαβούμενος ἡρέμα ἡρόμην. Πότερον, ἦν δ' ἐγώ, λέγεις, ὦ Πρωταγόρα, ἃ μηδενὶ ἀνθρώπων ὠφέλιμά ἐστιν, ἢ ἃ μηδὲ τὸ παράπαν ὠφέλιμα; καὶ τὰ τοιαῦτα σὺ ἀγαθὰ καλεῖς; Οὐδαμῶς, ἔφη· ἀλλ' ἐγώ γε πολλὰ οἶδ' ἃ ἀνθρώποις μὲν ἀνωφελεῖ ἔστι, καὶ σιτία καὶ ποτὰ καὶ φάρμακα καὶ ἄλλα μυρία, τὰ δὲ γε ὠφέλιμα· τὰ δὲ ἀνθρώποις μὲν οὐδέτερα, ἵπποις δέ· τὰ δὲ βουσι μόνον, τὰ δὲ κυσί· τὰ δὲ γε τούτων μὲν οὐδενί, δένδροις δέ· τὰ δὲ τοῦ δένδρου ταῖς μὲν ρίζαις ἀγαθὰ, ταῖς δὲ βλάσταις πονηρά, οἷον καὶ ἡ κόπρος, πάντων τῶν φυτῶν ταῖς μὲν ρίζαις ἀγαθὸν παραβαλλομένη, εἰ δ' ἐθέλοις ἐπὶ τοὺς πτόρθους καὶ τοὺς νέους κλῶνας ἐπιβάλλειν, πάντα ἀπόλλυσιν· ἐπεὶ καὶ τὸ ἔλαιον τοῖς μὲν φυτοῖς ἅπασιν ἔστι ἀγάκικον καὶ ταῖς θριξὶ πολεμιώτατον ταῖς τῶν ἄλλων ζώων πλὴν ταῖς τοῦ ἀνθρώπου, ταῖς δὲ τοῦ ἀνθρώπου ἀρωγὸν καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι. οὕτω δὲ ποικίλον τί ἐστι τὸ ἀγαθὸν καὶ παντοδαπὸν, ὥστε καὶ ἐνταῦθα τοῖς μὲν ἔξωθεν τοῦ σώματος ἀγαθὸν ἐστι τῷ ἀνθρώπῳ, τοῖς δ' ἐντὸς ταῦτόν τοῦτον κάκιστον· καὶ διὰ τοῦτο οἱ ἰατροὶ πάντες ἀπαγορεύουσι τοῖς ἀσθενούσι μὴ χρῆσθαι ἐλαίῳ, ἀλλ' ἢ ὅ τι σμικροτάτῳ ἐν τούτοις οἷς μέλλει ἔδρασθαι, ὅσον μόνον τὴν δυσχέρειαν κατασβέσαι τὴν ἐπὶ ταῖς αἰσθήσεσι ταῖς διὰ τῶν ῥινῶν γιγνομένην ἐν τοῖς σιτίοις τε καὶ ὄψοις.

ΚΕΦ. ΚΒ'. Εἰπόντος οὖν ταῦτα αὐτοῦ οἱ παρόντες ἀνεθορῶντες ὡς εὖ λέγοι· καὶ ἐγὼ εἶπον· ὦ Πρωταγόρα, ἐγὼ τυγχάνω ἐπιλήσιμων τις ὢν ἀνθρώπος, καὶ ἐὰν τίς μοι μακρὰ λέγῃ, ἐπιλανθάνομαι περὶ οὗ ἂν ἦ ὁ λόγος. ὥσπερ οὖν, εἰ ἐτύγχανον ὑπόκωφος ὢν, φου ἂν χρῆναι, εἴπερ ἔμελλες μοι διαλέξεσθαι, μεῖζον φθέγγεσθαι ἢ πρὸς τοὺς ἄλλους, οὕτω καὶ νῦν ἐπειδὴ ἐπιλήσιμονι ἐνέτυχες, σύντεμνέ μοι τὰς ἀποκρίσεις καὶ βραχυτέρας ποίει, εἰ μέλλω σοι ἔπεσθαι. Πῶς οὖν κελεύεις με βραχέα ἀποκρίνεσθαι; ἢ βραχύτερά σοι, ἔφη, ἀποκρίνωμαι ἢ

Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

δεῖ· Μηδαμῶς, ἦν δ' ἐγώ. Ἄλλ' ὅσα δεῖ; ἔφη. Ναί. ἦν δ' ἐγώ. Πότερα οὖν ὅσα ἐμοὶ δοκεῖ δεῖν ἀποκρίνεσθαι, τσαυτὰ σοὶ ἀποκρίνωμαι, ἢ ὅσα σοί; Ἀκήκοα γοῦν, ἦν δ' ἐγώ, ὅτι σὺ οἷός τ' εἶ καὶ αὐτός καὶ ἄλλον διδάξαι περὶ τῶν αὐτῶν καὶ μακρὰ λέγειν, ἐὰν βούλη, οὕτως, ὥστε τὸν λόγον μηδέποτε ἐπιλιπεῖν, καὶ αὖ βραχέα οὕτως, ὥστε μηδὲνα σοῦ ἐν βραχυτέροις εἰπεῖν· εἰ οὖν μέλλεις ἐμοὶ διαλέξεσθαι, τῷ ἐτέρῳ χρῶ τρόπῳ πρὸς με, τῇ βραχυλογίᾳ. Ὡ Σώκρατες, ἔφη, ἐγὼ πολλοῖς ἤδη εἰς ἀγῶνα λόγων ἀφικόμεν ἀνθρώποις, καὶ εἰ τοῦτο ἐποίουν ὁ σὺ κελεύεις, ὡς ὁ ἀντιλέγων ἐκέλευέ με διαλέγεσθαι, οὕτω διαλεγόμεν, οὐδενὸς ἂν βελτίων ἐφαινόμεν οὐδ' ἂν ἐγένετο Πρωταγόρου ὄνομα ἐν ταῖς Ἑλλήσιν· καὶ ἐγώ—ἐγνων γὰρ ὅτι οὐκ ἤρρεσεν αὐτός ἐαυτῷ ταῖς ἀποκρίσεις ταῖς ἔμπροσθεν καὶ ὅτι οὐκ ἐθελήσει ἐκὼν εἶναι ἀποκρινόμενος διαλέγεσθαι—ἠγησάμενος οὐκέτι ἐμὸν ἔργον εἶναι παρεῖναι ἐν ταῖς συνουσίαις, Ἄλλὰ τοι, ἔφη, ὦ Πρωταγόρα, οὐδ' ἐγὼ λιπαρῶς ἔχω παρὰ τὰ σοὶ δοκοῦντα τὴν συνουσίαν ἡμῶν γίγνεσθαι, ἀλλ' ἐπειδὴν σὺ βούλη διαλέγεσθαι ὡς ἐγὼ δύναμαι ἔπεσθαι, τότε σοι, διαλέξομαι. σὺ μὲν γάρ, ὡς λέγεται περὶ σοῦ, φῆς δὲ καὶ αὐτός, καὶ ἐν μακρολογίᾳ καὶ ἐν βραχυλογίᾳ οἷός τ' εἶ συνουσίας ποιεῖσθαι· σοφὸς γὰρ εἶ· ἐγὼ δὲ τὰ μικρὰ ταῦτα ἀδύνατος, ἐπεὶ ἐβουλόμην ἂν οἷός τ' εἶναι. ἀλλὰ σὲ ἐχρῆν ἡμῶν συγχωρεῖν, τὸν ἀμφοτέρωθεν δυνάμενον, ἵνα συνουσία ἐγίγνετο· νῦν δὲ ἐπειδὴ οὐκ ἐθέλεις καὶ ἐμοὶ τις ἀσχολία ἐστὶ καὶ οὐκ ἂν οἷός τ' εἶην σοὶ παραμεῖναι ἀποστρίνοντι μακροὺς λόγους—ἐλθεῖν γὰρ ποί με δεῖ—εἴμι· ἐπεὶ καὶ ταῦτ' ἂν ἴσως οὐκ ἀηδῶς σου ἤκουον. Καὶ ἅμα ταῦτ' εἰπὼν ἀνιστάμεν ὡς ἀπιῶν· καὶ μου ἀνισταμένου ἐπιλαμβάνεται ὁ Καλλίας τῆς χειρὸς τῇ δεξιᾷ, τῇ δ' ἀριστερᾷ ἀντελάβετο τοῦ τρίβωνος τουτουῖ, καὶ εἶπεν· Οὐκ ἀφήσομέν σε, ὦ Σώκρατες· ἐὰν γὰρ σὺ ἐξέλθῃς, οὐχ ὁμοίως ἡμῶν ἔσονται οἱ

διάλογοι. δέομαι οὖν σου παραμεῖναι· ὡς ἐγὼ οὐδ' ἂν ἐ-
 νὸς ἤδιον ἀκούσασαι ἢ σοῦ τε καὶ Πρωταγόρου διαλεγόμε-
 νων· ἀλλὰ χάρισαι ἡμῖν πᾶσι· καὶ ἐγὼ εἶπον· —ἤδη δὲ ἀνει-
 στήκη ὡς ἐξιὼν—, Ὡ παῖ Ἰππονίκου, αἰ μὲν ἔγωγέ σου τὴν
 φιλοσοφίαν ἀγαμαι, ἀτὰρ καὶ νῦν ἐπαινω καὶ φιλῶ, ὥστε βου-
 λοίμην ἂν χαρίζεσθαι σοι, εἰ μου δυνατὰ δέοιο· νῦν δ' ἐστίν
 ὥσπερ ἂν εἰ δέοιό μου Κρίσωνι τῷ Ἰμεραίῳ δρομεῖ ἀκμάζοντι
 ἔπεσθαι, ἢ τῶν δολιχοδρόμων τῶ ἢ τῶν ἡμεροδρόμων διαθεῖν
 τε καὶ ἔπεσθαι· εἴποιμι ἂν σοι ὅτι πολὺ σοῦ μᾶλλον ἐγὼ ἔμου-
 τοῦ δέομαι θεούσι τούτοις ἀκολουθεῖν, ἀλλ' οὐ γὰρ δύναμαι,
 ἀλλ' εἰ τι δέει θεάσασθαι ἐν τῷ αὐτῷ ἐμέ τε καὶ Κρίσωνα θεόν-
 τας, τούτου δέου συγκαθεῖναι· ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ δύναμαι ταχὺ
 θεῖν, οὗτος δὲ δύναται βραδέως· εἰ οὖν ἐπιθυμεῖς ἐμοῦ καὶ
 Πρωταγόρου ἀκούειν, τούτου δέου, ὥσπερ τὸ πρῶτόν μοι
 ἀπεκρίνατο διὰ βραχέων τε καὶ αὐτὰ τὰ ἐρωτώμενα, οὕτω
 καὶ νῦν ἀποκρίνεσθαι· εἰ δὲ μή, τις ὁ τρόπος ἔσται τῶν δια-
 λόγων; χωρὶς γὰρ ἔγωγ' ὄμην εἶναι τὸ συνεῖναι τε ἀλλήλους
 διαλεγόμενους καὶ τὸ δημηγορεῖν. Ἄλλ' ὄραξ, ἔφη, ὦ Σώκρα-
 τες, δίκαια δοκεῖ λέγειν Πρωταγόρας ἀξιῶν αὐτῷ τε ἐξεῖ-
 ναι διαλέγεσθαι ὅπως βούλεται καὶ σοὶ ὅπως ἂν αὐτὸ σὺ βούλη.

ΚΕΦ. ΚΓ'. Ὑπολαβὼν οὖν ὁ Ἀλκιβιάδης, Οὐ καλῶς λέ-
 γεις, ὦ Καλλία· Σωκράτης μὲν γὰρ ὅδε ὁμολογεῖ μὴ μετεῖ-
 ναι οἱ μακρολογίας καὶ παραχωρεῖ Πρωταγόρα, τοῦ δὲ διαλέ-
 γεσθαι οἷός τ' εἶναι καὶ ἐπίστασθαι λόγον τε δοῦναι καὶ δέξα-
 σθαι θαυμάζοιμ' ἂν εἰ τῶ ἀνθρώπων παραχωρεῖ· εἰ μὲ οὖν καὶ
 Πρωταγόρας ὁμολογεῖ φαυλότερος εἶναι Σωκράτους διαλε-
 χθῆναι, ἐξαρκεῖ Σωκράτει· εἰ δὲ ἀντιποιεῖται, διαλεγέσθω
 ἐρωτῶν τε καὶ ἀποκρινόμενος, μὴ ἐφ' ἐκάστη ἐρωτήσῃ μα-
 κρὸν λόγον ἀποτείνων, ἐκκρούων τοὺς λόγους καὶ οὐκ ἐθέλων
 διδόναι λόγον, ἀλλ' ἀπομηκύνων ἕως ἂν ἐπιλάνθωνται περὶ
 Ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου Εκπαιδευτικῆς Πολιτικῆς

ἔτου τὸ ἐρώτημα ἦν οἱ πολλοὶ τῶν ἀκούοντων· ἐπεὶ Σωκράτης γε ἐγὼ ἐγγυῶμαι μὴ ἐπιλήσασθαι, οὐχ ὅτι παίζει καὶ φησὶν ἐπιλήσμων εἶναι. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ ἐπιεικέστερα Σωκράτης λέγειν· χρῆ γὰρ ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἀποφάνεσθαι.

Μετὰ δὲ τὸν Ἀλκιβιάδην, ὡς ἐγῶμαι, Κριτίας ἦν ὁ εἰπὼν· ὦ Πρόδικε καὶ Ἰππία, Καλλίας μὲν οὖν δοκεῖ μοι μάλα πρὸς Πρωταγόρου εἶναι, Ἀλκιβιάδης δὲ αἰεὶ φιλόνομος ἐστὶ πρὸς ὃ ἂν ὀρμήσῃ· ἡμᾶς δὲ οὐδὲν δεῖ συμφιλονεκεῖν οὔτε Σωκράτει οὔτε Πρωταγόρᾳ, ἀλλὰ κοινῇ ἀμφοτέρων δεῖσθαι μὴ μεταξὺ διαλυῖσθαι τὴν ξυνουσίαν.

Εἰπόντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα ὁ Πρόδικος, Καλῶς μοι, ἔφη, δοκεῖς λέγειν, ὦ Κριτία· χρῆ γὰρ τοὺς ἐν τοιοῖσδε λόγοις παραγρηγομένους κοινούς μὲν εἶναι ἀμφοῖν τῶν διαλεγομένων ἀκροατάς, ἴσους δὲ μὴ· ἔστι γὰρ οὐ ταῦτόν· κοινῇ μὲν γὰρ ἀκοῦσαι δεῖ ἀμφοτέρων, μὴ ἴσον δὲ νεῖμαι ἑκατέρω, ἀλλὰ τῷ μὲν σοφωτέρω πλέον, τῷ δὲ ἀμαθεστέρω ἔλαττον. ἐγὼ μὲν καὶ αὐτός, ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, ἀξιῶ ὑμᾶς συγχωρεῖν καὶ ἀλλήλοις περὶ τῶν λόγων ἀμφισβητεῖν μὲν, ἐρίζειν δὲ μὴ· ἀμφισβητοῦσι μὲν γὰρ καὶ δι' εὐνοίαν οἱ φίλοι τοῖς φίλοις, ἐρίζουσι δὲ οἱ διάφοροί τε καὶ ἐχθροὶ ἀλλήλοις· καὶ οὕτως ἂν καλλίστη ἡμῖν ἡ συνουσία γίγνοιτο· ὑμεῖς τε γὰρ οἱ λέγοντες μάλιστ' ἂν οὕτως ἐν ἡμῖν τοῖς ἀκούουσιν εὐδοκιμοῖτε καὶ οὐκ ἐπαινοῖσθε· εὐδοκιμεῖν μὲν γὰρ ἔστι παρὰ ταῖς ψυχὰς τῶν ἀκούοντων ἄνευ ἀπάτης, ἐπαινεῖσθαι δὲ ἐν λόγῳ πολλὰκις παρὰ δόξαν ψευδομένων· ἡμεῖς τ' αὖ οἱ ἀκούοντες μάλιστ' ἂν οὕτως εὐφραينوίμεθα, οὐχ ἡδοίμεθα· εὐφρανεσθαι μὲν γὰρ ἔστι μανθάνοντά τι καὶ φρονήσεως μεταλαμβάνοντα αὐτῇ τῇ διανοίᾳ, ἡδεσθαι δὲ ἐσθίοντά τι ἢ ἄλλο ἢδὲ πάσχοντα αὐτῷ τῷ σώματι. Ταῦτα οὖν εἰπόντος τοῦ Προδικίου πολλοὶ πάνυ τῶν παρόντων ἀπεδέξαντο.

ΚΕΦ. ΚΔ'. Μετὰ δὲ τὸν Πρόδικον Ἰππίας ὁ σοφὸς εἶπεν· ὦ ἄνδρες, ἔφη, οἱ παρόντες, ἡγοῦμαι ἐγὼ ἡμᾶς συγγενεῖς τε καὶ οἰκείους καὶ πολίτας ἅπαντας εἶναι φύσει, οὐ νόμῳ· τὸ γὰρ ὁμοῖον τῷ ὁμοίῳ φύσει συγγενές ἐστιν, ὁ δὲ νόμος, τύραννος ὢν τῶν ἀνθρώπων, πολλὰ παρὰ τὴν φύσιν βιάζεται. ἡμᾶς οὖν αἰσχρὸν τὴν μὲν φύσιν τῶν πραγμάτων εἶδέναι, σοφωτάτους δὲ ὄντας τῶν Ἑλλήνων καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο νῦν συνεληλυθότας τῆς τε Ἑλλάδος εἰς αὐτὸ τὸ πρυτανεῖον τῆς σοφίας καὶ αὐτῆς τῆς πόλεως εἰς τὸν μέγιστον καὶ ὀλβιώτατον οἶκον τόνδε, μηδὲν τούτου τοῦ ἀξιώματος ἄξιον ἀποφῆνασθαι, ἀλλ' ὥσπερ τοὺς φαυλοτάτους τῶν ἀνθρώπων διαφέρεισθαι ἀλλήλοις. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ δέομαι καὶ συμβουλεύω, ὦ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, συμβῆναι ὑμᾶς ὥσπερ ὑπὸ δαιτητῶν ἡμῶν συμβιβαζόντων εἰς τὸ μέσον, καὶ μήτε σὲ τὸ ἀκριβές τοῦτο εἶδος τῶν διαλόγων ζητεῖν τὸ κατὰ βραχὺ λίαν, εἰ μὴ ἡδὺ Πρωταγόρα, ἀλλ' ἐφεῖναι καὶ χαλάσαι τὰς ἡνίας τοῖς λόγοις, ἵνα μεγαλοπρεπέστεροι καὶ εὐσχημονέστεροι ἡμῖν φαίνωνται, μὴτ' αὖ Πρωταγόραν πάντα κάλων ἐκτείναντα, οὐρίᾳ ἐφέντα, φεύγειν εἰς τὸ πέλαγος τῶν λόγων, ἀποκρύψαντα γῆν, ἀλλὰ μέσον τι ἀμφοτέρους τεμεῖν. ὥς οὖν ποιήσετε καὶ πείθεσθέ μοι ῥαβδοῦχον καὶ ἐπιστάτην καὶ πρύτανιν ἐλέσθαι, ὃς ὑμῖν φυλάξει τὸ μέτριον μῆκος τῶν λόγων ἑκατέρου.

ΚΕΦ. ΚΕ'. Ταῦτα ἤρесе τοῖς παροῦσι, καὶ πάντες ἐπήνεσαν καὶ ἐμέ τε ὁ Καλλίας οὐκ ἔφη ἀφήσειν καὶ ἐλέσθαι ἐδέοντο ἐπιστάτην. εἶπον οὖν ἐγὼ ὅτι αἰσχρὸν εἶη βραβευτὴν ἐλέσθαι τῶν λόγων. εἶτε γὰρ χείρων ἔσται ἡμῶν ὁ αἰρεθείς, οὐκ ὀρθῶς ἂν ἔχοι τὸν χείρω τῶν βελτιόνων ἐπιστατεῖν, εἶτε ὁμοῖος, οὐδ' οὕτως ὀρθῶς· ὁ γὰρ ὁμοῖος ἡμῖν ὁμοῖα καὶ ποιήσει, ὥστε ἐκ περιττοῦ ἡρήσεται. ἀλλὰ δὴ βελτιόνα ἡμῶν αἰρήσεσθε· τῇ μὲν ἀληθείᾳ, ὡς ἐγῶμαι, ἀδύνατον ὑμῖν, ὥστε

Πρωταγόρου τοῦδε σαφέτερόν τινα ἐλέσθαι· εἰ δὲ αἰρήσε-
 σθε μὲν μηδὲν βελτίω, φήσετε δέ, αἱ σχρὸν καὶ τοῦτο τῷδε
 γίγνεται, ὡσπερ φαύλῳ ἀνθρώπῳ ἐπιστάτην αἰρεῖσθαι, ἐπεὶ
 τὸ γ' ἐμὸν οὐδὲν μοι διαφέρει. ἀλλ' οὕτωςί θέλω ποιῆσαι,
 ἔν', ὃ προθυμεῖσθε, συνουσία τε καὶ διάλογοι ἡμῖν γίγνωνται·
 εἰ μὴ βούλεται Πρωταγόρας ἀποκρίνεσθαι, οὗτος μὲν ἐρω-
 τάτω, ἐγὼ γὰρ ἀποκρινοῦμαι, καὶ ἅμα πειράσομαι αὐτῷ δεῖ-
 ξαι, ὡς ἐγὼ φημι χρῆναι τὸν ἀποκρινόμενον ἀποκρίνεσθαι·
 ἐπειδὴν δὲ ἐγὼ ἀποκρίνωμαι ὀπίσ' ἂν οὗτος βούληται ἐρω-
 τᾶν, πάλιν οὗτος ἐμοὶ λόγον ὑποσχέτω ὁμοίως. ἐὰν οὖν μὴ
 δοκῇ πρόθυμος εἶναι πρὸς αὐτὸ τὸ ἐρωτώμενον ἀποκρίνεσθαι,
 καὶ ἐγὼ καὶ ὑμεῖς κοινῇ δεησόμεθα αὐτοῦ ἅπερ ὑμεῖς ἐμοῦ,
 μὴ διαφθεῖρειν τὴν συνουσίαν· καὶ οὐδὲν δεῖ τούτου ἕνεκα
 ἓνα ἐπιστάτην γενέσθαι, ἀλλὰ πάντες κοινῇ ἐπιστατήσετε.
 ἐδόκει πᾶσιν οὕτω ποιητέον εἶναι· καὶ ὁ Πρωταγόρας πάνυ
 μὲν οὐκ ἤθελεν, ὅμως δὲ ἠναγκάσθη ὁμολογῆσαι.

Ἄφοῦ συμφώνησαν ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη προέδρου, ὁ πολυμήχανος Πρωταγόρας διὰ τὰ καλύψει τὴν ἠτιάν του καὶ πρὸς ἐπίδειξιν τῆς περὶ τὴν ἐρμηνείαν ποιητῶν ἱκανότητός του, στρέφει τὸν λόγον εἰς τὸ Σιμωνίδειον ᾄσμα, τὸ ὁποῖον ὁ Κεῖτος ποιητῆς ἐποίησε πρὸς τιμὴν τοῦ Σκόπα καὶ εἶχε τὸ αὐτὸ θέμα, τὴν ἀρετήν· τοῦ Σωκράτους δὲ ἐπαινέσαντος τὸ ᾄσμα, ὁ σοφιστῆς λέγει ὅτι ὁ ποιητῆς περιπίπτει εἰς ἀντίφασιν· διότι ἰσχυρίζομενος οὕτως ὅτι εἶναι δύσκολον γὰρ γίγνητις ἀγὰθός, προδόντος τοῦ ᾄσματος φέγει τὸν Πιπτακὸν λέγοντα τὸ αὐτό, ὅτι εἶναι δύσκολον γὰρ εἶναι τις ἀγὰθός.

Ὁ Σωκράτης προσπαθεῖ γὰρ ἄρη τὴν ἀντίφασιν, διαστέλλων τὸ γίγνεσθαι τοῦ εἶναι καὶ ἐπικαλούμενος τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Ἡσιόδου, κατὰ τὸ ὁποῖον οἱ θεοὶ πρὸ τῆς ἀρετῆς ἔθηκαν πολλὸν πόνον (δύσκολον ἄρα γὰρ γίγνητις ἀγαθός), ὅταν ὅμως φθάσῃ τις εἰς τὸ ἄκρον, ἦτοι ἀποκτήσῃ τὴν ἀρετήν, εἶναι εὐκόλον γὰρ τὴν διαφυλάξῃ (σφάλλεται ἄρα ὁ Πιπτακὸς λέγων ὅτι εἶναι δύσκολον γὰρ εἶναι τις ἀγαθός, γὰρ φυλάττει τὴν ἀρετήν).

Εἰς ταῦτα ὁ Πρωταγόρας ἐπὶ τῆς κοινῆς ὁμολογίας στηριζόμενος παρατηρεῖ ὅτι ὁ Σιμωνίδης θὰ ἦτο ἀμαθέστατος, ἂν κατὰ τὴν Σωκρατικὴν ἐρμηνείαν ἰσχυρίζετο, ὅτι εἶναι εὐκόλον γὰρ μένῃ τις ἀγαθός, ἐνῶ πάντες θεωροῦν τοῦτο δυσκολώτατον.

Τότε ὁ Σωκράτης προσφεύγει εἰρωνευόμενος εἰς δευτέραν ἐρμηνείαν, στηριζομένην εἰς τὰ συνώνυμα τοῦ Προδίκου, κατὰ τὰ ὁποῖα τὸ χαλεπὸν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ κακόν, καὶ ὁμολογοῦντος τοῦ Προδίκου λέγει ὅτι δικαίως ὁ Σιμωνίδης φέγει τὸν Πιπτακὸν λέγοντα, ὅτι εἶναι κακὸν γὰρ εἶναι τις ἀγαθός! Τοῦτο δὲν ἀποδέχεται ὁ Πρωταγόρας καὶ ὁ Σωκράτης, πρὸς μεγάλην δὲ ἔκπληξιν τοῦ Προδίκου, ἀποσύρει τὴν ἐρμηνείαν ταύτην ὡς ἀστείαν.

Μετὰ ταῦτα ὁ Σωκράτης ἐπαινέσας μετὰ θαυμαστοῦ σκώμματος τοὺς Λακεδαιμονίους καὶ Κρητας ὡς ἀσχολοιμένους περὶ τὴν φιλοσοφίαν καὶ ὡς ἐπιφανεστάτους διὰ τὰ βραχέα καὶ εὐφυνῆ ῥήματα, κάμνει διεξοδικὴν ἀνάλυσιν τοῦ ᾄσματος καὶ ἀποφαίνεται ὅτι δικαίως διαφωνεῖ ὁ Σιμωνίδης πρὸς τὸν Πιπτακὸν· διότι τὸ γὰρ γίγνη μὲν τις ἀγαθός εἶναι ὄντως δύσκολον, ἀλλ' ἀφοῦ γίγνη τοιοῦτος, τὸ γὰρ παραμένῃ ἀγαθός εἶναι ἀδύνατον καὶ οὐχὶ ἀνθρώπινον, διότι

τοῦτο τὸ γέρας ἔχει μόνον ὁ θεός, ὡς ἀναλλοιώτως ἀγαθός.

Ὁ Ἰππίας μετὰ θαυμασμοῦ ἐπιδοκιμάζει τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Σωκράτους καὶ ζητεῖ τὴν ἄδειαν τῶν ἀκροατῶν νὰ κάμῃ καὶ αὐτὸς ἐπίδειξιν τῆς ἐρμηνείας τοῦ ἔσματος. Ἀλλὰ τὸν πολὺ κενόδοξον ἀνδρα ἀποτρέπει ὁ Ἀλκιβιάδης ζητῶν νὰ συνεχισθῇ ὁ διακοπείς διάλογος. Τότε καὶ ὁ Σωκράτης παραβάλλων τοὺς διαλεγόμενους περὶ ποιημάτων πρὸς φαύλους καὶ ἀγοραίους ἀνθρώπους, οἱ ὅποιοι μὴ δυνάμενοι δι' ἀπαιδευσίαν νὰ διαλέγονται εἰς τὰ συμπόσια μὲ ἰδικὰς τῶν σκέψεις καὶ ἰδικὴν τῶν φωνῆν, ὅπως πρῶτιτον οἱ πελαιδευμένοι συμπόται, προσκαλοῦν ἀθλητρίδας καὶ ὄρηστροίδας διὰ νὰ διασκεδάσουν, προτρέπει τὸν Πρωταγόραν νὰ συνεχίσῃ τὴν διακοπεῖσαν συζήτησιν. Ὁ σοφιστής, βαρέως φέρων ὅτι ἀνεσκευάσθη, δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ συζητήσῃ πλέον πρὸς τὸν Σωκράτη· ἀλλὰ αἱ πολλαὶ παρακλήσεις τοῦ Καλλίου καὶ τῶν λοιπῶν παρόντων ἠνάγκασαν αὐτὸν μετὰ πολλῆς δυσφορίας νὰ δεχθῇ τὴν συνέχειαν τῆς συζητήσεως λαμβάνων τὴν θέσιν τοῦ ἀποκρινομένου.

ΚΕΦ. ΛΓ'. Εἶπον δὴ ἐγώ, ὦ Πρωταγόρα, μὴ οἴου διαλέγεσθαί μέ σοι ἄλλο τι βουλόμενον ἢ ἃ αὐτὸς ἀπορῶ ἐκάστοτε, ταῦτα διασκέψασθαι. ἡγοῦμαι γὰρ πάνυ λέγειν τι τὸν Ὀμηρον τὸ

σύν τε δὴ ἐρχομένω καί τε πρό ὃ τοῦ ἐνόησεν.

εὐπορώτεροι γὰρ πως ἅπαντές ἐσμεν οἱ ἄνθρωποι πρὸς ἅπαν ἔργον καὶ λόγον καὶ διανόημα· μῦθος δ' εἶπερ τε νοήσῃ, αὐτίκα περιῶν ζητεῖ ὅτω ἐπιδειξήται καὶ μεθ' ὅτου βεβαιώσῃται, ἕως ἂν ἐντύχῃ. ὥσπερ καὶ ἐγώ ἕνεκα τούτου σοὶ ἡδέως διαλέγομαι μᾶλλον ἢ ἄλλῳ τινί, ἡγούμενός σε βέλτιστ' ἂν ἐπισκέψασθαι καὶ περὶ τῶν ἄλλων, περὶ ὧν εἰκὸς σκοπεῖσθαι τὸν ἐπιεικῆ, καὶ δὴ καὶ περὶ ἀρετῆς. τίνα γὰρ ἄλλον ἢ σέ; ὅς γε οὐ μόνον αὐτὸς οἶει καλὸς κάγαθός εἶναι, ὥσπερ τινὲς ἄλλοι αὐτοὶ μὲν ἐπιεικεῖς εἰσιν, ἄλλους δὲ οὐ δύνανται ποιεῖν· σὺ δὲ καὶ αὐτὸς ἀγαθός εἶ καὶ ἄλλους οἷός τ' εἶ ποιεῖν ἀγαθούς. καὶ οὕτω πεπίστευκας σαυτῶ, ὥστε

καὶ ἄλλων ταύτην τὴν τέχνην ἀποκρυπτομένων σὺ γ' ἀναφανδὸν σεαυτὸν ὑποκηρυζάμενος εἰς πάντας τοὺς Ἑλληνας, σοφιστὴν ἐπονομάσας σεαυτὸν, ἀπέφηνας παιδεύσεως καὶ ἀρετῆς διδάσκαλον, πρῶτος τούτου μισθὸν ἀξιώσας ἄρνησθαι. πῶς οὖν οὐ σέ χρῆν παρακαλεῖν ἐπὶ τὴν τούτων σκέψιν καὶ ἐρωτᾶν καὶ ἀνακαιοῦσθαι; οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ. καὶ νῦν δὴ ἐγὼ ἐκεῖνα, ἅπερ τὸ πρῶτον ἠρώτων περὶ τούτων, πάλιν ἐπιθυμῶ ἐξ ἀρχῆς τὰ μὲν ἀναμνησθῆναι παρὰ σοῦ, τὰ δὲ συνδιασκέψασθαι. ἦν δέ, ὡς ἐγῶμαι, τὸ ἐρώτημα τόδε· σοφία καὶ σωφροσύνη καὶ ἀνδρεία καὶ δικαιοσύνη καὶ ὁσιότης, πότερον ταῦτα, πέντε ὄντα ὀνόματα, ἐπὶ ἐνὶ πράγματι ἔστιν, ἢ ἐκάστω τῶν ὀνομάτων τούτων ὑπόκειται τις ἴδιος οὐσία καὶ πρᾶγμα ἔχον ἑαυτοῦ δύναμιν ἕκαστον, οὐκ ὄν οἶον τὸ ἕτερον αὐτῶν τὸ ἕτερον; ἔφησθα οὖν σὺ οὐκ ὀνόματα ἐπὶ ἐνὶ εἶναι, ἀλλὰ ἕκαστον ἰδίῳ πράγματι τῶν ὀνομάτων τούτων ἐπιχειῖσθαι, πάντα δὲ ταῦτα μόρια εἶναι ἀρετῆς οὐχ ὡς τὰ τοῦ χρυσοῦ μόρια ὁμοῖά ἐστιν ἀλλήλοις καὶ τῷ ὄλῳ, οὐ μόριά ἐστι, ἀλλ' ὡς τὰ τοῦ προσώπου μόρια καὶ τῷ ὄλῳ, οὐ μόριά ἐστι, καὶ ἀλλήλοις ἀνόμοια, ἰδίαν ἕκαστα δύναμιν ἔχοντα· ταῦτα εἰ μὲν σοὶ δοκεῖ ἔτι ὡσπερ τότε, φάθι· εἰ δὲ ἄλλως πῶς, τοῦτο διόρισαι, ὡς ἐγώ γε οὐδὲν σοὶ ὑπόλογον τίθεμαι, ἐάν πη ἄλλη νῦν φήσης· οὐ γὰρ ἂν θαυμάζοιμι, εἰ τότε ἀποπειρώμενός μου ταῦτα ἔλεγες.

ΚΕΦ. ΛΔ'. Ἄλλ' ἐγὼ σοι, ἔφη λέγω, ὦ Σώκρατες, ὅτι ταῦτα πάντα μόρια μὲν ἔστιν ἀρετῆς, καὶ τὰ μὲν τέτταρα αὐτῶν ἐπιεικῶς παραπλήσια ἀλλήλοις ἔστιν, ἢ δὲ ἀνδρεία πάνυ πολὺ διαφέρει πάντων τούτων. ὦδε δὲ γνώσει ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω· εὐρήσεις γὰρ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀδικωτάτους μὲν ὄντας καὶ ἀνοσιωτάτους καὶ ἀκολαστοτάτους καὶ ἀμαθεστάτους, ἀνδρειοτάτους δὲ διαφερόντως. Ἔχε δὴ, ἔφην ἐγὼ· ἄξιον γὰρ τοι ἐπισκέψασθαι ὃ λέγεις· πότερον τοὺς ἀνδρείους θαρ-

ραλέους λέγεις ἢ ἄλλο τι; Καὶ ἴτας γ', ἔφη, ἐφ' ἃ οἱ πολλοὶ φοβοῦνται ἰέναι. Φέρε δὴ, τὴν ἀρετὴν καλὸν τι φῆς εἶναι, καὶ ὡς καλοῦ ὄντος αὐτὸς σὺ διδάσκαλον σαυτον παρέχεις; Κάλιστον μὲν οὖν, ἔφη, εἰ μὴ μαίνομαί γε. Πότερον οὖν, ἦν δ' ἐγώ, τὸ μὲν τι αὐτοῦ αἰσχρὸν, τὸ δέ τι καλόν, ἢ ὅλον καλόν; "Ὅλον που καλὸν ὡς οἶόν τε μάλιστα. Οἶσθα οὖν τίνες εἰς τὰ φρέατα καλυμβῶσι θαρραλέως;" Ἐγώ γε, ὅτι οἱ κολυμβηταί. Πότερον διότι ἐπίστανται ἢ δι' ἄλλο τι; "Ὅτι ἐπίστανται. Τίνες δὲ ἀπὸ τῶν ἵππων πολεμεῖν θαρραλέοι εἰσὶ; πότερον οἱ ἵππικοὶ ἢ οἱ ἄφιπποι; Οἱ ἵππικοὶ. Τίνες δὲ πέλτας ἔχοντες; οἱ πελαστικοὶ ἢ οἱ μῆ; Οἱ πελταστικοὶ καὶ τὰ ἄλλα γε πάντα εἰ τοῦτο ζητεῖς, ἔφη, οἱ ἐπιστήμονες τῶν μὴ ἐπισταμένων θαρραλεώτεροί εἰσι, καὶ αὐτοὶ ἑαυτῶν, ἐπειδὴν μάθωσιν, ἢ πρὶν μαθεῖν." Ἦδη, δέ τις εἰς ἑώρακας, ἔφη, πάντων τούτων ἀνεπιστήμονας ὄντας θαρροῦντας δὲ πρὸς ἕκαστα τούτων; "Ἐγώ γε, ἦ δ' ὅς, καὶ λίαν γε θαρροῦντας. Οὐκοῦν οἱ θαρραλέοι οὗτοι καὶ ἀνδρεῖοί εἰσιν; Αἰσχρὸν μεντὰν, ἔφη, εἶη ἡ ἀνδρεία· ἐπεὶ οὗτοι γε μαϊνόμενοι εἰσιν. Πῶς οὖν ἔφη ἐγώ, λέγεις τοὺς ἀνδρείους; οὐχὶ τοὺς θαρραλέους εἶναι; Καὶ νῦν γ', ἔφη. Οὐκοῦν οὗτοι, ἦν δ' ἐγώ, οἱ οὕτω θαρραλέοι ὄντες οὐκ ἀνδρεῖοι, ἀλλὰ μαϊνόμενοι φαίνονται; καὶ ἐκεῖ αὖ οἱ σοφώτατοι οὗτοι καὶ θαρραλεώτατοί εἰσι, θαρραλεώτατοι δὲ ὄντες ἀνδρεώτατοι; καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἢ σοφία ἢ ἀνδρεία εἶη;

Ὁὐ καλῶς, ἔφη, μνημονεύεις, ὦ Σώκρατες, ἃ ἔλεγόν τε καὶ ἀπεκρινόμεν σοι. Ἐγώ γε ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ, εἰ οἱ ἀνδρεῖοι καὶ θαρραλέοι εἰσίν, ὠμολόγησα· εἰ δὲ καὶ οἱ θαρραλέοι ἀνδρεῖοι, οὐκ ἠρωτήθην· εἰ γὰρ με τότε ἤρου, εἶπον ἂν ὅτι οὐ πάντες· τοὺς δὲ ἀνδρείους ὡς οὐ θαρραλέοι εἰσὶ, τὸ ἐμὸν ὠμολόγημα, οὐδαμοῦ ἐπέδειξας ὡς οὐκ ὀρθῶς ὠμολόγησα. ἔπειτα τοὺς ἐπισταμένους αὐτοὺς ἑαυτῶν θαρραλεωτέρους ὄντας ἀποφαίνεις καὶ μὴ ἐπισταμένων ἄλλων, καὶ ἐν τούτῳ οἶει τὴν

ἀνδρείαν καὶ τὴν σοφίαν ταῦτόν εἶναι. τούτῳ δὲ τῷ τρόπῳ μετιῶν καὶ τὴν ἰσχὺν οἰηθείης ἂν εἶναι σοφίαν. πρῶτον μὲν γὰρ εἰ οὕτω μετιῶν ἔροίό με, εἰ οἱ ἰσχυροὶ δυνατοὶ εἰσι, φαίην ἂν ἔπειτα, εἰ οἱ ἐπιστάμενοι παλαίειν δυνατώτεροί εἰσι τῶν μὴ ἐπισταμένων παλαίειν καὶ αὐτοὶ αὐτῶν, ἐπειδὴν μάθωσιν, ἢ πρὶν μαθεῖν, φαίην ἂν ταῦτα δὲ ἐμοῦ ὁμολογήσαντος ἐξείη ἂν σοι, χρωμένῳ τοῖς αὐτοῖς τεκμηρίοις τούτοις, λέγειν ὡς κατὰ τὴν ἐμὴν ὁμολογίαν ἡ σοφία ἐστὶν ἰσχὺς. ἐγὼ δὲ οὐδαμοῦ οὐδ' ἐνταῦθα ὁμολογῶ τοὺς δυνατοὺς ἰσχυροὺς εἶναι, τοὺς μὲντοι ἰσχυροὺς δυνατοὺς· οὐ γὰρ ταῦτόν εἶναι δύναμιν τε καὶ ἰσχὺν, ἀλλὰ τὸ μὲν καὶ ἀπὸ ἐπιστήμης γίγνεσθαι, τὴν δύναμιν, καὶ ἀπὸ μανίας τε καὶ ἀπὸ θυμοῦ, ἰσχὺν δὲ ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας τῶν σωμάτων. οὕτω δὲ κακεῖ οὐ ταῦτόν εἶναι θάρσος τε καὶ ἀνδρείαν· ὥστε συμβαίνει τοὺς μὲν ἀνδρείους θαρραλέους εἶναι, μὴ μὲντοι τοὺς γε θαρραλέους ἀνδρείους πάντας. θάρσος μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ τέχνης γίγνεται ἀνθρώποις καὶ ἀπὸ θυμοῦ τε καὶ ἀπὸ μανίας, ὥσπερ ἡ δύναμις, ἀνδρεία δὲ ἀπὸ φύσεως καὶ εὐτροφίας τῶν ψυχῶν γίγνεται.

ΚΕΦ. ΛΕ'. Λέγεις δέ τινας, ἔφη, ὦ Πρωταγόρα, τῶν ἀνθρώπων εὖ ζῆν, τοὺς δὲ κακῶς; Ἔφη. Ἔαρ' οὖν δοκεῖ σοι ἀνθρώπος ἂν εὖ ζῆν, εἰ ἀνιόμενός τε καὶ ὀδυνώμενος ζῶη; Οὐκ ἔφη. Τί δ', εἰ ἡδέως βίους τὸν βίον τελευτήσειεν, οὐκ εὖ ἂν σοι δοκεῖ οὕτω βεβιωκέναι; Ἐμοιγ' ἔφη. Τὸ μὲν ἄρα ἡδέως ζῆν ἀγαθόν, τὸ δ' ἀηδῶς κακόν. Εἴπερ τοῖς καλοῖς γ', ἔφη, ζῶη ἡδόμενος. Τί δή, ὦ Πρωταγόρα; μὴ καὶ σὺ, ὥσπερ οἱ πολλοί, ἡδέ' ἄττα καλεῖς κακὰ καὶ ἀνιαρὰ ἀγαθὰ; ἐγὼ γὰρ λέγω, καθ' ὃ ἡδέα ἐστίν, ἄρα κατὰ τοῦτο οὐκ ἀγαθὰ, μὴ εἴ τι ἀπ' αὐτῶν ἀποβήσεται ἄλλο; καὶ αὖθις αὖ τὰ ἀνιαρὰ ὡσαύτως οὕτως, οὐ καθ' ὅσον ἀνιαρὰ, κακὰ; Οὐκ οἶδα, ὦ Σώκρατες, ἔφη ἀπλῶς οὕτως, ὡς σὺ ἐρωτᾷς, εἰ ἐμοὶ ἀποκριτέον ἐστίν,

ὡς τὰ ἡδέα τε καὶ ἀγαθὰ ἔστιν ἅπαντα καὶ τὰ ἀνιαρὰ κακὰ· ἀλλὰ μοι δοκεῖ οὐ μόνον πρὸς τὴν νῦν ἀπόκρισιν ἐμοὶ ἀσφαλέστερον εἶναι ἀποκρίνασθαι, ἀλλὰ καὶ πρὸς πάντα τὸν ἄλλον βίον τὸν ἐμόν, ὅτι ἔστι μὲν ἅ τῶν ἡδέων οὐκ ἔστιν ἀγαθὰ, ἔστι δ' αὖ καὶ ἅ τῶν ἀνιαρῶν οὐκ ἔστι κακὰ, ἔστι δ' ἅ ἔστι, καὶ τρίτον ἅ οὐδέτερα, οὔτε κακὰ οὔτε ἀγαθὰ. Ἡδέα δὲ καλεῖς ἦν δ' ἐγώ, οὐ τὰ ἡδονῆς μετέχοντα ἢ ποιῶντα ἡδονήν; Πάνυ γ' ἔφη, Τοῦτο τοίνυν λέγω, καθ' ὅσον ἡδέα ἔστιν εἰ οὐκ ἀγαθὰ, τὴν ἡδονήν αὐτὴν ἐρωτῶν, εἰ οὐκ ἀγαθὸν ἔστιν. Ὡσπερ σὺ λέγεις, ἔφη, ἐκάστοτε, ὦ Σώκρατες, σκοπούμεθα αὐτὸ, καὶ ἐάν μὲν πρὸς λόγον δοκῇ εἶναι τὸ σκέμμα καὶ τὸ αὐτὸ φαίνεται ἡδύ τε καὶ ἀγαθόν, συγχωρησόμεθα· εἰ δὲ μή, τότε ἡδὴ ἀμφισβητήσομεν. Πότερον οὖν, ἦν δ' ἐγώ, σὺ βούλει ἡγεμονεύειν τῆς σκέψεως, ἢ ἐγὼ ἡγῶμαι; Δίκαιος ἔφη, σὺ ἡγεῖσθαι· σὺ γὰρ καὶ κατάρχεις τοῦ λόγου. Ἄρ' οὖν, ἦν δ' ἐγώ, τῆδέ πη καταφανὲς ἂν ἡμῖν γένοιτο; Ὡσπερ εἰ τις ἄνθρωπον σκοπῶν ἐκ τοῦ εἶδους ἢ πρὸς ὑγίειαν ἢ πρὸς ἄλλο τι τῶν τοῦ σώματος ἔργων, ἰδὼν τὸ πρόσωπον καὶ τὰς χεῖρας ἄκρας εἶποι· Ἴθι δὴ μοι ἀποκαλύψας καὶ τὰ στήθη καὶ τὸ μετὰφρενον ἐπίδειξον, ἵνα ἐπισκέψωμαι σαφέστερον· ἐγὼ τοιοῦτόν τι ποθῶ πρὸς τὴν σκέψιν· θεασάμενος ὅτι οὕτως ἔχεις πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ἡδύ, ὡς φῆς, δέομαι τοιοῦτόν τι εἰπεῖν· Ἴθι δὴ μοι, ὦ Πρωταγόρα, καὶ τὸδε τῆς διανοίας ἀποκάλυψον· πῶς ἔχεις πρὸς ἐπιστήμην; πότερον καὶ τοῦτό σοι δοκεῖ ὡσπερ τοῖς πολλοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἄλλως; δοκεῖ δὲ τοῖς πολλοῖς περὶ ἐπιστήμης τοιοῦτόν τι, οὐκ ἰσχυρὸν οὐδ' ἡγεμονικὸν οὐδ' ἀρχικὸν εἶναι· οὐδ' ὡς περὶ τοιοῦτου αὐτοῦ ὄντος διανοοῦνται, ἀλλ' ἐνούσης πολλάκις ἀνθρώπῳ ἐπιστήμης οὐ τὴν ἐπιστήμην αὐτοῦ ἀρχειν, ἀλλ' ἄλλο τι, τοτὲ μὲν θυμόν, τοτὲ δὲ ἡδονήν, τοτὲ δὲ λύπην, ἐνίοτε δὲ ἔρωτα, πολλάκις δὲ φόβον, ἀτεχνῶς διανοοῦμενοι περὶ τῆς ἐπιστήμης, ὡσπερ

περὶ ἀνδραπόδου, περιελκομένης ὑπὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων. ἄρ' οὖν καὶ σοὶ τοιοῦτόν τι περὶ αὐτῆς δοκεῖ, ἢ καλόν τε εἶναι ἢ ἐπιστήμη καὶ οἶον ἄρχειν τοῦ ἀνθρώπου ; καὶ ἐάνπερ γιγνώσκῃ τις τὰγαθὰ καὶ τὰ κακά, μὴ ἂν κρατηθῆναι ὑπὸ μηδενός, ὥστε ἄλλ' ἄττα πράττειν ἢ ἃ ἐπιστήμη κελεύῃ, ἀλλ' ἱκανὴν εἶναι τὴν φρόνησιν βοηθεῖν τῷ ἀνθρώπῳ ; Καὶ δοκεῖ, ἔφη, ὡσπερ σὺ λέγεις, ὦ Σώκρατες, καὶ ἅμα, εἴπερ τῷ ἄλλῳ, αἰσχρὸν ἐστὶ καὶ ἐμοὶ σοφίαν καὶ ἐπιστήμην οὐχὶ πάντων κράτιστον φάναι εἶναι τῶν ἀνθρωπείων πραγμάτων. Καλῶς γε, ἔφη, ἐγώ, σὺ λέγων καὶ ἀληθῆ. οἶσθα οὖν ὅτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐμοὶ τε καὶ σοὶ οὐ πείθονται, ἀλλὰ πολλοὺς φασὶ γιγνώσκοντας τὰ βέλτιστα οὐκ ἐθέλουν πράττειν, ἐξὸν αὐτοῖς, ἀλλὰ ἄλλα πράττειν καὶ ὅσους δὴ ἐγὼ ἠρόμην ὅ τί ποτε αἰτιὸν ἐστὶ τούτου, ὑπὸ ἡδονῆς φασὶν ἠττώμενους ἢ λύπης ἢ ὧν νυνδὴ ἐγὼ ἔλεγον ὑπὸ τινος τούτων κρατουμένους ταῦτα ποιεῖν τοὺς ποιοῦντας. Πολλὰ γὰρ οἶμαι, ἔφη, ὦ Σώκρατες, καὶ ἄλλα οὐκ ὀρθῶς λέγουσιν οἱ ἀνθρώποι. Ἴθι δὴ μετ' ἐμοῦ ἐπιχείρησον πείθειν τοὺς ἀνθρώπους καὶ διδάσκειν ὅ ἐστιν αὐτοῖς τοῦτο τὸ πάθος, ὃ φασὶν ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἠττᾶσθαι, καὶ οὐ πράττειν διὰ ταῦτα τὰ βέλτιστα, ἐπεὶ γιγνώσκουν αὐτά. Ἔσως γὰρ ἂν λεγόντων ἡμῶν, ὅτι Οὐκ ὀρθῶς λέγετε, ὦ ἀνθρώποι, ἀλλὰ ψεύδεσθε, ἔρουντ' ἂν ἡμᾶς· ἜΩ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἰ μὴ ἐστὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἡδονῆς ἠττᾶσθαι, ἀλλὰ τί ποτ' ἐστὶ, καὶ τί ὑμεῖς αὐτὸ φατε εἶναι; εἶπατον ἡμῖν. Τί δέ, ὦ Σώκρατες, δεῖ ἡμᾶς σκοπεῖσθαι τὴν τῶν πολλῶν δόξαν ἀνθρώπων, οἷ ὅ τι ἂν τύχῃσι τοῦτο λέγουσιν; Οἶμαι, ἦν δ' ἐγώ, εἶναι τι ἡμῖν τοῦτο πρὸς τὸ ἐξευρεῖν περὶ ἀνδρείας, πρὸς τὰλλα μόρια τὰ τῆς ἀρετῆς πῶς ποτ' ἔχει. εἰ οὖν σοὶ δοκεῖ ἐμμένειν οἷς ἄρτι ἔδοξεν ἡμῖν, ἐμὲ ἠγγήσασθαι, ἢ οἶμαι ἂν ἐγῶ γε κάλλιστα φανερόν γενέσθαι, ἔπου· εἰ δὲ βούλει, εἰ σοὶ φίλον, ἐῷ χαίρειν. Ἄλλ' ἔφη, ὀρθῶς λέγεις· καὶ πέραινε ὡσπερ ἤρξω.

ΚΕΦ. ΛΣΤ. Πάλιν τοίνυν, ἔφην ἐγώ, εἰ ἔροιντο ἡμᾶς· Τί οὖν φατε τοῦτο εἶναι, ὃ ἡμεῖς ἤττω εἶναι τῶν ἡδονῶν ἐλέγομεν; εἴποιμ' ἂν ἔγωγε πρὸς αὐτοὺς ὦδ'· Ἀκούετε δὴ· πειρασόμεθα γὰρ ὑμῖν ἐγὼ τε καὶ Πρωταγόρας φράσσει. ἄλλο τι γάρ, ὧ ἄνθρωποι, φατὲ ὑμῖν τοῦτο γίνεσθαι ἐν τοῖσδε, οἷον πολλάκις ὑπὸ σίτων καὶ ποτῶν καὶ ἀφροδισίων κρατούμενοι ἡδέων ὄνων, γιγνώσκοντες ὅτι πονηρὰ ἐστίν, ὅμως αὐτὰ πράττειν; Φαῖεν ἂν. Οὐκοῦν ἐροίμεθ' ἂν αὐτοὺς ἐγὼ τε καὶ σὺ πάλιν· Πονηρὰ δὲ αὐτὰ πῆ φατε εἶναι; πότερον ὅτι τὴν ἡδονὴν ταύτην ἐν τῷ παραχρῆμα παρέχει καὶ ἡδὴ ἐστίν ἕκαστον αὐτῶν, ἢ ὅτι εἰς τὴν ὕστερον χρόνον νόσους τε ποιεῖ καὶ πενίας καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά παρασκευάζει; ἢ κἂν εἴ τι τούτων εἰς τὸ ὕστερον μῆδὲν παρασκευάζει, χαίρειν δὲ μόνον ποιεῖ, ὅμως δ' ἂν κακὰ ᾔην, ὃ τι μαθόντα χαίρειν ποιεῖ καὶ ὀπρῶν; ἄρ' οἴομεθα ἂν αὐτοὺς, ὧ Πρωταγόρα, ἄλλο τι ἀποκρίνασθαι, ἢ ὅτι οὐ κατὰ τὴν αὐτῆς τῆς ἡδονῆς τῆς παραχρῆμα ἐργασίαν κακὰ ἐστίν, ἀλλὰ διὰ τὰ ὕστερον γιγνόμενα, νόσους τε καὶ τᾶλλα; Ἐγὼ μὲν οἶμαι, ἔφη ὁ Πρωταγόρας, τοὺς πολλοὺς ἂν ταῦτα ἀποκρίνασθαι. Οὐκοῦν νόσους ποιοῦντα ἀνίας ποιεῖ, καὶ πενίας ποιοῦντα ἀνίας ποιεῖ; ὁμολογοῖεν ἂν, ὡς ἐγῶμαι. Συνέφη ὁ Πρωταγόρας. Οὐκοῦν φαίνεται, ὧ ἄνθρωποι, ὑμῖν, ὡς φημεν ἐγὼ τε καὶ Πρωταγόρας, δι' οὐδὲν ἄλλο ταῦτα κακὰ ὄντα, ἢ διότι εἰς ἀνίας τε ἀποτελευτᾷ καὶ ἄλλων ἡδονῶν ἀποστερεῖ; ὁμολογοῖεν ἂν; συνεδόκει ἡμῖν ἀμφοῖν. Οὐκοῦν πάλιν αὖ αὐτοὺς τὸ ἐναντίον εἰ ἐροίμεθα· Ὡ ἄνθρωποι, οἱ λέγοντες αὖ ἀγαθὰ ἀνιὰρὰ εἶναι, ἄρα οὐ τὰ τοιαῦτα λέγετε, οἷον τὰ τε γυμνάσια καὶ τὰς στρατείας καὶ τὰς ὑπὸ τῶν ἰατρῶν θεραπείας, τὰς διὰ καύσεων τε καὶ τομῶν καὶ φαρμακειῶν καὶ λιμοκτονιῶν γιγνομένας, ὅτι ταῦτα ἀγαθὰ μὲν ἐστίν, ἀνιὰρὰ δέ; φαῖεν ἂν; Συνεδόκει. Πότερον οὖν κατὰ τόδε ἀγαθὰ αὐτὰ καλεῖτε, ὅτι ἐν τῷ παραχρῆμα ὀδύνας τὰς ἐσχάτας παρέχει καὶ ἀλγηδόν-

νας, ἢ ὅτι εἰς τὸν ὕστερον χρόνον ὑγίειαί τε ἀπ' αὐτῶν γίγνον-
 ται καὶ εὐεξίαι τῶν σωμάτων καὶ τῶν πόλεων σωτηρίαι καὶ
 ἄλλων ἀρχαὶ καὶ πλοῦτοι; φαῖεν ἄν, ὡς ἐγῶμαι. Συνεδόκει.
 Ταῦτα δὲ ἀγαθὰ ἐστὶ δι' ἄλλο τι, ἢ ὅτι εἰς ἡδονὰς ἀποτελευτᾶ
 καὶ λυπῶν ἀπαλλαγὰς τε καὶ ἀποτροπὰς; ἢ ἔχετε τι ἄλλο τέ-
 λος λέγειν, εἰς ὃ ἀποβλέψαντες αὐτὰ ἀγαθὰ καλεῖτε, ἀλλ' ἢ
 ἡδονὰς τε καὶ λύπας; οὐκ ἄν φαῖεν, ὡς ἐγῶμαι. Οὐδ' ἐμοὶ δο-
 κεῖ, ἔφη ὁ Πρωταγόρας. Οὐκοῦν τὴν μὲν ἡδονὴν διώκετε ὡς
 ἀγαθὸν ὄν, τὴν δὲ λύπην φεύγετε ὡς κακόν; Συνεδόκει. Τοῦτ'
 ἄρα ἠγεῖσθ' εἶναι κακόν, τὴν λύπην, καὶ ἀγαθὸν τὴν ἡδονὴν,
 ἐπεὶ καὶ αὐτὸ τὸ χαίρειν τότε λέγετε κακόν εἶναι, ὅταν μει-
 ζόνων ἡδονῶν ἀποστερῆ ἢ ὕσας αὐτὸ ἔχει, ἢ λύπας μείζους
 παρασκευάζῃ τῶν ἐν αὐτῷ ἡδονῶν. ἐπεὶ εἰ κατ' ἄλλο τι αὐτὸ
 τὸ χαίρειν κακόν καλεῖτε καὶ εἰς ἄλλο τι τέλος ἀποβλέψαντες,
 ἔχοιτε ἄν καὶ ἡμῖν εἰπεῖν. ἀλλ' οὐχ ἔξετε. Οὐδ' ἐμοὶ δοκοῦσιν,
 ἔφη ὁ Πρωταγόρας. Ἄλλο τι οὖν πάλιν καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ
 λυπεῖσθαι ὁ αὐτὸς τρόπος; τότε καλεῖτε αὐτὸ τὸ λυπεῖσθαι
 ἀγαθόν, ὅταν ἢ μείζους λύπας τῶν ἐν αὐτῷ οὐσῶν ἀπαλλάττη
 ἢ μείζους ἡδονὰς τῶν λυπῶν παρασκευάζῃ; ἐπεὶ εἰ πρὸς ἄλλο
 τι τέλος ἀποβλέπετε, ὅταν καλῆτε αὐτὸ τὸ λυπεῖσθαι ἀγαθόν
 ἢ πρὸς ὃ ἐγὼ λέγω, ἔχετε ἡμῖν εἰπεῖν. ἀλλ' οὐχ ἔξετε. Ἀληθῆ, ἔ-
 φη, λέγεις, ὁ Πρωταγόρας. Πάλιν τοίνυν, ἔφην ἐγώ, εἴ με
 ἀνέροισθε, ὦ ἄνθρωποι, Τίνος οὖν δήποτε ἔνεκα πολλὰ περὶ
 τούτου λέγεις καὶ πολλαχῆ; Συγγιγνώσκατέ μοι, φαίην ἄν
 ἐγαγεῖ πρῶτον μὲν γάρ οὐ ῥάδιον ἀποδειξάι τι ἐντί ποτε
 τοῦτο, ὃ ὑμεῖς καλεῖτε τῶν ἡδονῶν ἦττω εἶναι. ἐπειτα ἐν τού-
 τῳ εἰσὶ πᾶσι αἱ ἀποδείξεις. ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν ἀναθέσθαι ἔξε-
 στιν, εἴ πη ἔχετε ἄλλο τι φάναι εἶναι τὸ ἀγαθόν ἢ τὴν ἡδο-
 νήν, ἢ τὸ κακόν ἄλλο τι ἢ τὴν ἀνίαν ἢ ἀρκεῖ ὑμῖν τὸ ἡδέως
 καταβῖῶναι τὸν βίον ἄνευ λυπῶν; εἰ δὲ ἀρκεῖ καὶ μὴ ἔχετε
 μηδὲν ἄλλο φάναι εἶναι ἀγαθόν ἢ κακόν, ὃ μὴ εἰς ταῦτα τε-

λευτᾶ, τὸ μετὰ τοῦτο ἀκούετε. φημί γὰρ ὑμῖν τούτου οὕτως ἔχοντος γελοῖον τὸν λόγον γίνεσθαι, ὅταν λέγητε, ὅτι πολλὰς γινώσκων τὰ κακὰ ἄνθρωπος, ὅτι κακὰ ἐστίν, ὅμως πράττει αὐτά, ἐξὸν μὴ πράττειν, ὑπὸ τῶν ἡδονῶν ἀγόμενος καὶ ἐκπληττόμενος· καὶ αὖθις αὖ λέγετε, ὅτι γινώσκων ὁ ἄνθρωπος τὰγαθὰ πράττειν οὐκ ἐθέλει διὰ τὰς παραχρῆμα ἡδονάς, ὑπὸ τούτων ἡττώμενος.

ΚΕΦ. ΑΖ'. Ὡς δὲ ταῦτα γελοῖά ἐστι, κατάδηλον ἔσται, ἐὰν μὴ πολλοῖς ὀνόμασι χρώμεθα ἄρα ἡδεῖ τε καὶ ἀνιαρῶ καὶ ἀγαθῶ καὶ κακῶ, ἀλλ' ἐπειδὴ δύο ἐφάνη ταῦτα, δυοῖν καὶ ὀνόμασι προσαγορευόμεν αὐτά, πρῶτον μὲν ἀγαθῶ καὶ κακῶ, ἔπειτα αὖθις ἡδεῖ τε καὶ ἀνιαρῶ. θέμενοι δὲ οὕτω λέγωμεν ὅτι γινώσκων ὁ ἄνθρωπος τὰ κακὰ ὅτι κακὰ ἐστίν, ὅμως αὐτὰ ποιεῖ. ἐὰν οὖν τις ἡμᾶς ἐρηται διὰ τί, ἡττώμενος, φήσομεν. Ὑπὸ τοῦ ; ἐκεῖνος ἐρήσεται ἡμᾶς· ἡμῖν δὲ ὑπὸ μὲν ἡδονῆς οὐκέτι ἔξεστιν εἰπεῖν ἄλλο γὰρ ὄνομα μετείληφεν ἀντὶ τῆς ἡδονῆς τὸ ἀγαθὸν· ἐκεῖνῳ δὲ ἀποκρινώμεθα καὶ λέγωμεν, ὅτι ἡττώμενος — Ὑπὸ τίνος ; φήσει. Τοῦ ἀγαθοῦ, φήσομεν νῆ Δία. ἂν οὖν τύχη ὁ ἐρόμενος ἡμᾶς ὑβριστῆς ὢν, γελάσεται καὶ ἐρεῖ· Ἡ γελοῖον λέγετε προᾶγμα, εἰ πράττει τις κακὰ, γινώσκων ὅτι κακὰ ἐστίν, οὐ δέον αὐτὸν πράττειν, ἡττώμενος ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν. ἄρα, φήσει, οὐκ ἀξίων ὄντων νικᾶν ἐν ὑμῖν τῶν ἀγαθῶν τὰ κακὰ, ἢ ἀξίων ; φήσομεν δῆλον ὅτι ἀποκρινόμενοι, ὅτι οὐκ ἀξίων ὄντων· οὐ γὰρ ἂν ἐξημάρτανεν ὄν φάμεν ἡττω εἶναι τῶν ἡδονῶν. Κατὰ τί δέ, φήσει ἴσως, ἀνάξιά ἐστι τὰγαθὰ τῶν κακῶν ἢ τὰ κακὰ τῶν ἀγαθῶν ; ἢ κατ' ἄλλο τι ἢ ὅταν τὰ μὲν μεῖζω, τὰ δὲ σμικρότερα ἢ ; ἢ πλείω, τὰ δὲ ἐλάττω ἢ ; οὐχ ἔξομεν εἰπεῖν ἄλλο ἢ τοῦτο. Δῆλον ἄρα, φήσει, ὅτι τὸ ἡττᾶσθαι τοῦτο λέγετε, ἀντὶ ἐλαττόνων ἀγαθῶν μεῖζω κακὰ λαμβάνειν. ταῦτα μὲν οὖν οὕτω. μεταλάβωμεν δὲ τὰ

ὀνόματα πάλιν τὸ ἡδὺ τε καὶ ἀνιαρὸν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς τούτοις, καὶ λέγωμεν, ὅτι ἄνθρωπος πράττει, τότε μὲν ἐλέγομεν τὰ κακὰ, νῦν δὲ λέγωμεν τὰ ἀνιαρά, γινώσκων ὅτι ἀνιαρὰ ἐστίν, ἡττώμενος ὑπὸ τῶν ἡδέων, δῆλον ὅτι ἀναξίων ὄντων νικᾷ. καὶ τίς ἄλλη ἀναξία ἡδονῇ πρὸς λύπην ἐστίν, ἀλλ' ἢ ὑπερβολὴ ἀλλήλων καὶ ἔλλειψις; ταῦτα δ' ἐστὶ μείζω τε καὶ σμικρότερα γινόμενα ἀλλήλων καὶ πλείω καὶ ἐλάττω καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον. εἰ γάρ τις λέγει ὅτι, Ἄλλὰ πολὺ διαφέρει, ὦ Σώκρατες, τὸ παραχρῆμα ἡδὺ τοῦ εἰς τὸν ὕστερον χρόνον καὶ ἡδέος καὶ λυπηροῦ, Μῶν ἄλλω τῷ, φαίην ἂν ἐγώ γε, ἢ ἡδονῇ καὶ λύπῃ; οὐ γὰρ ἐσθ' ὅτῳ ἄλλω. ἀλλ' ὥσπερ ἀγαθὸς ἰσθάναι ἄνθρωπος, συνθεῖς τὰ ἡδέα καὶ συνθεῖς τὰ λυπηρά, καὶ τὸ ἐγγὺς καὶ τὸ πόρρω στήσας ἐν τῷ ζυγῷ, εἰπέ, πότερα πλείω ἐστίν· ἐὰν μὲν γὰρ ἡδέα πρὸς ἡδέα ἰσθῆς, τὰ μείζω αἰεὶ καὶ πλείω ληπτέα· ἐὰν δὲ λυπηρά πρὸς λυπηρά, τὰ ἐλάττω καὶ σμικρότερα, ἐὰν δὲ ἡδέα πρὸς λυπηρά, ἐὰν μὲν τὰ ἀνιαρὰ ὑπερβάλληται ὑπὸ τῶν ἡδέων, ἐὰν τε τὰ ἐγγὺς ὑπὸ τῶν πόρρω, ἐὰν τε τὰ πόρρω ὑπὸ τῶν ἐγγύς, ταύτην τὴν πρᾶξιν πρακτέον ἐν ἧ ἂν ταῦτ' ἐνῆ· ἐὰν δὲ τὰ ἡδέα ὑπὸ τῶν ἀνιαρῶν, οὐ πρακτέα· μὴ πη ἄλλη ἔχει, φαίην ἂν, ταῦτα, ὦ ἄνθρωποι; οἷδ' ὅτι οὐκ ἂν ἔχοιεν ἄλλως λέγειν. Συνεδόκει καὶ ἐκεῖνω. "Ὅτε δὴ τοῦτο οὕτως ἔχει, τότε μοι ἀποκρίνασθε, φήσω· φαίνεται ὑμῖν τῇ ὄψει τὰ αὐτὰ μεγέθη ἐγγύθεν μὲν μείζω, πόρρωθεν δὲ ἐλάττω ἢ οὐ; Φήσουσι. Καὶ τὰ παχέα καὶ τὰ πολλὰ ὡσαύτως; καὶ αἰ φωναὶ αἰ ἴσαι ἐγγύθεν μὲν μείζους, πόρρωθεν δὲ σμικρότεροι; Φαῖεν ἂν. Εἰ οὖν ἐν τούτῳ ἡμῖν ἦν τὸ εὖ πράττειν, ἐν τῷ τὰ μὲν μεγάλα μῆκη καὶ πράττειν καὶ λαμβάνειν, τὰ δὲ σμικρὰ καὶ φεύγειν καὶ μὴ πράττειν, τίς ἂν ἡμῖν σωτηρία ἐφάνη τοῦ βίου; ἄρα ἢ μετρητικὴ τέχνη ἢ ἡ τοῦ φαινομένου δύναμις; ἢ αὕτη μὲν ἡμᾶς ἐπλάνα καὶ ἐποίει ἄνω τε καὶ κάτω πολλάκις μεταλαμβάνειν ταῦτά καὶ μεταμέλειν καὶ ἐν ταῖς πράξεσι καὶ ἐν ταῖς

αίρέσει τῶν μεγάλων τε καὶ μικρῶν, ἡ δὲ μετρητικὴ ἄκυρον μὲν ἂν ἐποίησε τοῦτο τὸ φάντασμα, δηλώσασα δὲ τὸ ἀληθεῖς ἡσυχίαν ἂν ἐποίησεν ἔχειν τὴν ψυχὴν μένουσαν ἐπὶ τῷ ἀληθεῖ καὶ ἔσωσεν ἂν τὸν βίον ; ἄρ' ἂν ὁμολογοῖεν οἱ ἄνθρωποι πρὸς ταῦτα ἡμᾶς τὴν μετρητικὴν σώζειν ἂν τέχνην, ἢ ἄλλην ; Τὴν μετρητικὴν, ὡμολόγει. Τί δ', εἰ ἐν τῇ τοῦ περιττοῦ καὶ ἀρτίου αἰρέσει ἡμῖν ἦν ἡ σωτηρία τοῦ βίου, ὁπότε τὸ πλέον ὀρθῶς ἔδει ἐλέσθαι καὶ ὁπότε τὸ ἔλαττον, ἢ αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ ἢ τὸ ἕτερον πρὸς τὸ ἕτερον, εἴτ' ἐγγύς εἶτε πόρρω εἴη, τί ἂν ἔσωζεν ἡμῖν τὸν βίον ; ἄρ' ἂν οὐκ ἐπιστήμη ; καὶ ἄρ' ἂν οὐ μετρητικὴ τις, ἐπειδήπερ ὑπερβολῆς τε καὶ ἐνδείας ἐστὶν ἡ τέχνη ; ἐπειδὴ δὲ περιττοῦ καὶ ἀρτίου, ἄρα ἄλλη τις ἢ ἀριθμητικὴ ; ὁμολογοῖεν ἂν ἡμῖν οἱ ἄνθρωποι, ἢ οὐ ; Ἐδόκουν ἂν καὶ τῷ Πρωταγόρᾳ ὁμολογεῖν. Εἶεν, ὦ ἄνθρωποι· ἐπειδὴ δὲ ἡδονῆς τε καὶ λύπης ἐν ὀρθῇ τῇ αἰρέσει ἐφάνη ἡμῖν ἡ σωτηρία τοῦ βίου οὕσα, τοῦ τε πλείονος καὶ ἐλάττονος καὶ μείζονος καὶ μικροτέρου καὶ πορρωτέρου καὶ ἐγγυτέρω, ἄρα πρῶτον μὲν οὐ μετρητικὴ φαίνεται, ὑπερβολῆς τε καὶ ἐνδείας οὕσα καὶ ἰσότητος πρὸς ἀλλήλας σκέψις ; Ἄλλ' ἀνάγκη. Ἐπεὶ δὲ μετρητικὴ, ἀνάγκη δὴπου τέχνη καὶ ἐπιστήμη. Συμφήσουσιν. Ἦτις μὲν τοίνυν τέχνη καὶ ἐπιστήμη ἐστὶν αὕτη, εἰσαυθις σκεψόμεθα· ὅτι δὲ ἐπιστήμη ἐστὶ, τοσοῦτον ἐξαρκεῖ πρὸς τὴν ἀποδείξιν, ἣν ἐμὲ δεῖ καὶ Πρωταγόραν ἀποδείξαι περὶ ὧν ἤρεσθ' ἡμᾶς. ἤρεσθε δέ, εἰ μέμνησθε, ἥνικα ἡμεῖς ἀλλήλοις ὡμολογοῦμεν ἐπιστήμης μηδὲν εἶναι κρεῖττον, ἀλλὰ τοῦτο αἰεὶ κρατεῖν, ὅπου ἂν ἐνῆ, καὶ ἡδονῆς καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων· ὑμεῖς δὲ δὴ ἔφατε τὴν ἡδονὴν πολλάκις κρατεῖν καὶ τοῦ εἰδότητος ἀνθρώπου, ἐπειδὴ δὲ ὑμῖν οὐχ ὡμολογοῦμεν, μετὰ τοῦτο ἤρεσθε ἡμᾶς· Ὡ Πρωταγόρα τε καὶ Σώκρατες, εἰ μή ἐστι τοῦτο τὸ πάθημα ἡδονῆς ἡττᾶσθαι, ἀλλὰ τίποι' ἐστ' καὶ τί ὑμεῖς αὐτὸ φατε εἶναι ; εἶπετε ἡμῖν. εἰ μὲν οὖν τότε εὐ-

Θὺς ὑμῖν εἶπομεν ὅτι ἀμαθία, κατεγελάτε ἂν ἡμῶν· νῦν δὲ ἂν ἡμῶν καταγελάτε, καὶ ὑμῶν αὐτῶν καταγελάσεσθε· καὶ γὰρ ὑμεῖς ὠμολογήκατε ἐπιστήμης ἐνδεία ἐξαμαρτάνειν περὶ τὴν τῶν ἡδονῶν αἵρεσιν καὶ λυπῶν τοὺς ἐξαμαρτάνοντας — ταῦτα δὲ ἐστὶν ἀγαθὰ τε καὶ κακὰ—καὶ οὐ μόνον ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πρόσθεν ἔτι ὠμολογήκατε ὅτι μετρητικῆς· ἡ δὲ ἐξαμαρτανομένη προᾶξις ἄνευ ἐπιστήμης ἴστε ποῦ καὶ αὐτοὶ ὅτι ἀμαθία πράττεται. ὥστε τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἡδονῆς ἥττω εἶναι, ἀμαθία ἢ μεγίστη· ἥς Πρωταγόρας ὅδε φησὶν ἰατρός εἶναι καὶ Πρόδικος καὶ Ἰππίας· ὑμεῖς δὲ διὰ τὸ οἴεσθαι ἄλλο τι ἢ ἀμαθίαν εἶναι οὔτε αὐτοὶ οὔτε τοὺς ὑμετέρους παῖδας παρὰ τοὺς τούτων διδασκάλους τούσδε τοὺς σοφιστὰς πέμπετε, ὡς οὐ διδακτοῦ ὄντος, ἀλλὰ κηδόμενοι τοῦ ἀργυρίου καὶ οὐ διδόντες τούτοις κακῶς πράττετε καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ.

ΚΕΦ. ΛΗ'. Ταῦτα μὲ τοῖς πολλοῖς ἀποκεκριμένοι ἂν ἤμεν· ὑμᾶς δὲ δὴ μετὰ Πρωταγόρου ἐρωτῶ, ὦ Ἰππία τε καὶ Πρόδικε — κοινὸς γὰρ δὴ ἔστω ὑμῖν ὁ λόγος —, πότερον δοκῶ ὑμῖν ἀληθῆ λέγειν ἢ ψευδεσθαι. Ὑπερφυῶς ἐδόκει ἅπασιν ἀληθῆ εἶναι τὰ εἰρημένα. Ὁμολογεῖτε ἄρα, ἦν δ' ἐγώ, τὸ μὲν ἡδὺ ἀγαθὸν εἶναι, τὸ δὲ ἀνιαρὸν κακόν· τὴν δὲ Προδίκου τοῦδε διαίρεσιν τῶν ὀνομάτων παραιτοῦμαι· εἴτε γὰρ ἡδὺ εἴτε τερπνὸν λέγεις εἴτε χαρτόν, εἴτε ὀπόθεν καὶ ὅπως χαίρεις τὰ τοιαῦτα ὀνομάζων, ὦ βέλτιστε Πρόδικε, τοῦτό μοι πρὸς ὃ βούλομαι ἀπόκριναι. Γελάσας οὖν ὁ Πρόδικος συνωμολόγησε, καὶ οἱ ἄλλοι. Τί δὲ δὴ, ὦ ἄνδρες, ἔφην ἐγώ, τὸ τοιόνδε ; αἰ ἐπὶ τούτου πράξεις ἅπασαι, ἐπὶ τοῦ ἀλύπως ζῆν καὶ ἡδέως, ἄρ' οὐ καλαὶ καὶ ὠφέλιμοι ; καὶ τὸ καλὸν ἔργον ἀγαθὸν τε καὶ ὠφέλιμον ; Συνεδόκει. Εἰ ἄρα, ἔφην ἐγώ, τὸ ἡδὺ ἀγαθὸν ἐστίν, οὐδεὶς οὔτε εἰδὼς οὔτε οἰόμενος ἄλλα βελτίω εἶναι, ἢ ἃ ποιεῖ, καὶ δυνατὰ, ἔπειτα ποιεῖ ταῦτα, ἐξὸν τὰ βελτίω

οὐδὲ τὸ ἥττω εἶναι αὐτοῦ ἄλλο τι τοῦτ' ἐστὶν ἢ ἀμαθία, οὐδὲ κρείττω ἐαυτοῦ ἄλλο τι ἢ σοφία. Συνεδόκει πᾶσιν. Τί δὲ δὴ ; ἀμαθίαν ἄρα τὸ τοιόνδε λέγετε, τὸ ψευδῆ ἔχειν δόξαν καὶ ἐψεύσθαι περὶ τῶν πραγμάτων τῶν πολλοῦ ἀξίων ; Καὶ τοῦτο πᾶσι συνεδόκει. "Ἄλλο τι οὖν, ἔφην ἐγώ, ἐπὶ γε τὰ κακὰ οὐδεις ἐκὼν ἔρχεται οὐδὲ ἐπὶ ἃ οἶεται κακὰ εἶναι, οὐδ' ἐστὶ τοῦτο, ὡς εἴκειν, ἐν ἀνθρώπου φύσει, ἐπὶ ἃ οἶεται κακὰ εἶναι ἐθέλειν ἰέναι ἀντὶ τῶν ἀγαθῶν ὅταν τε ἀναγκασθῆ δυοῖν κακοῖν τὸ ἕτερον αἰρεῖσθαι, οὐδεις τὸ μείζον αἰρήσεται ἐξόν τὸ ἔλαττον ; "Ἀπαντα ταῦτα συνεδόκει πᾶσιν ἡμῖν. Τί οὖν ; ἔφην ἐγώ, καλεῖτε τι δέος καὶ φόβον ; καὶ ἄρα ὑπὲρ ἐγώ ; πρὸς σὲ λέγω, ὦ Πρόδικε· προσδοκίαν τινὰ λέγω κακοῦ τοῦτο, εἴτε φόβον εἴτε δέος καλεῖτε. Ἐδόκει Πρωταγόρα μὲν καὶ Ἰππία δέος τε καὶ φόβος εἶναι τοῦτο, Προδικῶ δὲ δέος, φόβος δ' οὐ. Ἄλλ' οὐδέν, ἔφην ἐγώ, ὦ Πρόδικε, διαφέρει· ἀλλὰ τόδε· εἰ ἀληθῆ τὰ ἐμπροσθέν ἐστιν, ἄρα τις ἀνθρώπων ἐθελήσει ἐπὶ ταῦτα ἰέναι ἃ δέδοικεν, ἐξόν ἐπὶ ἃ μὴ ; ἢ ἀδύνατον ἐκ τῶν ὠμολογημένων ; ἃ γὰρ δέδοικεν, ὠμολόγηται ἡγεῖσθαι κακὰ εἶναι· ἃ ἡγεῖται κακὰ, οὐδένα οὔτε ἰέναι ἐπὶ ταῦτα οὔτε λαμβάνειν ἐκόντα. Ἐδόκει καὶ ταῦτα πᾶσιν.

ΚΕΦ. ΛΘ'. Οὕτω δὴ τούτων ὑποκειμένων, ἦν δ' ἐγώ, ὦ Πρόδικε· τε καὶ Ἰππία, ἀπολογεῖσθω ἡμῖν Πρωταγόρας ὅδε, ἃ τὸ πρῶτον ἀπεκρίνατο, πῶς ὀρθῶς ἔχει, μὴ ἃ τὸ πρῶτον παντάπασιν τότε μὲν γὰρ δὴ πέντε ὄντων μοριῶν τῆς ἀρετῆς οὐδὲν ἔφη εἶναι τὸ ἕτερον οἷον τὸ ἕτερον, ἰδίαν δὲ αὐτοῦ ἕκαστον ἔχειν δύναμιν· ἀλλ' οὐ ταῦτα λέγω, ἀλλ' ἃ τὸ ὕστερον εἶπε· τὸ γὰρ ὕστερον ἔφη τὰ μὲν τέταρτα ἐπιεικῶς παραπλήσια ἀλλήλοις εἶναι, τὸ δὲ ἐν πάνυ πολὺ διαφέρειν τῶν ἄλλων, τὴν ἀνδρείαν, γινώσκεισθαι δὲ μ' ἔφη τεκμηριῶ τῶνδε· εὐρήσεις γάρ, ὦ Σώκρατες, ἀνθρώπους ἀνοσιωτάτους μὲν ὄντας καὶ ἀδικωτάτους καὶ ἀκολαστοτάτους καὶ ἀμαθεστάτους, ἀνδρειοτά-

τους δέ· ᾧ γνώσει ὅτι πολὺ διαφέρει ἢ ἀνδρεία τῶν ἄλλων μορίων τῆς ἀρετῆς· καὶ ἐγὼ εὐθύς τότε πάνυ ἐθαύμασα τὴν ἀπόκρισιν, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπειδὴ ταῦτα μεθ' ὑμῶν διεξήλθον· ἠρόμην δ' οὖν τοῦτον, εἰ τοὺς ἀνδρείους λέγοι θαρραλέους· ὁ δέ Καὶ ἴτας γ', ἔφη. Μέμνησαι, ἦν δ' ἐγώ, ᾧ Πρωταγόρα, ταῦτα ἀποκρινόμενος ; Ὁμολόγει. Ἴθι δὴ, ἔφην ἐγώ, εἰπέ ἡμῖν, ἐπὶ τί λέγεις ἴτας εἶναι τοὺς ἀνδρείους ; ἢ ἐφ' ἅπερ οἱ δειλοὶ ; Οὐκ ἔφη. Οὐκοῦν ἐφ' ἕτερα ; Ναί, ἦ δ' ὅς. Πότερον οἱ μὲν δειλοὶ ἐπὶ τὰ θαρραλέα ἔρχονται, οἱ δὲ ἀνδρεῖοι ἐπὶ τὰ δεινά ; Λέγεται δὴ, ᾧ Σώκρατες, οὕτως ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. Ἀληθῆ, ἔφην ἐγώ, λέγεις· ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐρωτῶ, ἀλλὰ σὺ ἐπὶ τί φῆς ἴτας εἶναι τοὺς ἀνδρείους ; ἄρ' ἐπὶ τὰ δεινά, ἢ γινόμενος δεινὰ εἶναι, ἢ ἐπὶ τὰ μῆ ; Ἀλλὰ τοῦτό γ' ἔφη, ἐν οἷ, σὺ ἔλεγες τοῖς λόγοις ἀπεδείχθη ἄρτι ὅτι ἀδύνατον. Καὶ τοῦτο, ἔφην, ἐγώ, ἀληθὲς λέγεις· ὥστε εἰ τοῦτο ὀρθῶς ἀπεδείχθη, ἐπὶ μὲν ἃ δεινὰ ἡγεῖται εἶναι οὐδεὶς ἔρχεται, ἐπειδὴ τὸ ἦττω εἶναι ἑαυτοῦ ἠρέθη ἀμαθία οὕσα. Ὁμολόγει. Ἀλλὰ μὴν ἐπὶ ἃ γε θαρροῦσι πάντες αὐ ἔρχονται, καὶ δειλοὶ καὶ ἀνδρεῖοι, καὶ ταύτη γε ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἔρχονται οἱ δειλοὶ τε καὶ οἱ ἀνδρεῖοι. Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη, ᾧ Σώκρατες, πᾶν γε τὸναντίον ἐστὶν ἐπὶ ἃ οἱ τε δειλοὶ ἔρχονται καὶ οἱ ἀνδρεῖοι. αὐτίκα εἰς τὸν πόλεμον οἱ μὲν ἐθέλουσιν ἰέναι, οἱ δὲ οὐκ ἐθέλουσιν. Πότερον, ἔφην ἐγώ, καλὸν ὄν ἰέναι ἢ αἰσχρόν ; Καλόν, ἔφη. Οὐκοῦν εἴπερ καλόν, καὶ ἀγαθὸν ὠμολογήσαμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· τὰς γὰρ καλὰς πράξεις ἀπάσας ἀγαθὰς ὠμολογήσαμεν. Ἀληθῆ λέγεις, καὶ αἰεὶ ἔμοιγε δοκεῖ οὕτως. Ὀρθῶς γε, ἔφην ἐγώ· ἀλλὰ ποτέρους φῆς εἰς τὸν πόλεμον οὐκ ἐθέλειν ἰέναι, καλὸν ὄν καὶ ἀγαθόν ; Τοὺς δειλοὺς, ἦ δ' ὅς. Οὐκοῦν, ἦν δ' ἐγώ, εἴπερ καλὸν καὶ ἀγαθόν, καὶ ἡδύ ; Ὁμολόγηται γοῦν, ἔφη. Ἄρ' οὖν γινώσκοντες οἱ δειλοὶ οὐκ ἐθέλουσιν ἰέναι ἐπὶ τὸ κάλλιον τε καὶ ἄμεινον καὶ ἡδιον ; Ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐὰν ὀμολογῶμεν, ἔφη, διαφθεροῦμεν τὰς ἔμπροσθεν

ὁμολογίας. Τί δ' ὁ ἀνδρεῖος ; οὐκ ἐπὶ τὸ κάλλιόν τε καὶ ἄμεινον καὶ ἥδιον ἔρχεται ; Ἀνάγκη, ἔφη, ὁμολογεῖν. Οὐκοῦν ὅλως οἱ ἀνδρεῖοι οὐκ αἰσχροὺς φόβους φοβοῦνται, ὅταν φοβῶνται, οὐδὲ αἰσχρὰ θάρρη θαρροῦσιν ; Ἀληθῆ, ἔφη. Εἰ δὲ μὴ αἰσχρὰ, ἄρ' οὐ καλὰ ; ὠμολόγει. Εἰ δὲ καλὰ, καὶ ἀγαθὰ ; Ναί. Οὐκοῦν καὶ οἱ δειλοὶ καὶ οἱ θρασεῖς καὶ οἱ μαινόμενοι τοῦναντίον αἰσχροὺς τε φόβους φοβοῦνται καὶ αἰσχρὰ θάρρη θαρροῦσιν ; ὠμολόγει. Θαρροῦσι δὲ τὰ αἰσχρὰ καὶ κακὰ δι' ἄλλο τι ἢ δι' ἄγνοιαν καὶ ἀμαθίαν ; Οὕτως ἔχει, ἔφη. Τί οὖν ; τοῦτο, δι' ὃ δειλοὶ εἰσιν οἱ δειλοὶ, δειλίαν ἢ ἀνδρείαν καλεῖς ; Δειλίαν ἔγωγ' ἔφη. Δειλοὶ δὲ οὐ διὰ τὴν τῶν δεινῶν ἀμαθίαν ἐφάνησαν ὄντες ; Πάνυ γ', ἔφη, διὰ ταύτην ἄρα τὴν ἀμαθίαν δειλοὶ εἰσιν ; ὠμολόγει. Δι' ὃ δὲ δειλοὶ εἰσι, δειλία ὁμολογεῖται παρὰ σοῦ ; Συνέφη. Οὐκοῦν ἢ τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν ἀμαθία δειλία ἂν εἴη ; Ἐπένευσεν. Ἀλλὰ μὴν, ἦν δ' ἐγώ, ἐναντίον ἀνδρεῖα δειλία. Ἐφη. Οὐκοῦν ἢ τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν σοφία ἐναντία τῇ τούτων ἀμαθίᾳ ἐστίν ; Καὶ ἐνταῦθα ἔτι ἐπένευσεν. Ἡ δὲ τούτων ἀμαθία δειλία ; Πάνυ μόνος ἐνταῦθα ἐπένευσεν Ἡ σοφία ἄρα τῶν δεινῶν καὶ μὴ δεινῶν ἀνδρεῖα ἐστίν, ἐναντία οὖσα τῇ τούτων ἀμαθίᾳ ; οὐκέτι ἐνταῦθα οὔτ' ἐπινεῦσαι ἠθέλησεν ἐσίγα τε καὶ ἐγὼ εἶπον. Τί δὴ, ὦ Πρωταγόρα, οὔτε σὺ φῆς ἂ ἐρωτῶ οὔτε ἀπόφης ; Αὐτός, ἔφη, πέραννον. Ἐν δ', ἔφη ἐγώ, μόνον ἐρόμενος ἔτι σέ, εἴ σοι ὥσπερ τὸ πρῶτον ἔτι δοκοῦσιν εἶναί τινες ἄνθρωποι ἀμαθέστατοι μὲν, ἀνδρεῖότατοι δέ. Φιλονικεῖν μοι, ἔφη, δοκεῖς, ὦ Σώκρατες, τὸ ἐμὲ εἶναι τὸν ἀποκρινόμενον χαριεῦμαι οὖν σοι, καὶ λέγω ὅτι ἐκ τῶν ὁμολογημένων ἀδύνατόν μοι δοκεῖ εἶναι.

ΚΕΦ. Μ'. Οὔτοι, ἦν δ' ἐγώ, ἄλλου ἕνεκα ἐρωτῶ πάντα ταῦτα ἢ σκέψασθαι βουλόμενος, πῶς ποτ' ἔχει τὰ περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ τί ποτ' ἐστὶν αὐτό, ἢ ἀρετή. οἶδα γὰρ ὅτι τούτου

φανεροῦ γενομένου μάλιστα ἂν κατάδηλον γένοιτο ἐκεῖνο, περὶ οὗ ἐγὼ τε καὶ σὺ μακρὸν λόγον ἐκάτερος ἐπετείναμεν, ἐγὼ μὲν λέγων ὡς οὐ διδακτὸν ἀρετῆ, σὺ ὡς διδακτὸν, καὶ μοι δοκεῖ ἡμῶν ἡ ἄρτι ἔξοδος τῶν λόγων ὡσπερ ἄνθρωπος κατηγορεῖν τε καὶ καταγελαῖν, καὶ εἰ φωνὴν λάβοι, εἶπεῖν ἂν ὅτι "Ἄτοποι γ' ἐστέ, ὦ Σώκρατες τε καὶ Πρωταγόρα· σὺ μὲν λέγων ὅτι οὐ διδακτὸν ἐστὶν ἡ ἀρετῆ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, νῦν σεαυτῷ τάναντία σπεύδεις, ἐπιχειρῶν ἀποδειῖξαι ὡς πάντα χρήματά ἐστιν ἐπιστήμη, καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ ἀδράνεια, ᾧ τρόπῳ μάλιστα ἂν διδακτὸν φανείη ἡ ἀρετῆ. εἰ μὲν γὰρ ἄλλο τι ἂν ἢ ἐπιστήμη ἡ ἀρετῆ, ὡσπερ Πρωταγόρας ἐπεχειρεῖ λέγειν, σαφῶς οὐκ ἂν ἦν διδακτὸν, νῦν δὲ εἰ φανήσεται ἐπιστήμη ὅλον, ὡς σὺ σπεύδεις, ὦ Σώκρατες, θαυμάσιον ἔσται μὴ διδακτὸν ὄν. Πρωταγόρας δ' αὖ διδακτὸν τότε ὑποθέμενος νῦν τούναντίον ἔοικε σπεύδοντι, ὀλίγου πάντα μᾶλλον φανῆναι αὐτὸ ἢ ἐπιστήμην· καὶ οὕτως ἂν ἦκιστα εἶ διδακτὸν. ἐγὼ οὖν, ὦ Πρωταγόρα, πάντα ταῦτα καθορῶν ἄνω κάτω ταραττόμενα δεινῶς, πᾶσαν προθυμίαν ἔχω καταφανῆ αὐτὰ γενέσθαι, καὶ βουλοίμην ἂν ταῦτα διεξελλόντας ἡμᾶς ἐξελθεῖν καὶ ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ὅ τι ἐστί, καὶ πάλιν ἐπισκέψασθαι περὶ αὐτοῦ, εἴτε διδακτὸν εἴτε μὴ διδακτὸν, μὴ πολλάκις ἡμᾶς ὁ Ἐπιμηθεὺς ἐκεῖνος καὶ ἐν τῇ σκέψει σφήλη ἐξάπατήσας, ὡσπερ καὶ ἐν τῇ διανομῇ ἡμέλησεν ἡμῶν, ὡς φῆς σύ. ἤρρεσεν οὖν μοι καὶ ἐν τῷ μύθῳ ὁ Προμηθεὺς κάλλιον τοῦ Ἐπιμηθέως· ᾧ χρώμενος ἐγὼ καὶ προμηθεύμενος ὑπὲρ τοῦ βίου τοῦ ἑαυτοῦ παντὸς πάντα ταῦτα πραγματεύομαι, καὶ εἰ σὺ ἐθέλοις, ὅπερ καὶ κατ' ἀρχάς, ἔλεγον, μετὰ σοῦ ἂν ἦδιστα ταῦτα συνδιασκοποίην. Καὶ ὁ Πρωταγόρας, Ἐγὼ, μὲν, ἔφη, ὦ Σώκρατες, ἐπαινῶ σου τὴν προθυμίαν καὶ τὴν διέξοδον τῶν λόγων. καὶ γὰρ οὔτε τᾶλλα οἶμαι κακὸς εἶναι ἄνθρωπος, φθονερός τε ἦκιστ' ἀνθρώπων, ἐπεὶ καὶ περὶ σοῦ πρὸς

πολλοὺς δὴ εἶρηκα, ὅτι ὧν ἐντυγχάνω πολὺ μάλιστα ἄ-
γαμαι σέ, τῶν μὲν τηλικούτων καὶ πάνυ· καὶ λέγω γε ὅτι
οὐκ ἂν θαυμάζοιμι, εἰ τῶν ἐλλογίμων γένοιτο ἀνδρῶν ἐπὶ σο-
φία· καὶ περὶ τούτων δὲ εἰσαῦθις, ὅταν βούλη, διέξιμεν·
νῦν δ' ὥρα ἤδη καὶ ἐπ' ἄλλο τι τρέπεσθαι. Ἄλλ', ἦν δ' ἐγώ,
οὕτω χρὴ ποιεῖν, εἴ σοι δοκεῖ· καὶ γὰρ ἐμοὶ οἵπερ ἔφην ἶναί
πάλαι ὥρα, ἀλλὰ Καλλίᾳ τῷ καλῷ χαριζόμενος παρέμεινα.

Ταῦτ' εἰπόντες καὶ ἀκούσαντες ἀπῆμεν.

ΜΕΡΟΣ Β

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

βαθέος ὄρθρου : βλ. Πλ. Κριτ. (43 Α. Κεφ. Α'). — **Ἴπποκράτης :** νέος, πλούσιος, ὀρεγόμενος ἀνωτέρας μορφώσεως ὁ Ἴπποκράτης ὡς καὶ ὁ Φάσων δὲν εἶναι ἄλλοθεν γνωστοί. — **τὴν θύραν...** ἔκρουε: αἱ οἰκίαι τῶν πλουσίων, ὅποια ἦ τοῦ Καλλίου, εἶχον θυρωροὺς δούλους, συνήθως δὲ πρὸς φύλαξιν τῆς εἰσόδου καὶ κύνα· ἀλλ' ἡ οἰκία τοῦ Σωκράτους ἦτο εὐτελεστάτη, ὁ ἴδιος δὲ ἐξετίμα αὐτὴν πέντε μνᾶς· δὲν ἔχει οὐδὲ ρόπτρον, διὸ ὁ Ἴππ. κρούει μὲ τὴν βακτηρίαν. — **νεώτερον (εὐφημ.) = δυσάρεστον.** — **εὖ ἂν λέγοις (ἐνν. εἰ ἀγαθὰ ἀγγέλλοις) = καλὰ, ὠραῖα!** — **ἦν (ἀ' προσ.) (ἦ γ')**, πρτκ. τοῦ ἤμι (= λέγω), ἐν χρήσει εἰς τὰς παρενθετικὰς φράσεις **ἦν δ' ἐγὼ** (= εἶπον ἐγὼ), **ἦ δ' ὅς** (= εἶπεν οὗτος). — **πρώην = προχθές.** — **ἑσπέρας γε = ναί, χθές βράδυ.** Δὲν λέγει **χθές ἑσπέρας**, διότι παρ' Ἀθηναίους μίᾳ ἡμέρᾳ ἐλογίζετο ἀπὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς δύσεως τῆς ἐπομένης ἡμέρας. — **ἐπιψηλαφήσας :** ἔνεκα τοῦ σκότους ἀναζητεῖ ψηλαφητί· διὰ τὴν πενίαν ὁ Σω. δὲν ἀνάπτει τὴν αὐγὴν λύχνον. — **σκιήπους = κλινὴ εὐτελής καὶ χαμηλή,** ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνεπαύετο ὁ Σω. — **δῆτα = ναί.** — **Οἰονή :** δύο δῆμοι τῆς Ἀττικῆς εἶχον τὸ ὄνομα τοῦτο, ὁ μὲν παρὰ τὸν Μαραθῶνα, ὁ δὲ παρὰ τὰς Ἐλευθεράς (ν. Μάξι) ἐπὶ τοῦ Κιθαιρῶνος, περὶ οὗ πρόκειται ἐνταῦθα, διότι ἐντεῦθεν εὐκόλως οἱ δούλοι κατέφυγον εἰς τὴν Βοιωτίαν. — **καὶ δῆτα = καὶ λοιπόν.** — **ὑπὸ τινος ἄλλου = ἔνεκα ἄλλης τινὸς αἰτίας.** — **καὶ ἔτι = καὶ πάλιν,** δηλ. ἂν καὶ ἦτο περασμένη ἡ ὥρα. — **Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης,** ἐκ τοῦ ὁποίου καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ἔσχεν ὁ διάλογος, ἐγεννήθη περὶ τὸ 480 π.Χ. Οὗτος πρῶτος ὀνομάσας τὸν ἑαυτὸν του σοφιστὴν (Πρωταγ. 349 Α, Κεφ. 33) περιήρχετο τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος διδάσκων ἐπὶ μισθῷ τὸς πλουσιωτέρους τῶν νέων καὶ συναναστρεφόμενος ἄνδρας

1. Συνήθως ἐλάμβανε παρ' ἐκάστου μαθητοῦ ἑκατὸν μνᾶς.

κατέχοντας ἕξοχον θέσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Τῷ 432 π.Χ. διατρίβων ἐν Ἀθήναις καὶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πλουσίου Καλλίου συνδιετέλεθον μετὰ τοῦ Σωκράτους. Εἰς τὰς δυσμὰς δὲ τοῦ βίου του καταγγελοῦν ἐπὶ ἀσεβείᾳ, διότι εἰς τὸ σύγγραμμά του *Περὶ Θεῶν* ἐξέφραζεν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, ἐζήτησε τὴν σωτηρίαν του διὰ τῆς φυγῆς· ἀλλὰ κατὰ τὸν εἰς Σικελίαν πλοῦν, ναυαγῆσαντος τοῦ πλοίου, ἐπνίγη εἰς ἡλικίαν 70 ἐτῶν, περίπου, ἀφοῦ ἐπὶ 40 ἔτη συνεχῶς ἐδίδαξε. Πλὴν τοῦ *Περὶ Θεῶν* συγγράμματος ὁ Π. ἔγραψε πολλὰ ἄλλα, τῶν ὁποίων μόνον τὰς ἐπιγραφὰς γνωρίζομεν (*Περὶ τοῦ ὄντος*, *Περὶ ἀρετῶν*, *Περὶ ὀρθοσπειρίας*, ἐν τῷ ὁποίῳ ἠσχολεῖτο μὲ τὴν γραμματικὴν, *Περὶ τεχνῶν* κλπ.). Ἐδέχετο τὸ τοῦ Ἡρακλείτου « πάντα ρεῖ » καὶ ἐδίδαξε τὸ περιβόητον « πάντων χρημάτων μέτρον ὁ ἄνθρωπος, τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστι, τῶν δὲ μὴ ὄντων, ὡς οὐκ ἔστι ». Κατὰ ταῦτα ἀλήθειαν ἐξ ἀντικειμένου δὲν ἐδέχετο, ἀλλὰ μόνον ὑποκειμενικὴν. Περὶ τοῦ αὐτοῦ δηλ. ἀντικειμένου δύνανται νὰ ὑπάρχουν δύο ὅπως ἀντίθετοι γνωῖμαι, ὅμως ἐξ ἴσου ἀληθεῖς· σοφὸς δὲ εἶναι ὁ δυνάμενος νὰ μεταβάλλῃ διὰ τοῦ λόγου τὴν γνώμην τῶν ἄλλων ὡς πρὸς τὰ φαινόμενα καὶ ὄντα κκκᾶ, ὥστε νὰ πιστεῦσιν ὅτι ταῦτα εἶναι ἀρχαῖα καὶ ἀντιστρόφως πόρρω τῶν νυκτῶν (γεν. διακρ.) εἶναι = ὅτι πολὺ εἶχε προχωρήσει ἡ νύκτα. — **ἐπειδὴ τάχιστα** = εὐθὺς μόλις. — **ὁ ὕπνος ἐκ τοῦ κόπου** = ὁ ἐκ τοιοῦτου κόπου ὕπνος. — **ἀνίημι** = ἀφῆνω — **ἀνδρεία** = προθυμία, ζῆλος, — **πτοίησις** (πτόησις) = σφοδρὰ ἐπιθυμία, λαχτάρα. — **μῶν**; = **μὴ οὖν**; = **μήπως**; — **εἰ γὰρ ἐν τούτῳ εἶη** = εἶθε τῷ ὄντι νὰ ἐξηρτᾶτο ἐκ τούτου μόνον, εἶθε αὕτη νὰ ἦτο ἡ δυσκολία. — **ἐπιλείπω** = ἀφῆνω. — **αὐτὰ ταῦτα** = ἀκριβῶς διὰ τοῦτο. — **νεώτερος** = ὀλίγον νέος, — **ἦ, ἀ' πρόσ. παρακτ.** τοῦ **εἰμί**. — **τὸ πρότερον** = τὴν προηγουμένην φοράν. πιθανῶς τῷ 444 π.Χ. — **γάρ**, βεβαιωτικός. — **καταλαμβάνω** = εὐρίσκω — **καταλύει** = φιλοξενεῖται. — **Καλλίας, ὁ Ἰππονίκου**, κατήγετο ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Κηρύκων, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐλαμβάνοντο οἱ κήρυκες καὶ οἱ δαδούχοι τῶν Ἐλευσινίων Μυστηρίων. Ὁ πατὴρ του Ἰππόνικος νικήσας τῇ 426 π.Χ. τοὺς Βοιωτοὺς παρὰ τὴν Τανάγραν ἔπεσε δύο ἔτη βραδύτερον εἰς τὸ Δῆλιον ἀφῆσας εἰς τὸν υἱὸν του μεγάλην περιουσίαν (200 ταλάντων), τὴν ὁποίαν διὰ τὴν ἀκόρεστον φιλομάθειαν καὶ τὴν μεγάλην κενοδοξίαν κατεσπατάλησε. Τῷ 390 π.Χ. ἦτο στρατηγὸς εἰς τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον καὶ τῷ

372 π.Χ. ἦλθε πρεσβευτὴς εἰς Σπάρτην. Ἡ μήτηρ τοῦ διαζευχθεῖσα τὸν Ἰππόνικον συνεζεύχθη τὸν Περικλέα. — **θάρρει** = μένε ἤσυχος.

— Ἐκτιμῆσατε τὸν δραματικὸν τρόπον, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Πλάτων παριστᾷ τὴν πρὸς μάθησιν δρμὴν τοῦ Ἰπποκράτους.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Γ'

ἀποπειρώμενος = θέλων νὰ δοκιμάσω. — **ῥώμη** = ἰσχύς θελήσεως, ἀποφασιστικότης. = **τελῶν** = πληρώνων. — **διασκοπῶ** = βολιδόσκοπῶ. — **μισθόν**, κτηγρμ. — **ὡσπερ ἂν εἶ** = ὡς λ.χ. ἔν. — **ἐπινοῶ** = σκέπτομαι. — **Ἰπποκράτη τὸν Κῶν** : κατήγετο ἐκ τοῦ περιφήμου (ἰατρικοῦ) γένους τῶν Ἀσκληπιαδῶν καὶ ἐγεννήθη περὶ τὸ 460 π.Χ. Ἐδιδάχθη τὴν ἰατρικὴν παρὰ τοῦ πατρὸς του καὶ τοῦ ἐκ Σηλυμβρίας Ἡροδίου καὶ ἐγένετο ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἐπιστημονικῆς ἰατρικῆς (**πατὴρ τῆς ἰατρικῆς**) συγγραψας πολλὰ ἰατρικὰ συγγράμματα. — **Πολύκλειτον** : οὗτος γεννηθεὶς ἐν Σικυῶνι ἐπολιτογραφῆθη εἰς τὸ Ἄργος, διὸ καὶ Ἀργεῖος ἐναυθῆα ὀνομάζεται. Ἦτο σύγχρονος τοῦ Περικλέους καὶ ἐγένετο ὁ ἀρχηγὸς τοῦ Ἀργείου Ἐργαστηρίου τῶν γλυπτῶν. Πρῶτος ὑπέβλεπεν εἰς σταθεροὺς κανόνας τὰς ἀναλογίας τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, κατὰ προτίμησιν δὲ εἰκόνιζε νεαροὺς ἀθλητάς, ὡς τὸν δορυφόρον, τὸν ἀποξυόμενον κ.λ.π. — **Φειδίαν** : οὗτος ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας περὶ τὸ 488 π.Χ. καὶ ἀπέθανε τῷ 432 π.Χ. Ὑπῆρξεν ὁ περιφημότερος γλύπτης τῆς ἀρχαιότητος, εἰς αὐτὸν δὲ εἶχεν ἀναθέσει ὁ Περικλῆς τὴν ἐποπτεῖαν τῶν ἔργων κατὰ τὴν διακόσμησιν τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

ἐξικνοῦμαι = ἐξαρκῶ. — **οὕτω σφόδρα σπουδάζοντας** = μετὸσον μεγάλου ζήλου σπεύδοντας. — **ἄλλο**, ἐκτὸς δηλ. τοῦ κυρίου ὀνόματος. — **δή τοι** = ὡς γνωστόν. — **ὑπέφαιεν** = ἐγλυκοχάραζε. — **εἶ ἔοικε** (= ἐὰν τοῦτο ὁμοιάζῃ πρὸς τὰ προηγούμενα) = ἐὰν ἢ ἀπόκρισις μου δεόν νὰ εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰ προηγούμενα. — **παρέχων σαυτὸν** = παρουσιαζόμενος. — **γραμματιστῆς** = ὁ διδάσκων ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν. — **ἐπὶ τέχνῃ** = διὰ νὰ ἐξασκῆσθαι αὐτὴν ὡς ἐπάγγελμα. — **παιδεῖα** = μὲρφοσις. — **δημιουργός** = τεχνίτης, ἐπάγγελματίας. — **ἐλεύθερος** = ὁ τεχνίτης, ὁ μὴ ἔχων τὴν ὑποχρέωσιν νὰ εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κοινοῦ, ἐρασιτέχνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

θεραπέυω = 1) περιποιούμι. 2) μορφώνω (τὸ ἀπαρμψ. σημά-
νει σκοπόν). — **ὅ,τι δέ ποτε... οἶσθα = εἰ οἶσθα, ὅτι... θαυμά-
ζοιμ' ἄν.** — **παραδίδως** = προτίθεσαι νὰ παραδώσης. — **σοφιστής** =
κάτοχος σοφίας, γνώσεων (σοφά = γνώσεις — εἰδέναι, ἕστωρ). —
τῶν τί σοφῶν = τῶν γνώσεων εἰς τί, (εἰς τί ἀφορῶσιν αἱ γνώσεις,
τάς ὁποίας γνωρίζουν οἱ ζωγράφοι ;) — **ἀπεργασία** = κατεργασία, ἐκ-
τέλεισις. — **ἐκεῖνο** : ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα. — **ἐπιστάτης** = ἐπι-
στήμων. — **δεινόν**, κτηγμ. εἰς τὸ ἐννοούμενον **τινά. ἦ γάρ ;** = δὲν
εἶναι ἔτσι ; — **οὐκέτι ἔχω** = δὲν δύναμαι πλέον.

— Πῶς τίθεται ὑπὸ τοῦ Σωκράτους τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἀξίας τῆς
σοφιστικῆς ;

— Ποῖα σφάλματα περιέχον οἱ δύο ὁρισμοὶ τοῦ Ἰπποκράτους ὡς
πρὸς τὴν ιδιότητα τοῦ σοφιστοῦ ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

οἶόν τινα : ἐπιτείνει τὸν κίνδυνον. — **ὑποτίθημι** = ὑποθηκέω,
ἐκθέτω (εἰς κίνδυνον). — **ἐπιτρέπω** = ἐμπιστεύομαι. — **χρηστὸν** =
ὑγιές, ἰσχυρόν. — **πονηρὸν** = ἀσθενικόν. — **περισκοπῶ** = ἐξετάζω
προσεκτικῶς. — **εἰς συμβουλήν παρακαλῶ** = προσκαλῶ διὰ νὰ συμ-
βουλευθῶ. — **περὶ πλείονος ἡγοῦμαι** = θεωρῶ ἀνώτερον, τιμῶ περισ-
σότερον. — **ἐν ᾧ πάντα ἐστί... πράττειν** = ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξαρ-
τᾶται (πάντα τὰ σὰ νὰ ἔχουν καλῶς ἢ κακῶς), ὅλη σου ἡ εὐτυχία ἢ ἡ
δυστυχία. — **ἐπικοινωνοῦμαι** = συμβουλευόμεμαι, συνώνυμ. τὸ κατώτερον
συμβουλήν ποιοῦμαι. — **διεγνωκῶς** = ἀποφασισμένος. — **συνε-
στέον = δεῖ συνεῖναι** : τὸ συνεῖναι, συγγίγνεσθαι καὶ ὁμιλεῖν
μεταχειρίζονται οἱ Ἀπτικοὶ πρὸς δήλωσιν τῶν σχέσεων τοῦ μαθητοῦ
πρὸς τὸν διδάσκαλον. — **ἔοικεν ἐνν. ἀγνοεῖν με.** — **ἐμπορος** = με-
γαλέμπορος — **κάπηλος** = μικρέμπορος, μετατρέπης. — **ἀγωγήμα** =
φορτία, ἐμπορεύματα. — **ὦν... ἀγωγίμων... ὅ,τι = ὅ τι τῶν ἀγω-
γίμων ἄ ἄγουσι.** — **χρηστὸς** = χρήσιμος, ὠφέλιμος. — **καὶ τούτων :**
ἐκ τοῦ **τινές.**

κυβεύω περὶ τοῖς φιλτάτοις = διακινδυνεύω διὰ τὰ πολυτιμώ-

τα, (ψυχὴν καὶ εὐεξίαν αὐτῆς). — **κινδυνεύης**: ἐρμηγεύει καὶ ἐπεξηγεῖ τὸ κυβεύης. — **σιτία** = τροφαί. — **ἀποφέρω** = μεταφέρω. — **ἐν ἄλλοις ἀγγείοις**, οὐχὶ δηλ. τῷ σώματι. — **ἐπαίων** = ὁ εἰδήμων, ὁ εἰδικός. — **τιμὴ** = ἀμοιβή, δίδακτρα — **ἡμῶν** = β' ὅρος τῆς συγκρίσεως. — **νέοι** = πολλοὶ νέοι. — **τοσοῦτο πράγμα** = τόσον σοβαρὸν ζήτημα. — **διαιροῦμαι**. = χωρίζω, κρίνω, λαμβάνω ἀπόφασιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

δόξαν (ἡμῖν ταῦτα), αἰτ. ἀπὸλ. ἀντὶ **δόξαντα ταῦτα**. — **πρόθυρον** = ὁ πρὸ τῆς θύρας ἐστεγασμένος χώρος ἔχων καὶ ἐδώλια (βλ. εἰκ. ὑπ' ἀριθ. 1). — **λόγος** = ζήτημα. — **οὕτως** (= τότε μόνον): ἀνακεφαλαίωνει τὸ περιεχόμενον τῆς μτχ. — **κατακοῦω** = ἀκούω ἀκριβῶς, καλά. — **κινδυνεύω** (ἀπάρφμ.) = δοκῶ, φαίνομαι. — **γούν** = τοῦλάχιστον, τέλος πάντων. — **ἔα** (ἐπιφώνημα ἐκπλήξεως καὶ ἀγανακτήσεως) = οὐφ ! — **σοφισταί τινες**: ἡ ἀντων. **τινὲς** ἐτέθη πρὸς περιφρόνησιν. — **οὐ σχολὴ αὐτῷ** = δὲν εὐκαιρεῖ ὁ κύριός μου. Ὁ εὐνοῦχος παρατηρῶν ὅτι οἱ σοφισταὶ ἐποίουν κακὴν χρῆσιν τῆς ἐλευθεριότητος τοῦ Καλλίου μισεῖ καὶ ἀποδιώκει αὐτοὺς φροντίζων διὰ τὴν περιουσίαν τοῦ δεσπότητος του. Διὰ δὲ τῆς ἀντων. **αὐτὸς** ἐκάλουσιν οἱ δοῦλοι τὸν δεσπότην καὶ οἱ μαθηταὶ τὸν διδάσκαλον. — **ἐπήραξε**, τοῦ ῥ. **ἐπαράσσω** = κλείω τὴν θύραν μὲ πάταγον. — **προθύμως** = μὲ ὄρμην. — **ὧ ἄνθρωποι** (ἀντὶ **ἄνδρες**), πρὸς περιφρόνησιν. — **εἰσαγγέλλω** = ἀναγγέλλω μέσα λέγεται ὑπὸ τοῦ θυρωροῦ ἀναγγέλλοντος εἰς τὸν οἰκοδεσπότην τὴν ἀφίξιν τινος. — **μόγις ποτέ** = μόλις καὶ μὲ δυσκολίαν τέλος πάντων.

— *Πῶς συντελεῖ εἰς τὴν δραματικότητα τοῦ ἔργου ὁ ὡς ἄνω ρόλος τοῦ θυρωροῦ ;*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

πρόστωνον = τὸ περιστύλιον τὸ περιβάλλον τὴν τετραγώνον αὐλὴν τῆς οἰκίας (βλ. εἰκ. ὑπ' ἀριθ. 2). — **ἐξῆς** (ἔχομαι) = εἰς τὴν αὐτὴν σειράν. — **ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα** = ἀπὸ τὸ ἐν μέρος.

Φιλιππίδης: ἀνῆκεν εἰς γνωστὸν καὶ ἀρχαῖον γένος τῶν Ἀθητῶν. — **Μενδαῖος**: ὁ ἐκ Μένδης, ἀποικίας τῶν Ἐρετριέων ἐπὶ τῆς

χερσονήσου Παλλήνης. — **εὐδοκιμῶ** = διακρίνομαι, φημίζομαι. — **ἐπακούω** = ἀκούω με προσοχήν, — **τὸ πολὺ** = ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. — **οὓς ἄγει** : αἱ νέαι θέλοντες νὰ διδασθοῦν ἐπὶ μακρότερον χρόνον πλησίον τῶν σοφιστῶν ἠκολούθουν τούτους καὶ εἰς τὰς ἀποδημίας. — **κηλέω - ῶ** = θέλω, καταγοητεύω. — **φωνή** = διδασκαλία, ὁμιλία. — **Ἵρφεύς** : υἱὸς τῆς Μούσης Καλλιόπης· διὰ τῆς λύρας καὶ τοῦ ἄσματος ἔθελεγε καὶ αὐτὰ τὰ ἄγρια θηρία, ἐκίνει τὰ δένδρα καὶ τοὺς λίθους, ἀνεχάιτιζε τὸν ῥοῦν τῶν ποταμῶν καὶ ἐμάλαξεν καὶ αὐτὸν τὸν ἐμείλικτον Πλούτωνα. — **κατὰ τὴν φωνὴν** = πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς φωνῆς. — ὡς **καλῶς** = πόσον καλῶς.

εὐλαβοῦμαι = προσέχω. — **εὖ πως καὶ ἐν κόσμῳ** = λίαν εὐπρεπῶς καὶ ἐν στρατιωτικῇ τάξει. — **καθίσταντο** = ἐλάμβανον θέσιν, ἐταπθετοῦντο. Πάντα ταῦτα γίνονται πρὸς τιμὴν τοῦ Πρωταγόρου, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Πλάτων ἐνταῦθα ὁμιλεῖ με λεπτὴν εἰρωνείαν. — **τὸν δὲ μετ'** (ἀναστροφή) = μετὰ τὸν Σίσυφον. Ἐνταῦθα παραβάλλει τὸν Πρωταγόραν πρὸς τὸν Σίσυφον, τὸν δὲ Ἰππίαν πρὸς τὸν Ἡρακλέα. — **Ἰππίας ὁ Ἥλειος** : Οὗτος ἦτο σύγχρονος τοῦ Προδίκου καὶ κατεῖχεν ἕξοχον θέσιν εἰς τὴν πατρίδα του. Περιερχόμενος τὰς πόλεις ἐδίδασκεν ἐπὶ μισθῷ, σεμνυνόμενος δὲ ἔλεγεν ὅτι ἀπέκτησε περισσότερα χρήματα ἢ δύο ἄλλοι τῶν σοφιστῶν ὁμοῦ λαμβανόμενοι. Ἦτο πολυμαθέστατος καὶ ἐδίδασκε τοὺς νέους πάντα τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, εἰς δὲ τὰς ἐπιδείξεις του μετεχειρίζετο γλῶσσαν πλήρη συνωνύμων, σχημάτων καὶ ἀλληγορικῶν φράσεων. — **εἰσνοῶ** = ἀντιλαμβάνομαι. Ἡ φράσις ἐλήφθη ἐκ τῆς Ὁμ. Ὀδ. λ 601, ὅπου ὁ Ὀδυσσεύς κατελθὼν εἰς τὸν Ἄδην περισκοπεῖ τὰς ἐν αὐτῷ ψυχάς. Ὁ φιλόσοφος σατιρίζων τοὺς σοφιστὰς παραβάλλει πρὸς τὰς ἐν τῷ Ἄδῃ σκιάς. — **θρόνος** = ἔδρα ἕχουσα ἐρείσματα καὶ ὑποπόδιον. — **βάθρα** = θρανία τῶν μαθητῶν.

Ἐρυξίμαχος : διαπρεπὴς ἰατρός, ὡς καὶ ὁ πατὴρ του Ἀκουμηνός. — **Φαῖδρος** : ἐξ οὗ ὁ ὁμώνυμος Πλατωνικὸς διάλογος, φίλος τοῦ Ἐρυξίμαχου. — **Μυρρινουῖς** : δῆμος τῆς Ἀττικῆς ἀνήκων εἰς τὴν Πανδιονίδα φυλὴν. — **πολιταί** = συμπολιταί. — **διερωτῶ** = κάμνω λεπτομερεῖς ἐρωτήσεις. — **διακρίνω** = 1) ἐκδίδω ἀπόφασιν ὡς δικαστής. 2) λύω ἀπορίας. — **καὶ μὲν δὴ...** = ἀλλ' ἀλήθεια εἶδον ἀκόμη καὶ (Ὁμ. Ὀδ. λ. 582). Τὸν Πρόδικον παραβάλλει πρὸς τὸν Τάνταλον διὰ τὸ ἀσθενικὸν αὐτοῦ, παρωδῶν οὕτω τὸ « **χαλέπ' ἄλγε'** ἔχων ». — **Πρό-**

δικος ὁ Κεῖος: Οὗτος ἐγεννήθη περὶ τὸ 470 π.Χ. Νέος ἔτι ἐπέμφθη εἰς τὰς Ἀθήνας διὰ πολιτικὰς ὑποθέσεις, ἔπου ἀπαγγείλας λόγον διήγειρε τὴν προσοχὴν τῶν Ἀθηναίων, ὡς ἄλλοτε ὁ Γοργίας. Εἰς τὰς Ἀθήνας εὔρε πολλοὺς μαθητὰς καὶ ἀκροατὰς, τὴν δὲ διδασκαλίαν του καὶ αὐτὸς ὁ Σωκράτης δὲν ἐνόμιζεν ἐπικίνδυνον διὰ τοῦτο εἰς αὐτὸν παρέπεμπε τοὺς νέους, ὅσοι δὲν ἠδύνατο νὰ εὐδοκιμήσουν εἰς τὴν διαλεκτικὴν.

Ὁ Πρόδικος ἔγραψε πολλὰ, μετὰξὺ τῶν ὁποίων τὸ Περί ὀνομάτων ὀρθότητος, ἦτοι περὶ συνωνύμων, καὶ τὰς Ὠρας, σύγγραμμα, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐλήφθη ὁ καλὸς περὶ Ἡρακλέους μῦθος, τὸν ὁποῖον συχνὰ οἱ ἀρχαῖοι ἀνέφερον. Αἱ ἐπιδείξεις τοῦ σοφιστοῦ τούτου ἦσαν μὲν ἠθικαί, ἀλλὰ δὲν εἶχον φιλοσοφικὴν σπουδαιότητα. — **ἄρα** = πράγματι, ὅπως εἶχον εἰκάσει (314 Γ, Κεφ. Ε'). — **οἶκημα** = δωμάτιον. — **ταμιεῖον** = ἀποθήκη. — **κατάλυσις** = κατάλυμα, — **κώδιον** = προβιά. — **στρώματα** = σκεπάσματα. — **Πausanias:** γνωστότατον πρόσωπον τῆς τότε ἀνεπτυγμένης κοινωνίας τῶν Ἀθηναίων, μετασχὼν τοῦ συμποσίου τοῦ Πλάτωνος. — **Κεραμεῖς:** δῆμος τῆς Ἀττικῆς, Β.Δ. τῆς πέλειος καὶ ἐκτὸς τοῦ περιβόλου τῶν τειχῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου ὀνομάσθησαν ἀμφότεροι οἱ Κεραμεικοί, ὁ ἐντὸς τοῦ Διτύλου καὶ ὁ ἔξω. — **Ἀγάθων:** γεννηθεὶς ἐν Ἀθήναις (448 π.Χ.) ἐγένετο τραγικὸς ποιητὴς μετασχὼν καὶ τοῦ συμποσίου τοῦ Πλάτωνος· ἀπέθανε δὲ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἀρχελαοῦ τῆς Μακεδονίας τῷ 401 π.Χ. — **Ἀδεϊμαντος** ὁ Κήπιδος, ἦτο ἄλλοθεν ἄγνωστος, ὁ δὲ Λευκολοφίδου, φανατικὸς ἐχθρὸς τῆς δημοκρατίας, στρατηγῶν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς, ἠχμαλωτίσθη καὶ κατηγορήθη ὡς προδότης τῆς πατρίδος. — **μαθεῖν** = νὰ ἐννοήσω. — **λιπαρῶς ἔχω** = ἐπιθυμῶ πολὺ (λιπαρῆς = πρόθυμος). — **Κριτίας:** συγγενὴς τῆς μητρὸς τοῦ Πλάτωνος, φανατικὸς ὀλιγαρχικός. Ὁ πατὴρ του Κάλαισχος μετέσχε τῆς ὀλιγαρχίας τῶν 400, ὁ ἴδιος δὲ ἦτο ἐπιφανέστατος τῶν τυράννων καὶ ἐφορευθῆ εἰς τὸν πρὸς τὸν Θρασύβουλον ἀγῶνα.

— Πῶς κρίνετε τὸν ὑπαινιγμὸν τοῦ Σωκράτους ὅτι ἡ ἐμφάνισις τοῦ Ἰπλίου καὶ τοῦ Προδίκου ὑπενθύμιζε τὸν Ἡρακλέα καὶ τὸν Τάνταλον;

— Ποῖαι ἐκδηλώσεις τοῦ πνευματικοῦ βίου ἐν Ἀθήναις διαφαίνονται ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ;

σμίκρ' ἄττα διατρίψαντες = ἀργοπορήσαντες πολὺ λίγο. — πρὸς σέ τοι: τὸ τοι ἐξαιρεῖ τὴν ἀντωνυμίαν. — οἰκία (ἐνταῦθα) = οἰκογένεια. — φύσις = εὐφυΐα. — ἐνάμιλλος = ὅμοιος, ἴσος. — ἐλλόγιμος = ὁ ἐν λόγῳ ὢν, σπουδαῖος, ἐνδοξος. — οἱ (= οἷ) = ἑαυτῶ. — προμηθοῦμαι = λαμβάνω πρόνοιαν. — συνουσία = συναναστροφή, ἀκρόασις. ὀθνεῖος = ξένος. — εὐλαβεῖσθαι = προσέχειν, ὑποκμ. δὲ αὐτοῦ εἶναι τὸν ταῦτα πράττοντα. δυσμένειαι = προσωπικὰ ἔχθραι. — ἐπιβουλαί = ἐπίσημοι τῆς πολιτείας ἐπιθέσεις. ὡς λ.χ. δίκαι ἀσεβεῖας — τὸ ἐπαχθές αὐτῆς = τὰ ἐκ ταύτης προκαλούμενα δυσάρεστα (φθόνου καὶ μίσση). — πρόσχημα = προκάλυμμα. Κατωτέρω λέγει παραπετάσματι. — τελεταί = τελεταί μυστηρίων τοιαύτας ἐδίδαξεν ὁ Ὀρφεὺς καὶ οἱ ὀπαδοὶ του (οἱ ἄμφι' Ὀρφέα), ὡς ἐπίσης καὶ ἀπέχεσθαι φόνων. ὁ δὲ Μουσαῖος ἐδίδαξε θεραπείας νόσων καὶ χρησμούς. — Ἴκκος: ἀθλητῆς ἐκ Τάραντος, σύγχρονος τοῦ Θεμιστοκλέους, νικήσας ἐν Ὀλυμπίᾳ πένταθλον. Ὁ Πλάτων ἀναφέρει αὐτὸν ὡς ὑπόδειγμα σωματικῆς ἐγκρατείας. — Ἡρόδικος: ἰατρός, ἰδρυτῆς τῆς δικιτητικῆς, ἦτοι τῆς θεραπευτικῆς γυμναστικῆς. — τὸ ἀρχαῖον Μεγαρεύς, διότι πιθανῶς ἐγεννήθη εἰς τὰ Μέγαρα. μετοικήσας κατόπιν εἰς Σηλυμβρίαν τῆς Προποντίδος. — Ἀγαθοκλῆς καὶ Πυθοκλείδης: διδάσκαλοι τοῦ Περικλέους, ἦσαν θεωρητικοὶ μουσικοί. — ὥσπερ λέγω (= εἶπον), ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀνωτέρω φημί μὲν (316 Δ, Κεφ. 8). — κατὰ τοῦτο εἶναι = ὡς πρὸς τοῦτο.

ξυμφέρομαι = συμφωνῶ.

οὐ τι: ἡ ἀντων. τι ἐπιτείνει τὴν ἄρνησιν. — τοὺς δυναμένους πράττειν, ἐνν. τὰ πολιτικά (ἡ ὅπως κατωτ. 319 Α, Κεφ. Θ.) τὰ τῆς πόλεως) = τοὺς ἔχοντας μεγάλην πολιτικὴν ἐπιρροήν. — οἱ πολλοὶ = τὸ πλῆθος. — οὗτοι δηλ. οἱ δυνάμενοι πράττειν. — διαγγέλλω = θέτω εἰς κυκλοφορίαν. — ἀποδιδράσκοντα (μτχ. ἐνδοτ.) : ὁ ἐνεστ. σημαίνει ἀπόπειραν. — τὸ μὴ δύνασθαι, ἐνν. τινά. — καὶ τοῦ ἐπιχειρήματος (γεν. ὑποκμ. ὁ δὲ καὶ ἐπιδοτικός) : τοῦτο λέγει ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν δραπετεύσαντα μὲν, ἀλλὰ συλληφθέντα. — καὶ πολὺ... ἀνάγκη = καὶ πολὺ ἀναγκαῖα συνέπεια εἶναι. — παρέχομαι = φέρομαι. — πρὸς τοῖς ἄλλοις = ἐκτὸς τῶν ἄλλων (δυσμένειαι, ἐπιβουλαί, τὸ ἐπαχθές, βλ. ἀνωτέρω 316 Δ, Κεφ. 8). — ἅπασαν (ἐπιτείνει τὸ ἐναντίαν) = ὅλως διόλου.

σοφιστής = (κατὰ τὸν Πρωτ.) σοφός, ὑπερέχων τῶν ἄλλων εἰς τέχνην ἢ ἐπιστήμην. — εὐλάβεια = τρόπος προφυλάξεως. — ἐκείνης δηλ. τοῦ ἔξαρνον εἶναι, ὅπως ἐπραττον οἱ πρὸ αὐτοῦ μεταχειριζόμενοι προσήματα. — ἄλλας εὐλαβείας = ἄλλα μέτρα προφυλακτικά. — σὺν θεῷ εἰπεῖν = μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ. Οἱ ἀρχαῖοι ὁσάκις ἐπήνουν ἑαυτούς, θέλοντες νὰ ἀποφύγουν τὸν φθόνον τῶν θεῶν, μετεχειρίζοντο τοιαύτας εὐσεβεῖς φράσεις. — εἰμί ἐν τῇ τέχνῃ = ἀσκῶ τὴν τέχνην. — τὰ ξύμπαντα = τὸ σύνολον τῶν ἐτῶν τῆς ἡλικίας μου. — οὐδενὸς ὄτου οὐ: ἔλιξις ἀντὶ νὰ εἴπῃ οὐδεὶς (ἐστίν) ὄτου οὐ. — ἀπάντων ἐναντίον (= ἐνώπιον) = . . . = ἐναντίον ἀπάντων τῶν ἔνδον ὄντων. — ἐνδείκνυμαι = ἐπιδεικνύομαι. — καλλωπίζομαι = καμαρώνω. — ὅτι ἔρασταί: ἐκ τοῦ ἐνδείξασθαι. — ἔραστής = θαυμαστής. — τί . . . οὐ ἐκαλέσαμεν . . . : διὰ τοῦ τί οὐ μετὰ ἄορ. ὀριστ. ἐρωτῶμεν ἀνυπόμονοι, διατὶ δὲν ἐγένετι, τὸ ὅποῖον ἤδη ἔπρεπε νὰ εἶχε γίνει· σημαίνει λοιπὸν: καλέσωμεν τάχιστα. — καὶ αὐτοὶ = καὶ μόνοι μας (χωρὶς νὰ ἀναμένωμεν τοὺς δούλους). — ἀντιλαμβάνομαι = πιάνω.

κατεσκευάζομεν, ἐνν. συνέδριον = ἐτακτοποιούμεν (βάθρα καὶ κλίνας).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

νῦν δὴ ἂν λέγοις = τώρα πλέον δύνασαι νὰ λέγῃς. — ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου = ὡς ἀντιπρόσωπος τοῦ νεανίσκου. — ἡ αὐτὴ μοι ἀρχή . . . ἀφικόμην = ἡ ἀρχὴ τοῦ λόγου μου, περὶ ἐκείνων διὰ τὰ ὅποια ἤλθον, εἶναι ἡ ἰδίᾳ πρὸς τὴν πρὸ ὀλίγου (= διὰ ποῖαν αἰτίαν ἤλθον, ἐπαναλαμβάνω καὶ τώρα τὰ αὐτὰ ὅσα εἶπον πρὸ ὀλίγου). — βελτίων = ἰκανώτερος (θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς). — ταῦτά ταῦτα = ὁμοίως. — τοῦτο οὐδὲν θαυμαστὸν λέγοις = οὐδὲν θαυμαστὸν ἐστὶ τοῦτο, ὃ λέγοις. — εἰκὸς = φυσικόν. — μὴ οὕτως, ἐνν. ἀποκρίνου ἢ λέγε. — αὐτίκα, χρον. — νῦν νεωστὶ = τώρα πρὸ ὀλίγου. — Ζεύξιππος: δὲν εἶναι ἄλλοθεν γνωστός· πιθανῶς εἶναι τὸ πλήρες ὄνομα τοῦ περιφήμου ζωγράφου τῆς ἀρχαιότητος Ζεύξιδος ἐξ Ἡρακλείας τῆς Κάτω Ἰταλίας, ἀκμάσαντος περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε' αἰῶνος π.Χ. — βελτίω ἔσεσθαι, ἐνν. με. — κἄν = καὶ (ὡσπερ) ἂν. — Ὁρθαγόρας: Θηβαῖος αὐλητής, διδάξας καὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν τὴν αὐλητικὴν. — ἐκάστης, γεν. χρον. — εἰς τί . . . καὶ περὶ τοῦ = εἰς ποῖον ἐπάγγελμα καὶ εἰς ποῖαν εἰδικότητα (λ.χ. ἰατρὸς νευρολόγος). — γὰρ (διασαφ.) = λοιπὸν. — λωβῶ-

μαι = λυμάνομαι, βασανίζω. — πεφρευγότας (ένδοτ. μτχ.) τοῦ ρ. φεύγω = ἀπαλλάττομαι. — τέχναι = τὰ σχολικά μαθήματα. — λογισμοί = λογαρισμοί, λογιστική. — μουσική = ἡ ὅλη ἀνθρωπιστική μόρφωσις. — ἀπέβλεψεν = ἔρριψε βλέμμα· διότι ἡ γενική αὐτῆ παρατήρησις ἐφαρμόζεται κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν Ἰππίαν. — εὐβουλία = σύνεσις. — ἄρα ἔπομά σοι τῷ λόγῳ; ἄρὰ γε παρακολουθῶ τὸν λόγον σου, ἐννοῶ ὅτι λέγεις; Ἡ φράσις περιέχει ἐλαφρὰν μομφήν, ὅτι ὁ Πρωτ. δὲν ἐξεφράσθη σαφῶς. — ποιεῖν, ἐνν. τοὺς συνόντας. — μὲν οὖν = βεβαιότατα. — τὸ ἐπάγγελμα, ὃ ἐπαγγέλλομαι (σχῆμα ἐτυμολογικόν) = τὸ ἐπάγγελμα τὸ ὁποῖον ἔχω.

— Κρίνατε τὴν ἀπάντησιν τοῦ Πρωταγόρου :

- α) Κατὰ πόσον ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἀκριβολογίαν τοῦ Σωκράτους.
β) Ὡς πρὸς τὴν ἐκφραζομένην ὑπὸ τοῦ σοφιστοῦ αὐτολεποίτησιν.

Ζ ΕΦ Α Λ Α Ι Ο Ν Ι

ἡ, ἐξαίρει τὴν ἔννοιαν τοῦ καλόν. — τέχνημα = τέχνη, ἐπιστήμη. γάρ, αἰτιολογεῖ τὴν ἐν τῷ εἶπερ κέκτησαι ἀμφιβολίαν. — οὐκ ἔχω ὅπως = ἀδυνατῶ νά. — ὅθεν = διατί. — παρασκευάζω = μεταδίδω. — δίκαιός εἰμι = εἶμαι ὑποχρεωμένος. — πρᾶξιαι = νά διαπραγματευθῆ. — περὶ τῶν οἰκοδομημάτων, δηλ. τοῦ σχεδίου, τῆς δαπάνης κλπ. οὐχὶ ὅμως καὶ περὶ τῆς σκοπιμότητος αὐτῶν, ὅποτε ἀρμοδιώτεροι νά συμβουλευοῦν ἦσαν οἱ πολιτικοὶ (πρβλ. Γοργ., κεφ. Ι'). — οὕτως, δηλ. ποιοῦντας. — δημιουργός = ὁ μετερχόμενος ἔργον ἀφέλιμον εἰς ὅλον τὸν λαόν, δημόσιος (ιατρός, μάντις κλπ.) τεχνίτης, (ἐνταῦθα) εἰδικός. — θορυβῶ = ἀποδοκιμάζω διὰ θορύβου. — οἱ τοξόται, ἦσαν δοῦλοι τῆς πολιτείας, ἀποτελοῦντες ἀστυνομικὴν σῶμα (ἐκ 1200 ἀνδρῶν) ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν πρυτάνεων ἐτήρουν τὴν τάξιν κατὰ τὰς συνεδρίας τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας. — ἐξάρωνται = ἀποβάλλουν (τῆς ἐκκλησίας σηκώνοντες ἐπ' ὤμου). — ἐν τέχνῃ ἐστίν = στηρίζεται ἐπὶ τεχνικῶν γνώσεων, εἶναι ζήτημα τεχνικόν. — διαπράττομαι = διενεργῶ. — ναύκληρος = πλοιοκτήτης, πλοίαρχος. — ὅτι, ἐπεξ. τοῦ τοῦτο. — τούτοις... μαθῶν· ἐκ τοῦ πληθ. ἤλθεν εἰς τὸν ἐνικόν, διότι ἔχει ὑπ' ὄψιν του ὃ λέγων τὴν περίπτωσιν τοῦ ἐνός, τοῦ ὀμιλοῦντος ἀπὸ τοῦ βήματος. — ἔπειτα — ἐν τούτοις· ἐξαίρει τὰς ἐνδοτικὰς μτχ. μα-

θών... ὄντος.— μὴ τοίνυν (ἐνν. εἴτης ἢ λέγε) ὅτι... ἀλλὰ = οὐ μόνον... ἀλλά.— **ἰδίᾳ** = ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ.— **οὕτως ἔχει** = οὕτω φρονεῖ.— **ἐπεὶ** = π.χ. ἃ διδασκάλων εἶχετο = ὅσα ἐξηρτῶντο ἀπὸ διδασκάλους, δι' ὅσα ὑπῆρχον διδάσκαλοι.— **ἐπαίδευσέ**, ἐνεργητικὸν διάμεσον.— **αὐτοὶ** = μόνοι των (ἄνευ τινὸς ἐποπτείας). — **περιόντες νέμονται** = περιφερόμενοι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ βόσκουν.— **ἄφетος** = ὁ μὴ δεδεμένος, ἐλεύθερος νὰ πηγαίνει ὅπου θέλει. Ἡ μεταφορὰ ἐκ τῶν ἱερῶν κτηνῶν ἀφιεμένων ἐλευθέρων (ἄνευ ποιμένος) νὰ βόσκουν ὅπου θέλουν = **ἐὰν που...** (πλαγία ἐρώτησις μετὰ πρότασιν ἀποπειρας) = ζητοῦντες μήπως... — **αὐτόματοι** = τυχαίως.— **ἀρετὴ** = πολιτικὴ τέχνη (πρβλ. 319 Α, Κεφ. Θ'). — **εἰ δὲ βούλει**, ἐνν. ἄλλο παράδειγμα εἰπεῖν.— **κατατίθεμαι** = παραδίδω πρὸς φύλαξιν καὶ ἀσφάλειαν.— **ἐν Ἀρίφρωνος**, ἐνν. οἰκίᾳ.— **Ἀρίφρων**: ἀδελφὸς τοῦ Περικλέους.— **οὐκ ἔχων ὅτι χρῆσαιτο αὐτῷ** = ὡς τελείως ἀνοικονόμητον.— **κάμπτομαι** = κλονίζομαι (εἰς τὴν γνώμην μου).— **οἴμαι τί σε λέγειν** = νομίζω ὅτι αὐτὸ ποὺ λέγεις εἶναι ἄξιον προσοχῆς.— **μὴ φθονήσης** = ἀπὸ φθόνου μὴ στερήσης τῆς ἐπιδείξεως (μὴ ἀρνηθῆς).— **ἐπίδειξον**: ἡ ἐπίδειξις ἦτο τεχνικὸς ὅρος δηλῶν τὰς ὁμιλίαις τῶν σοφιστῶν.— **μῦθος** = πλαστὴ διήγησις.— **λόγος** = ἀληθινὴ ἱστορία.— **μῦθον**: ὅπως αἱ ἀρχαιότεροι φιλόσοφοι (Ἐμπεδοκλῆς, Ξενοφάνης κλπ.) ἐξέθησαν ἐν ποιήσει τὰ δόγματα καὶ παραγγέλματα τῆς σοφίας των, οὕτω καὶ οἱ νεώτεροι φιλόσοφοι μετεχειρίζοντο μῦθους πρὸς ἐρμηνείαν τῶν γνωμῶν των μετριάζοντες οὕτω τὴν αὐστηρότητα τῆς σοφίας διὰ τῆς χάριτος καὶ τερπνότητος τῶν μῦθων. Τὸ ἴδιον ἔπραττον καὶ οἱ σοφισταί, ἵνα διὰ τῶν θεληγῆτρων τοῦ μῦθου, τῆς εὐγλωτίας καὶ τῶν ποιητικῶν κοσμημάτων γοητεύουν καὶ κατακατοῦν τὰς ψυχὰς τῶν ἀκρατῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

θνητὰ γένη = ζῶα.— **καὶ τούτοις**: ὅπως δηλ. καὶ διὰ τοῦς θεοῦς.— **τυπᾶ** = δίδω τύπον (μορφήν), πλάττω.— **γῆς ἔνδον** = ἐντὸς τῆς γῆς· αὕτη κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν παλαιῶν ἀνθρώπων εἶναι ὁ μητρικὸς κόλπος, ἐν τῷ ὁποίῳ τελεῖται μυστηριωδῶς ἡ κατεργασία παντὸς ὀργανισμοῦ (**γῆ παμμήτωρ**).— **ἐκ γῆς καὶ πυρός**: κατὰ τὴν θεωρίαν τοῦ Παρμενίδου, κατὰ δὲ τὴν θεωρίαν τοῦ Ἐμπεδοκλέους, τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Πρωταγόρας, ὁ κόσμος ἔγινεν ἐκ γῆς,

ὕδατος, πυρός καὶ ἀέρος — τῶν ὄσα: τὸ ἄρθρον ἔχει δεικτικὴν σημασίαν. — ὄσα κεράννυται: τὸ ὕδωρ πρὸς τὴν γῆν καὶ ὁ ἀήρ πρὸς τὸ πῦρ. — πρὸς φῶς = εἰς τὴν ζωὴν. — κοσμησαί τε καὶ νεῖμαι: πρωτότερον. — Προμηθεὺς καὶ Ἐπιμηθεὺς: ἦσαν υἱοὶ τοῦ Ἰαπετοῦ, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἐκαλεῖτο ὁ σοφώτατος τῶν Τιτάνων, ὁ δὲ Ἐπιμηθεὺς ἀμαρτίνοος. — παραιτοῦμαι = παρακλῶ. — αὐτὸς = μόνος. — προσάπτω = ἀπονέμω. — φύσις = ὄργανισμός. — ἀμπίσχω = περιβάλλω. — πτηνὸς φυγῆ = πτερωτὴ φυγῆ, πτερὰ πρὸς φυγὴν. — κατάγειος = ὑπόγειος — τῶδε αὐτῷ = δι' αὐτοῦ τούτου (τοῦ μεγέθους). — οὕτως ἐπανισῶν = ἐξισῶνων μὲ ταιαύτην σύμμετρον ἀναλογίαν. — εὐλάβειαν ἔχω = προσέχω. — αἰστώ = κλιστώ τι ἀφάνες, ἐξαφανίζω. — αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε = ἐχορήγησεν ἐπαρκῶς εἰς αὐτὰ τὰ μέσα τοῦ νὰ διαφεύγουν τὸ ἀλληλοφάγωμα. — αἱ ἐκ Διὸς ὄραι = αἱ ἀτμοσφαιρικαὶ μεταβολαί. Ὁ Ζεὺς ὡς θεὸς τοῦ οὐρανοῦ εἶναι ὁ αἴτιος πάντων τῶν φυσικῶν φαινομένων. — εὐμάρεια = διάφορα προστατευτικὰ μέσα. — καὶ καύματα, ἐνν. ἀμῦναι. — εὐνή = κλίνη, φωλεά. — στρωμνὴ = στρώμα καὶ σκέπασμα. — αὐτοφυῆς = φυσική. — ὑποδέω-ῶ = ὑποδένω. — ἀναιμος = ἄνευ αἵματος, ἀναίσθητος. — τοῦντεῦθεν = μετὰ ταῦτα. — βορὰν (ἄλλων ζώων), ὑποκμ., τροφήν κτγρμ. — τῷ γένει ὁ Ἐπιμηθεὺς ἐσκόπει νὰ σώσῃ τὸ γένος καὶ οὐχὶ τὰ ἄτομα. — οὐ πάνυ τι σοφὸς (λιτότης) = παντελῶς μωρός.

λοιπὸν ἦν = ὑπελείπετο. — ὃ τι χρήσαιτο (δηλ. τῷ ἀνθρώπῳ γενεῖ) = πῶς νὰ τὸ οἰκονομήσῃ. — ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα = ὅτι ἦσαν ἐφοδιασμένα ἀπὸ ὅλα, ὅπως ἤρμοζεν. — ἄστρωτος = ἄνευ στρωμνῆς. — τὴν ἔντεχνον σοφίαν = τὰς τεχνικὰς γνώσεις (αἵτινες εἶναι ἡ βάση τοῦ ὑλικοῦ πολιτισμοῦ). Ἀμέσως κατωτέρω λέγει τὴν περὶ τὸν βίον σοφίαν. — ἀμήχανον = ἀδύνατον. — ταύτη = ἔτσι. — τὴν πολιτικὴν (ἐνν. τέχνην, ἀρετὴν) = τὰς πολιτικὰς γνώσεις (αἵτινες εἶναι ἡ βάση τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου). — ἐνεχώρει = ἦτο δυνατόν. — οὐκέτι: διότι ἐπλησίαζεν ἤδη ἡ ὥρα νὰ ἐξέλθῃ τὸ ἀνθρώπινον γένος εἰς τὸ φῶς. — αἱ φυλακαὶ τοῦ Διὸς = αἱ ὑπὸ τοῦ Διὸς τεταγμέναι φρουραὶ (ἦτοι τὸ Κράτος καὶ ἡ Βία). — τὸ κοινόν: ἐν τῷ Ἀττικῷ μύθῳ ὁ Ἡφαιστος καὶ ἡ Ἀθηναῖα ἦσαν στενωῶς συνδεδεμένοι, ὡς μαρτυρεῖ ἡ διήγησις περὶ Ἐριχθονίου, ὅστις

ἐγεννήθη ὑπὸ τοῦ Ἡραίστου καὶ ἀνετράφη ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς. Αἱ δύο θεότητες εἶχον κοινὰς ἐορτὰς (τὰ Χαλκεία καὶ τὰ Ἀπατούρια), κοινὸν ἱερὸν παρὰ τὴν Ἀγορὰν καὶ κοινὸν οἶκημα ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου. — **ἐφιλοτεχνείτην** = μετὰ σπουδῆς κατεγίνοντο εἰς τὴν τέχνην. — **ἔμπυρος τέχνη** = ἡ διὰ τοῦ πυρὸς ἐργαζομένη τέχνη. — **εὐπορία τοῦ βίου** = ἄφθονα τὰ μέσα πρὸς εὐζωίαν. — **δίκη μετέρχεται τινα** = καταδιώκεται τις δικαστικῶς. Ὁ Προμηθεὺς καθηλώθη ἐπὶ τοῦ ὄρους Καυκάσου, ὅπου ἀετὸς κατέτρωγε τὴν ἡμέραν τὸ ἧπαρ αὐτοῦ, τὸ ὅποιον ἀνεφύετο τὴν νύκτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'

θεία μοίρα = θεία φύσις (ἡ ἔντεχνος σοφία), μετασχὼν ταύτης ὁ ἄνθρωπος ἔγινε συγγενὴς τῶν θεῶν. — **πρῶτον μὲν...ἔπειτα...** **καί**: δὲν σημαίνουν χρονικὴν ἀκολουθίαν, ἀλλ' ἀπλῆν ἀπαρίθμησιν. — **νομίζω θεοῦς** = πιστεύω θεοῦς. — **φωνή** = γλῶσσα. — **ὀνόματα** = λέξεις. — **διαρθροῦμαι** = συναρμολόζω πρὸς ἀλλήλα τὰ ἄρθρα, διαρθρώνω τὰς φωνὰς καὶ σχηματίζω συλλαβὰς καὶ λέξεις, σχηματίζω ἑναρθρον γλῶσσαν. Οἱ ἀρχαῖοι διεφώνουν περὶ τῆς γενέσεως τῆς γλώσσης· ἄλλοι μὲν ἔλεγον ὅτι ἐγεννήθη **φύσει**, ἄλλοι δὲ **θέσει** Ἐνταῦθα λέγων τὴν γλῶσσαν ἐπινόημα τοῦ ἀνθρώπου δέχεται τὸ δεύτερον. Τὸ ἀληθὲς εἶναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπροκίσθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ διὰ καταλλήλων θεῶν δώρων πρὸς δημιουργίαν τῆς γλώσσης καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἐπλασε καὶ διεμόρφωσεν αὐτὴν κατόπιν μακρῶν προσπαθειῶν πολλῶν γενεῶν. Ἀφορμὴ δὲ πρὸς δημιουργίαν αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ κοινωνικὸς βίος τοῦ ἀνθρώπου. — **πανταχῆ** = ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν. — **ἡ δημιουργικὴ τέχνη** = αἱ τεχνικαὶ γνώσεις. — **πολιτικὴν τέχνην** = κοινωνικὴν καὶ πολιτικὴν ὀργάνωσιν. — **ἐξήτουν** = ἐπεθύμουν. Ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ κοινωνικοῦ βίου ἐγκρατεῖα κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη ἐν τῇ ὁρμῇ πρὸς κοινωνίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὅποιος εἶναι φύσει κοινωνικὸν ζῷον. — **αἰδῶς** = ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς ἀγράφους νόμους. — **δίκη** = ὁ σεβασμὸς τῶν γραπτῶν νόμων. — **συναγωγοί** = συνδετικοί. — **ἴν' εἰεν...συναγωγοί** = ἵνα παρέχουν εἰς τὰς πόλεις εὐκοσμίαν καὶ δεσμούς συνδετικούς φιλίας.

οὖν = τέλος πάντων. — **ιδιώτης** = ὁ ἄπειρὸς τινος. — **καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί**, ἐνν. ἔχοντες ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ τέχνην ἱκανοὶ πολ-

λοῖς ἰδιώτας. — καὶ...γε = καὶ μάλιστα. — νόμον θές: τὸ τιθέναι νόμον λέγεται ἐπὶ ἀπολύτου ἄρχοντος, ὁ ὁποῖος νομοθετεῖ διὰ τοὺς ἄλλους, τὸ δὲ τίθεσθαι νόμον λέγεται ἐπὶ ἐλευθέρων πολιτῶν, οἱ ὁποῖοι νομοθετοῦν διὰ τοὺς ἑαυτοῦ τῶν.

ἀρετὴ τεκτονικὴ = ζητήματα εἰδικότητος ἀρχιτεκτονικῆς. — λόγος = συζήτησις. — μέτεστί μοί τινος = μετέχω τινός. — συμβουλή = 1) ἱκανότης πρὸς τὸ συμβουλεύειν (μετεῖναι συμβουλῆς)· 2) σύσκεψις. εἰς συμβουλήν = εἰς σύσκεψιν. — πολιτικῆς ἀρετῆς = περὶ πολιτικῆς ἀρετῆς. — διὰ δικαιοσύνης πᾶσα ἔρχεται = ἅπασα κινεῖται ἐν τῇ περιοχῇ τῆς δικαιοσύνης. — ἢ (ἐνν. ἐκ τοῦ προσῆκον τὸ ἀναγκαῖον ὄν, κατὰ ζεῦγμα) μὴ εἶναι = εἰ δὲ μὴ, εἶναι ἀνάγκη νὰ μὴ ὑπάρχουν πόλεις. Εἰς ἀναρχομένην πολιτείαν τὸ ἄτομον ὑφίσταται μέγιστα κακά. — ὡς τῶ ὄντι ἡγοῦμαι ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ λαβέ τεκμήριον... (ἵνα μὴ οἷη... λαβέ τεκμήριον... ὡς τῶ ὄντι ἡγοῦνται...). — γάρ, ἐπεξηγημ. — ἢ ἄλλην... ἔστιν = ἢ (ἐνν. ἀγαθός) ἄλλην... τέχνην, ἣν μὴ ἔστιν (ἐνν. ἀγαθός). — ἐάν τινα καὶ = καὶ ἐάν τινα εἰδῶσι (ἐνν. οἱ οἰκεῖοι). — ἐάν οὗτος... ἢ β' ὑπόθ. προσδιορίζει τὴν πρώτην. — καθ' αὐτοῦ = εἰς βᾶρος του. — ἐκεῖ δηλ. ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις. — ἐνταῦθα δηλ. ἐν τῇ πολιτικῇ ἀρετῇ. — μανίαν, ἐνν. ἡγοῦνται. — ἢ μαίνεσθαι τὸ ἢ = εἰ δὲ μὴ, ἄλλως· τὸ δὲ μαίνεσθαι ἐκ τοῦ φασί. — προσποιοῦμαι = οἰκαιοποιοῦμαι. — ὡς ἀναγκαῖον; ἐνν. ὄν = μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι... — οὐδένα ὄντινα οὐχί = πάντα. — ἀμῶς γέ πως = καθ' ἓνα οἰονδήποτε τρόπον. — ἢ (ἄλλως) μὴ εἶναι ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀναγκαῖον ὄν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'

ἀποδέχονται ἐνν. οἱ τε ἄλλοι καὶ οἱ Ἴ�θηναῖοι. — οὐ φύσει = οὐχὶ ἔμφυτον. — ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου = ἄνευ ἐξωτερικῆς ἐπενεργείας. — ἐξ ἐπιμελείας = μὲ φροντίδας καὶ κόπους. — παραγίγνομαι = γίνομαι κτῆμα. — ἀλλήλους (ἀντικειμ. τοῦ ἡγοῦνται καὶ ὑποκειμ. τοῦ ἔχειν) = οἱ ἕτεροι τοὺς ἑτέρους. — ἢ τύχη: ὁ Πρωταγόρας δέχεται μὲν σκοπιμότητα ἐν τῇ φύσει οὐχὶ ὅμως καὶ θεῖαν πρόνοιαν. — διδάσκω = μετρίως ἐλέγχω, σαφρονίζω. — οὐδεὶς κολάζει... ἵνα μὴ τοιοῦτοι ὦσι: ὁ Πρωτ. ἐνταῦθα (πρβλ. καὶ κατωτ. 324 Β, Κεφ. 13) θεωρεῖ τὴν ποινήν ὡς μέσον βελτιώσεως καὶ ἀποτροπῆς ἀπὸ τοῦ κακοῦ. Ἄνωτέρω δὲ (322 Ε, Κεφ. ΙΒ') διδάσκει ὅτι πρέπει νὰ φρονεῖται ὡς νόσος τῆς κοι-

νωνίας ὁ μὴ δυνάμενος « αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν ». — αἰσχροῦς = ἄσχημος. — σμικρὸς = μικρόσωμος. Οἱ Ἕλληνες στενωῶς συνέδεον τὸ κάλλος μὲ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος. — ὥστε τι τούτων, δηλ. τοῦ θυμουσθαι, νουθετεῖν. — τὰ καλὰ = καλλονή, ὑγεία. — ἐπὶ τούτοις = διὰ ταῦτα. — ὦν, δηλ. κακῶν. — ὡς... οὕσης, ἐνν. αὐτῆς (δηλ. τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς). — δύναται = σημαίνει. — αὐτὸ = αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ (τὸ κολάζειν), ἄνευ ἄλλου τινός. — οἱ γε ἄνθρωποι: ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλα ὄντα, ὡς τὰ θηρία (πρβλ. κατωτ. ὅστις μὴ ὡσπερ θηρίον). — πρὸς τούτω τὸν νοῦν ἔχων = προσέχων (τὸν νοῦν) τούτω. — ἡδίκησεν, ἐνν. ὁ ἀδικῶν. — ὅστις μὴ = ἐκτός ἐάν τις — ἀγέννητον θεΐη = οὐ πραχθὲν (ἄπρακτον) ποιήσειε. — διανοεΐται = νομίζει, πιστεύει. — γοῦν = τούλάχιστον. — δόξαν = ιδέαν, γνώμην. — τιμωροῦνται... κολάζονται: Ὁ Ἀριστοτέλης Ῥητορ. 10, 17 λέγει «διαφέρει δὲ τιμωρία καὶ κόλασις· ἡ μὲν γὰρ κόλασις τοῦ πάσχοντος ἐνεκά ἐστίν, ἡ δὲ τιμωρία τοῦ ποιούντος, ἵνα ἀποπληρωθῆ». Ὁ Πρωτ. ἀδικηκρίτως ἔθηκε δύο φορές τὸ κολάζει καὶ ἄπαξ τὸ κολάζονται. Ὑποθέτει δὲ ὡς ὠμολογημένον ὅτι ὁ τιμωρῶν μετὰ λόγου δὲν σκοπεῖ εἰς ἐκδίκησιν, ἀλλ' εἰς διόρθωσιν τοῦ ἀμαρτήματος.

— Ἀναπιύξατε τὴν ὁργάνωσιν καὶ τὴν λειτουργίαν τῆς Βουλῆς τῶν πεντακοσίων ἐν Ἀθήναις ὡς καὶ τὰ εἰδικὰ καθήκοντα τῶν προτάσεων ἐν τῇ Ἀθηναϊκῇ πολιτείᾳ (βλ. Ἀρχαίαν Ἑλλην. Ἱστορίαν σχετικὰ ἄρθρα Ἐγκυκλ. Λεξικοῦ (λ. Βουλὴ, Πρότασις). Π. Δημοπούλου, Ὁ δημόσιος καὶ ἰδιωτικὸς βίος τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, σ. 29 κ. ἐξ.)
— Θίγεται ὁ ἰδιωτικὸς βίος τοῦ Περικλέους δι' ὧσων λέγει ὁ Σωκράτης περὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'

δῆ, ἀντὶ δέ, διὰ τὸ προηγηθὲν: ὡς μὲν οὖν εἰκότως ἀποδέχονται. — ἦν ἀπορεῖς, βλ. 319 Ε, Κεφ. 10 — οἱ ἀγαθοὶ = οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος πολιτικοί. — ἅ διδασκάλων ἔχεται = ὅσα ὑπόκεινται εἰς διδασκαλίαν. — ἀρετὴν, δηλ. τὴν πολιτικὴν τέχνην. — βελτίους ποιοῦσι, ἐνν. ταύτην (αἰτ. ἀναφ.) — λόγον = ἀπόδειξιν (ἐξηγημένην μόνον ἐκ τῶν πραγμάτων). — (ἔστι) τι ἐν = μία ὀρισμένη ιδιότης. — ἐν τούτω — διὰ τούτου λύεται ἡ ἀπορία σου. — χαλκεία = χαλκευτικὴ. — κεραμεῖα = κεραμευτικὴ. — τὸ ὄσιον εἶναι = ἡ ὀσιότης, εὐσέβεια.

καὶ ξυλλήβδην... ἀρετὴν = καὶ ξυλλήβδην προσαγορεύω αὐτὸ (ὑποκμ.) εἶναι ἐν (κατηγορμ.), ἀνδρὸς ἀρετὴν (ἐπεξηγ.). — μετὰ τούτου, δηλ. τῆς ἀρετῆς. — οὕτω: ἐπαναλαμβάνει τὸ μετὰ τούτου. — μή, ἐνν. πράττειν. — ἦ = εἰ δὲ μή. — τὸν μὴ μετέχοντα, ἐνν. τοῦ ενός, τῆς ἀρετῆς. — διδάσκειν (ἐκ τοῦ δεῖ) = σωφρονίζειν. — οὕτως δ' αὐτοῦ πεφυκότος = ἐνῶ δὲ ἐκ φύσεως αὐτὸ (δηλ. τὸ ἐν) εἶναι τοιοῦτον. — τοῦτο, δηλ. τὸ ἐν. — σκέψαι: κοινὴ ἀπόδοσις τῶν ὑποθ. προτ. εἰ ἔστι... εἰ τοῦτ' ἔστι... εἰ οὕτω... εἰ διδάσκονται, τῶν ὁποίων ἐκάστη ἐπαναλαμβάνει τὴν προηγουμένην, παρατηρητέα δὲ ἢ ἐν αὐταῖς ἐπαναφορά. — οἱ ἀγαθοὶ = οἱ πολιτικοί, ὡς ὁ Περικλῆς. — ὡς θαυμασίως γίνονται οἱ ἀγαθοὶ = πόσον παράξενοι τύποι ἀποδεικνύονται (ἐκ τοῦ συλλογισμοῦ) οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες. — θεραπευτὸν = τὸ δυνάμενον νὰ τύχη κλλιεργείας, ἰδιαιτέρων φροντίδων καὶ περιποιήσεων. — ἄρα, εἰρων. — ἐφ' ὧν, χάριν ποιικιλίας, ἵνα μὴ ἐπαναλάβῃ τὸ ἐφ' οἷς. — καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν ξυλλήβδην = καὶ διὰ νὰ εἴπω γενικῶς μὲ μίαν λέξιν. — ἀνατροπαὶ οἴκων = ἐξαφανισμοὶ οἰκογενειῶν. Ἀντιφῶν ὁ Ῥαμνούσιος καὶ ὁ Ἀρχεπτόλεμος, κατηγορηθέντες διὰ τὴν κατάστασιν τῆς ὀλιγαρχίας τῶν 400, κατεδικάσθησαν ὡς προδότες εἰς θάνατον, τὰ χρήματα ἐδημεύθησαν, αἱ οἰκίαι κατεστράφησαν, δὲν ἐτάφησαν οὔτε ἐν Ἀθήναις, οὔτε ἔπου ἦρχον οἱ Ἀθηναῖοι, ἐγένοντο ἄτιμοι αὐτοὶ τε καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν, γνήσιοι καὶ νόθοι· ὁ δὲ τολμήσας νὰ κάμῃ τούτους ἐπιτίμους ἤθελε γίνεαι ἄτιμος. — ταῦτα δ' ἄρα: ὁ δὲ εἶναι ἐπανάληψις τοῦ ἐν τῇ ἀναφ. προτ. (ἐφ' ὧν δέ)· ὁ δὲ ἄρα κεῖται εἰρων. (= λοιπὸν κατὰ τὸν ἰδικόν σου παράξενον συλλογισμὸν). — οἰεσθαὶ γε χρῆ, ἐνν. αὐτοὺς διδάσκεσθαι ταῦτα τοὺς υἱεῖς. Ἀφοῦ τὰ ἥττον σπουδαῖα διδάσκουν τοὺς υἱοὺς των, πολὺ περισσότερον θὰ διδάσκουν τὰ μᾶλλον σπουδαῖα.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Ι Ε'

ἀρξάμενοι, ἐνν. οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες. — ἐπειδὴν ἥττον συνιῆ = εὐθύς ὡς ἀρχίσῃ νὰ ἐννοῆ. — τροφός, αὕτη ἦτο συνήθως δούλη ἢ καὶ ἔμμισθος ἐλευθέρα. Αἱ τροφοὶ ἦσαν διτταί, α') ἢ τίτθη, ἢ ὅποια ἐθῆλαζε τὸ παιδί, καὶ β') ἢ τιθήνη ἢ τροφός, ἢ ὅποια μέχρι νοῦ 6 ἢ 7 ἔτους ἀνέτρεφεν αὐτὸ παρέχουσα πᾶσαν περιποίησιν. — παιδαγωγός: οὗτος, συνήθως δούλος, διεδέχετο τὴν τροφὸν εἰς τὴν διαπαιδαγωγῆσιν τοῦ παιδὸς μέχρι τοῦ 18ου ἔτους τῆς ἡλικίας του, περιποιούμενος,

συμβουλευών, προσφυλάττων ἀπὸ παντὸς κακοῦ, τιμωρῶν αὐτόν, ἐνίοτε σκληρῶς, συνοδεύων εἰς τὸ σχολεῖον καὶ πραρισταμένος συχνὰ εἰς τὴν ἐν τῷ σχολεῖῳ διδασκαλίαν. — **διαμάχονται** = ἀμιλλῶνται, καταβάλλουν μεγάλας προσπάθειάς. — **παρ' ἑκάστον** = εἰς ἑκάστον. — **ἐνδείκνυμαι** = ἐξηγγῶ. — **τὸ μὲν** = τοῦτο μὲν, ἐνν. ἐστί. — **ἐκὼν πείθηται**, ἐνν. εὖ ἔχει. — **ξύλον διαστρεφόμενον** = στραβόξύλον. **εὐθύνοισι** = ἰσιάζουν, σωφρονίζουν. — **εἰς (οἶκος) διδασκάλων** = εἰς σχολεῖα. Ταῦτα ἦσαν ἰδιωτικὰ ἰδρύματα, ἐντεῦθεν καὶ τὸ ρῆμα **ἐντέλλονται** (βλ. εἰκ. ὑπ. ἀριθ. 3). — **αὐ** : ἐπέθη διὰ τὸ προηγούμενον **ἐπειδὴν θάττον συνιῆ τις τὰ λεγόμενα**. — **γράμματα** = γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν. — **τὰ ἐγγεγραμμένα**, δηλ. τὰ βιβλία, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν **φωνήν** (τὰ λεγόμενα). — **ὥσπερ τότε** (ἐνν. συνίεσαν) **τὴν φωνήν** = ὅπως ἀκριβῶς πρότερον (ἐν τῇ νηπιακῇ ἡλικίᾳ) κατενόουν τὴν διὰ στόματος διδασκαλίαν. — **παρατιθέασι** = τοποθετοῦν ἐμπρός. — **ποιητῶν** : συνήθως οἱ παῖδες εἰς τὰ σχολεῖα ἀνεγίνωσκον τὸν "Ὀμηρον, τὸν Ἡσίοδον, τὸν Σόλωνα καὶ τὸν Θεόγριν. — **ἐκμανθάνω** = ἀποστηθίζω. — **νουθετήσεις** = παραινέσεις, διδάγματα. — **διέξοδοι** = διηγήματα. — **ἕτερα τοιαῦτα** = καθ' ὅμοιον ὡσαύτως τρόπον. — **κακουργῶ** = κάμνω κακόν, παρεκτρέπομαι. — **μελοποιῶν** = λυρικῶν. — **ἐντείνω** = 1) μετατρέπω περὶ λόγον εἰς ἔμμετρον· 2) μελοποιῶ. — **εἰς τὰ κιθαρίσματα ἐντείνοντες** = προσαρμόζοντες (τὰ ποιήματα) εἰς μουσικὴν κιθάρας. — **ῥυθμός** = πᾶσα ὁμαλῶς ἐπαναλαμβανομένη κίνησις, τάξις, μέτρον (ἐν τῷ βίῳ). — **ἄρμονία** = συμφωνία (ἤχων). — **οἰκειοῦσθαι** = νὰ ἐντυπώνωνται (νὰ συνηθίζουσι αἱ ψυχαὶ τῶν παίδων εἰς τοὺς ρυθμούς καὶ τὰς ἄρμονίας). — **εὐρυθμότεροι καὶ εὐαρμοσσότεροι γιγνόμενοι** = συνηθίζοντες σὺν τῷ χρόνῳ περισσότερον εἰς τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν ἄρμονίαν. — **εὐρυθμία** = συμμετρία. — **εὐαρμοσσία** = συμφωνία, κανονικότης. — **πᾶς γὰρ ὁ βίος... δεῖται** : ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Πρωτ. ἐρχομένη ὡς κατακλείς τῶν περὶ τῆς ψυχικῆς καὶ πνευματικῆς μορφώσεως τῶν παίδων λεχθέντων, ἐξυψώνει αὐτὸν πολὺ, διότι ἐμφανίζει αὐτόν, οὐχὶ ὡς ταπεινὸν ἐναντι ἀντιμισθίης διδασκαλοῦ, ἀλλ' ὡς παιδαγωγὸν καὶ ἐνθερμον ὑποστηρικτὴν τῆς παιδείας — **τοίνυν** = δὲ (μτβ.) — **βελτίω** = ὑγιᾶ' — **χρηστῆ** = ὑγιῆς. — **πονηρία** = ἀσθένεια, καχεξία. — **οἱ μάλιστα δυνάμενοι** = οἱ ἔχοντες τὰ περισσότερα μέσα. — **(μάλιστα ποιοῦσι)**. — **πρωιαιτάτα... τῆς ἡλικίας** = ἐνωρίτατα. — **ἀπαλλάττονται** = διακόπτουσι τὰς σπουδὰς των. Ὁ Πρωτ.

ἐνταῦθα λέγει ὅτι οἱ παῖδες ἄλλος κατ' ἄλλο ἔτος τῆς ἡλικίας ἤρχιζε νὰ φοιτᾷ εἰς τὸ σχολεῖον, ὡς καὶ κατ' ἄλλο ἔτος διέκοπτε τὰς σπουδὰς. Τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων ἄλλοι μὲν συνίστων νὰ ἀρχίζῃ ἡ φοίτησις τὸ ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας, ἄλλοι τὸ ἑβδομον, ὁ δὲ Πλάτων τὸ δέκατον, διότι μόνον ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου δύνανται οἱ παῖδες νὰ ἐννοοῦν τὴν διδασκαλίαν καὶ νὰ ὑπομένουν τοὺς κόπους· μέχρι τοῦ δεκάτου νὰ ὑποβάλλωνται μόνον εἰς σωματικὰς ἀσκήσεις.

αὐτοὶ ἀφ' αὐτῶν = μόνοι των. — **εἰκῆ** = ἀσκόπως. — **ἀτεχνῶς ὡσπερ** = ἀπαράλλακτα ὅπως. — **γραμματιστῆς** = γραμματοδιδάσκαλος, ὁ διδάσκων γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν. — **ὑπογράφω γραμμὰς** = χαρὰκῶνω, ἵνα τὰ γράμματα ἀκολουθοῦν τὴν διεύθυνσιν τῶν γραμμῶν. — **γραμματεῖον** = τὸ πινακίδιον (ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔγραφον), ἡ πλάκα. — **ὕφηγησις** = ὁδηγία, κατεύθυνσις, — **ὑπογράψασα** = χαράξασα, ἀναγράψασα ὡς ὁδηγὸν τοῦ βίου. — **εὐρήματα**, παράθεσις εἰς τὸ νόμους. — **ἐκτὸς βαίνει τούτων** = παραβαίνει τούτους. — **εὐθῦναι** (καὶ **εὐθῦναι** = 1) ἡ λογοδοσία τῶν ἀρχόντων, τὴν ὁποίαν ἔδιδον μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀρχῆς αὐτῶν 2) ἡ ἐπιβαλλομένη ποινὴ ἐν περιπτώσει ἐνοχῆς τῶν ἀρχόντων. — **ὡς εὐθυνούσης τῆς δίκης** = διότι ἡ τιμωρία ποιεῖ τὸ διάστροφον εὐθύ, τὸν παρεκτραπέντα φέρει εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'

γάρ, ἐπεξ. τοῦ τοῦτο. — **οὐδὲν θαυμαστόν**, ἐνν. ὡς ὑποκ. τῶν ἀγαθῶν πατέρων πολλοὺς υἱεῖς φαύλους γίνεσθαι. — **ἐν τοῖς ἔμπροσθεν**, (βλ. 323 Α, Κεφ. 12 καὶ 324 Δ', Κεφ. 14). — **ἰδιωτεύω** (μετὰ γεν.) = εἶμαι ἰδιώτης, ἄπειρος. — **εἰ γὰρ δὴ** = διότι ἐὰν πράγματι — **ὃ λέγω**, δηλ. ὅτι οὐδὲν θαυμαστόν. — **ἐνθυμοῦμαι** = ἔχω τι ἐν θυμῷ, συλλογίζομαι — **προελόμενος ἄλλο ὄτιοῦν** = λαμβάνω ὡς παράδειγμα ἐν ἄλλο οἰονδήποτε. — **εἰ μὴ οἶόν τ' ἦν** : ἡ ὑπόθεσις. διακοπεῖσα διὰ τοῦ **λυσιτελεῖ γάρ**, ἐπαναλαμβάνεται διὰ τοῦ **εἰ οὖν οὕτω** καὶ ἔχει ὡς ἀπόδ. τὸ **οἶει ἂν τι... γίνεσθαι**. — **εἰ μὴ πάντες** = ἐκτὸς ἐὰν πάντες. — **ὁποῖός τις ἐδύνατο ἕκαστος** (ἐνν. αὐλητῆς εἶναι) = ἕκαστος κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεων του. — **καὶ μὴ ἐφθόνηι τούτου** = καὶ ἂν δὲν ἀπέκρυπτεν ἀπὸ φθόνου τοῦτο (τὸ αὐτεῖν). — **ἡ ἀλλήλων δικαιοσύνη καὶ ἀρετὴ** = ἡ δ. καὶ ἀ., τὰς ὁποίας ἀσκοῦμεν ἀμοιβαίως. — **ἀφθονία**, τὸ ἀντίθετον τοῦ φθονεῖν. — **προθυμία καὶ**

ἀφθονία = ἄνευ φθόνου (ἀνιδιοτελής) προθυμία. — οἶε ἂν τι...
 μᾶλλον = οἶε ἂν μᾶλλον τι· τό τι μετριάξει τὴν ἔννοιαν τοῦ μᾶλλον.
 — εὐφυέστατος, δηλ. εἰς τὴν αὐλητικὴν. — ἀκλεής, καὶ κατωτ. φαῦ-
 λος = ἄσημος, ἀφανής, — αὐξάνομαι = προάγομαι. — ἀλλ' οὖν γε =
 ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει τοῦλάχιστον (θὰ ἦσαν αὐληταί). — οὕτως,
 δηλ. ὅπως καὶ ἐν τῇ πόλει τῶν αὐλητῶν. — ἐν νόμοις καὶ ἀνθρώποις
 (ἐν διὰ δυοῖν) = ἐν μέσῳ πεπολιτισμένων ἀνθρώπων. — δίκαιον αὐτὸν
 εἶναι = ὅτι εἶναι δίκαιος. — δημιουργός = 1) ὁ μετερχόμενος ἔργον
 ὠφέλιμον εἰς τὸν λαόν, δημόσιος (ιατρός, μάντις κλπ.)· 2) τεχνίτης·
 3) διδάσκαλος. — τοῦ πράγματος, δηλ. τῆς δικαιοσύνης, τῆς πολιτι-
 κῆς ἀρετῆς. — κρίνομαι = συγκρίνομαι. — διὰ παντός = εἰς πάσας
 τὰς περιπτώσεις. — ἀλλ' εἶεν = ἀλλ' οἱ εἶεν. — οἶοι περ, ἐνν. ἦσαν
 ἐκεῖνοι. — Φερεκράτης: κωμικὸς ποιητής, διδάξας τοὺς Ἀγρίους
 (420 π.Χ.), ἐν οἷς ἔσκωπτε τὴν τότε ροπήν πρὸς ἐπάνασθον εἰς τὸν
 φυσικὸν βίον. — Λήναιον = 1) ἱερὸν τοῦ Διονύσου· 2) ὁ χῶρος, ὅπου
 ἐωρτάζοντο τὰ Λήναια (Διονύσια), κατὰ τὰ ὅποια ἐτελοῦντο δραμα-
 τικαὶ ἀγῶνες. — μισάνθρωποι = πεπολιτισμένοι ἄνθρωποι, ἀηδιάσαντες
 ὅμως τὸν ἀνθρώπινον πολιτισμὸν διὰ τὰς ἀδικίας τῶν ἀνθρώπων,
 ὅπως Τίμων ὁ μισάνθρωπος. Ἐκ τοιούτων ἀπετελεῖτο ὁ χορὸς τῶν
 Ἀγρίων τοῦ Φερεκράτους. — σφόδρα... ἀγαπήσαις ἂν = ἤθελες
 μείνει πολὺ εὐχαριστημένος. — γενόμενος = εὐρεθείς — Εὐρύβατος:
 ἦτο Ἐφέσιος, ἐστάλη δὲ εἰς Πελοπόννησον ὑπὸ τοῦ Κροίσου μὲ πολλὰ
 χρήματα, ἵνα στρατολογήσῃ ξενικὸν διὰ τὸν κατὰ τοῦ Κύρου πόλεμον·
 ἀλλὰ λαβὼν τὰ χρήματα ἀπῆλθε πρὸς Κύρον καὶ ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν
 τὰ σχέδια τοῦ κυρίου του. Ἐκ τούτου ἐγένετο περιβόητος καὶ πᾶς
 φαῦλος ἐκαλεῖτο Εὐρύβατος. Ὁ δὲ Φρυωνάδας ἦτο Ἀθηναῖος διαβόη-
 τος διὰ τὴν ἀχρεϊότητά του. Ἀμφότεροι ἦταν παρομιμῶδεις διὰ τὴν
 ὑπερβολικὴν τῶν φαυλότητα.

τρυφῶ = 1) ἀπόνως καὶ ἀνέτως ζῶ· 2) εἶμαι ἰδιότροπος (ἀπὸ τὴν
 πολλὴν τρυφήν). 3) μεμψιμοιρῶ — οὐδέ γ' ἂν, ἐνν. εἰς φανεῖη. —
 ἡμῖν δοτ. ἠθικῆ. — οἴός τ' ἦν, ἐνν. τούτους διδάσκειν. — ὄντες
 ὁμότεχνοι, ἢ μετχ. ὑποθ. — τούτους ἔτι... = τούτους τίς ἂν δι-
 δάξειεν ἔτι = τίς εἰσέτι δύναται νὰ διδάξῃ (ἐκτὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ
 πατρὸς καὶ τῶν φίλων του)· ἢ ἐρώτ. αὕτη ἐπαναλαμβάνει τὸ τίς ἂν
 ἡμῖν διδάξειε, δίδει δὲ εἰς αὐτὴν μόνος του τὴν ἀπόκρισιν διὰ τοῦ
 οὐ ῥάδιον... τούτων, δηλ. τῶν υἱῶν τῶν χειροτε πῶν. — παντά-

πασι: δύναται νά ἀναφέρεται καί εἰς τὸ ἀπείρων καί εἰς τὸ ῥάδιον. — οὕτω δέ, εἶναι ἀπόδοσις τοῦ προηγουμένου ὡσπερ ἂν, συμπληρωῦνται δὲ διὰ τοῦ οὐ οὐ ῥάδιον εἶναι διδάσκαλον φρανῆναι. — **κἄν εἰ... καὶ εἰ** ἔστι τις ὅστις ὀλίγον διαφέρει ἡμῶν... ἀγαπητὸν ἂν (ἐνν. εἶη) = καὶ ἐάν τις ὑπάρχη, ὅστις ὀλίγον ὑπερτερεῖ ἡμᾶς εἰς τὸ νά βελτιώνη τοὺς ἄλλους εἰς ἀρετὴν, πρέπει νά μένωμεν εὐχαριστημένοι. — ἂν... ὀνήσαι, τοῦ ρ. ὀνίημι = ὠφελεῖ. — καὶ ἀξίως, συνδέεται πρὸς τὸ διαφερόντως. — καὶ αὐτῷ δοκεῖν τῷ μαθόντι: ὁ καὶ ἐπιδοτικός. Ταῦτα ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους σοφιστὰς, οἱ ὅποιοι παρεπονοῦντο διὰ τὴν ἀπροθυμίαν τῶν μαθητῶν των εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν διδάκτρων (πρβλ. Γοργ.19 Γ'). — **τοιοῦτον πεποίημαι** = ἔτσι ἔχω κανονίσει. — **ἀποδέδωκεν** = πληρώνει ἀμέσως. — **κατέθηκε**, γνομ. ἄρ. — **ἐπεὶ** = π.χ. — **πρὸς τὸν πατέρα** = ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν πατέρα. — **δημιουργῶν**, ἐνν. υἱεῖς οὐδὲν εἰσι πρὸς τοὺς πατέρας (οἷτινες ἦσαν παρόντες).

— Ποῖος ἀναχρονισμὸς ὑπάρχει εἰς τὴν μαρτυρίαν περὶ τοῦ χρόνου τῆς διδασκαλίας τῶν « Ἀργείων » ἐν σχέσει μὲ τὸν χρόνον τῆς συνθέσεως τοῦ διαλόγου ;

— Εὐρίσχετε εὐστοχα τὰ παραδείγματα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ σοφιστὴς ὑποστηρίζει τὴν γνώμην του ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'

τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα ἐπιδειξάμενος = ἀφοῦ ἔχαμε τόσον μακρὰν καὶ τόσον λαμπρὰν ἐπίδειξιν. — **κεκλημημένος** = (βλ. 315 Α, κεφ. Ζ'). — **ὡς ἐροῦντά τι** = μὲ τὴν προσδοκίαν ὅτι θὰ εἶπῃ τι. — **μόγις πως** = μὲ πολλὴν δυσκολίαν. — **ὡσπερὲ ἐμαυτὸν συναγείρας** = τρόπον τινὰ συνελθὼν εἰς ἐμαυτὸν. — **πολλοῦ ποιοῦμαι** = θεωρῶ μέγα κέρδος. — **ἐπιμέλεια** = παιδευσίς, ἀγωγή. — ἦ, δοτ. ὄργαν. — **ἐπεκδιδάσκω** = ἐπεξηγῶ πρὸς τούτους ἢ ἐπὶ σημ. προσθήκη, ἢ δὲ ἐκ τελείως. — **καὶ γάρ, αἰτιολ.** τὸ ῥαδίως, ὁ δὲ καὶ εἰς τὸ ὀτωοῦν. — **συγγίγνομαι** = συζητῶ. — **δημηγόρος** = πολιτικὸς ρήτωρ. — **οὐκ ἔχουσιν οὔτε ἄπ. οὔτε ἐρέσθαι** = οὐκ ἐπίστανται διαλέγεσθαι. — **ἐάν... ἐπερωτήση** = ἐάν καὶ μικρὰν τινὰ ἐπεξήγησιν ζητήσῃ ἐπὶ τῶν ρηθέντων. — **χαλκεία** (καὶ ὀρθότ. χαλκία) = χάλκινα σκευή, — **μακρὸν ἤχεϊ καὶ ἀποτείνει** = ἀποδίδουν μακρὸν καὶ παρατεταμένον

ἤχον. Παροιμιῶδες ἦτο τὸ Δωδωναῖον χαλκίον (= χαλκίνος λέβης, τοῦ ὁποῖου ὁ ἤχος ἤρμηνεύετο ὡς φωνὴ τοῦ Διός). τοῦτο κρούμενον ἐλαφρῶς ἠδύνατο νὰ ἤχη ὀλόκληρον ἡμέραν. — **κατατείνω δόλιχον τοῦ λόγου** = παρατείνω τὸν λόγον εἰς μακρότατον μῆκος. — **ικανὸς μὲν... ἱκανὸς δέ:** διὰ τῆς ἐπαναφορᾶς ἐξαίρονται αἱ δύο ἱκανότητες τοῦ σοφιστοῦ. — **ἄ**, δηλ. αἱ δύο ἱκανότητες, τὰ δύο χαρίσματα. — **σμικροῦ τινος... ἔχειν** = ὀλίγον τι ἀκόμη μοῦ χρειάζεται, διὰ νὰ ἔχω πάντα (= νὰ εἶμαι ἱκανοποιημένος καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν). — **εἴπερ ἄλλω τω** = ὑπὲρ πάντα ἄλλον. — **ἀποπληρῶ** = ἀπογεμίζω. — **ὁ δ' ἐθαύμασα... ἀποπλήρωσον** = τὸ κενόν, τὸ ὁποῖον μὲ ἀπορίαν παρετήρησα εἰς τὸν λόγον σου, τοῦτο εἰς τὴν ψυχὴν μου συμπλήρωσον (κάμε πλήρες καὶ τέλειον). — **πολλαχοῦ:** βλ. 323 Α καὶ Ε, Κεφ. 12—13 καὶ 325 Ε, Κεφ. 15. — **ἀρετῇ**, ἐπεξήγησις τοῦ ἐν τι. — **ἄ... ἔλεγον**, δηλ. δικαιοσύνη, σωφροσύνη, ὁσιότης.

— *Ποίας διαφορᾶς διακρίνετε μεταξὺ τῶν τελευταίων ἐρωτήσεων τοῦ Σωκράτους καὶ τῆς δημηγορικῆς ἀποδείξεως, τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξεν ὁ Πρωταγόρας;*

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'

ἀλλά: ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ φιλοσοφικὴ συζήτησις περὶ τῆς οὐσίας τῆς ἀρετῆς. — **ἀλλ' ἢ** (πάντοτε μὲ ἀρνητ. ἔκφρασις) = παρὰ. Τὰ μόρια τοῦ προσώπου διαφέρουν ποιοτικῶς, τὰ δὲ τοῦ χρυσοῦ ποσοτικῶς. — **ἄλλο... ἄλλο:** ἐπὶ τῶν μετοχῆς καὶ μεταλήψεως σημαντικῶν ρημάτων τὸ μέρος κατὰ τὸ ὁποῖον μετέχομέν τινος τίθεται κατ' αἶτ. — **καὶ δίκαιοι αὖ** = καὶ ἄλλοι πάλιν δίκαιοι. — **ἔστι γὰρ οὖν...** (ὁ γὰρ, βεβαιωτικός, ὁ δὲ οὖν δηλοῖ συμπέρασμα ἐξαχόμενον ἐκ τῶν λόγων τοῦ Πρωτ.). = λοιπὸν ἀλήθεια καὶ ταῦτα (ἀφοῦ τὰ ἠρίθμησες), δηλ. ἡ σοφία καὶ ἡ ἀνδρεία εἶναι μόρια ἀρετῆς; — **ἄλλο** = τὸ μὲν ἄλλο. — **δύναμιν** = λειτουργίαν, ἐνέργειαν. — **οὐκ ἔστιν:** δὲν συνδέεται ὡς ἐπεξ. τοῦ ὡσπερ τὰ τοῦ πρ. — **οὐδὲν** (δηλ. μόριον τοῦ προσώπου) **ἔστι (τοιοῦτον) οἶον.** — **ἢ δῆλα δὴ** (ἐνν. ἔστιν) **ὅτι** = ἢ εἶναι αὐτονόητον ὅτι. Ὁ ἢ ἐπανορθωτικός. — **εἴπερ τῷ παραδείγματι ἔοικεν** = ἐὰν ἡ ἀμοιβαία σχέσις τῶν μορίων τῆς ἀρετῆς ὁμοιάζῃ πρὸς τὸ παράδειγμα (τοῦ προσώπου καὶ τῶν μορίων αὐτοῦ). — **οὐδὲν ἄρα...** = οὐδὲν ἄλλο ἄρα τῶν τῆς ἀρετῆς μορίων πλὴν τῆς ἐπιστήμης ἔστι τοιοῦτον, οἶον ἐπιστήμη (= σοφία) — **οὐκ ἔφη** (= ἔφη οὐκ εἶναι) = ὄχι,

εἶπε. — **δοκεῖ**, ἔνν. **πρᾶγμα τι εἶναι**. — **τί οὖν**, ἔνν. **δοκεῖ σοι** ; **αὐτὸ τοῦτο δίκαιόν ἐστι** ; = εἶναι αὐτὸ τοῦτο, ὅπερ δεικνύει τὸ ὄνομα αὐτοῦ, δηλ. δίκαιον (ἢ ἀφρημένη ἔννοια τῆς δικαιοσύνης καὶ ὄχι ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἀντικείμενα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρεται ὡς ἰδιότης ;) — **οἶον δίκαιον εἶναι** = ὥστε **δ. εἶναι**. — **εὐφρημῶ** = 1) λέγω καλὰ, αἴσια λόγια· 2) σιωπῶ. Εἰς τὰς ἱεροτελεστίας, ἵνα ἀποβοῦν αὐταὶ αἰσίως, ἦτο ἀνάγκη νὰ λέγουν λέξεις εὐαίωνους· ἐπειδὴ ὅμως ἦτο δυνατόν νὰ εἶπη τις ἀκουσίως δυσαίωνόν τινα λέξιν, προτιμότερα ἦτο ἐν ταύτῃ περιπτώσει εὐλαβῆς σιγῇ ἐντεῦθεν ἢ β' σημασίᾳ τοῦ ρήματος. — **σχολῆ** = δυσκόλιως. — **ἄλλο τι**, ὑποκμ. **οἶον**, κτηγμ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'.

εἰ οὖν εἶποι, ἢ ἀπόδ. **εἶποιμ' ἂν ἔγωγε**. — **εἶναι ἔχοντα** = ἔχειν. **οὕτως ὡς...** = οὕτως ὥστε. — **λόγος** = γνώμη. — **ἄδικον ἄρα** : κατ' ἀναγκαίαν λογικὴν συνέπειαν. — **τὸ δέ** = ἡ δικαιοσύνη. — **ὑπὲρ ἑμαυτοῦ** = ἐξ ὀνόματός μου. — **ἦτοι...** ἦ = ἦ... ἦ. — **δικαιοῦτης** : ἐλέχθη κατὰ τὸ ὁσιότης, εἶναι δὲ σπάνιος τύπος. — **ὅ τι ὁμοίωτατον** : τὸ **ὅ τι** ἐπιτατικόν. — **εἰ διακωλύεις** (πλ. ἐρωτ.) = ἐὰν μοῦ ἀρνεῖσαι τὸ δικαίωμα νὰ ἀποκριθῶ καὶ ἐξ ὀνόματός σου. — **συγχωρῶ** = ὁμολογῶ. — **ἐν αὐτῷ** = εἰς τὴν σχέσιν δικαίου καὶ ὁσίου. — **διαφέρει** = ἐνδιαφέρει. — **μή μοι**, ἔνν. **λέγε τοῦτο**. — **τὸ εἰ βούλει...** **εἰ σοι δοκεῖ** : αἱ δύο ὑποθέσεις διὰ τοῦ ἄρθρου γίνονται οὐσιαστικὰ καὶ εἶναι ὑποκμ. τοῦ **ἐλέγχεσθαι**. — **ἐμέ τε καὶ σέ**, ἔνν. **ἐλέγχεσθαι** = νὰ ἐλέγχωνται αἱ προσωπικαὶ πεποιθήσεις ἐμοῦ καὶ σοῦ (καὶ ὄχι ὑποθέσεις καὶ ἀοριστίαι). — **τὸ δ' ἐμέ...** **λέγω εἰ τις...** αὐτοῦ = μὲ τὸ ἐγὼ δὲ καὶ μὲ τὸ σύ τοῦτο ἔννοια, ἐὰν δηλ. ἀποκλείσωμεν (ἀπὸ αὐτὸ) ἀπὸ τὴν συζήτησιν τὸ ἐὰν (τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἀοριστίαν). — **οἰόμενος ἐλέγχεσθαι** = διότι φρονῶ ὅτι μόνον οὕτω δύναται ἄριστα τὸ ζήτημα νὰ ἐξετασθῇ. — **μέντοι** = βεβαίως, πράγματι. — **προσέοικε** = ὁμοιάζει. — **ἄμῃ γέ πη** — καθ' ἓνα οἰονδήποτε τρόπον (βλ. καὶ 323 Γ. Κεφ. 13). — **ἔστιν ὅπη** = κατὰ τινα σχέσιν. — **ἐναντιώτατα ἀλλήλοις** : Ὁ Πρωτ. ἔχει ὑπ' ὅψιν τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἑρακλείτου περὶ τῆς σχετικότητος τῶν ἀντιθέσεων : « τὰ ψυχρὰ θέρεται, θερμὸν ψύχεται, ὑγρὸν αὐαίνεται, καρφαλέον νοτίζεται » καὶ πάλιν : « Ταῦτό τ' ἔστιν ζῶν καὶ τεθνηκὸς καὶ τὸ ἐγγρηγορὸς καὶ τὸ καθεῦδον καὶ νέον καὶ γηραιόν· τάδε γὰρ μεταπεσόντα ἐκεῖνα ἔστι κακεῖνα πάλιν μεταπεσόντα τάδε ». — **τότε ἔφαμεν**, βλ. 330 Α καὶ

Β, Κεφ. 18. — τὰ τοῦ προσώπου, παράθεσις εἰς τὸ ἄ. = κἂν ταῦτα ἐλέγχοις = καὶ ταῦτα (τὰ τοῦ προσώπου μόρια) δύνασαι νὰ ἀποδείξῃς. — κἂν πάνυ σμικρὸν ἔχη τὸ ὅμοιον, ἐνν. ὡς ὑποκμ. τὰ ὅμοιον τι ἔχοντα = καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἀκόμη κατὰ τὴν ὁποίαν ἢ μεταξὺ των ὁμοιότης εἶναι ἐλαχίστη. — ἦ γὰρ = ἀλήθεια λοιπόν. — σοὶ = κατὰ τὴν κρίσιν σου. — οὐ πάνυ οὕτως, ἐνν. δοκεῖ μοι ἔχειν = δὲν νομίζω ὅτι τόσοσ ὀλίγον ὁμοιάζουν (ὅσον τὸ λευκὸν πρὸς τὸ μέλαν). — οὐ μέντοι αὖ (ἐνν. ἔχει) οὐδὲ ὡς... = ἀλλ' ὄχι καὶ πάλιν τόσοσ πολὺ, ὡς... — δυσχερῶς ἔχειν = ὅτι δυσχεραστεῖται, στενοχωρεῖσαι. — ἐπισκεψώμεθα: 'Ο Σ. βλέπων ὅτι ὁ σοφιστὴς στενοχωρεῖται, καταλείπει τὴν προκειμένην συζήτησιν καὶ προβαίνει εἰς τὴν ἀπόδειξιν ὅτι ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ σοφία ταυτίζονται.

— Ἀναγνωρίσατε τὸ εἶδος καὶ τὸ σχῆμα τῶν ἐν τῷ κεφαλαίῳ συλλογισμῶν τούτων.

— Προσέξατε τὸ εὐφυνὲς σόφισμα τοῦ Σωκράτους χρησιμοποιοῦντος τὸ κατηγορούμενον τῆς ἐλάσσονος δίκαιον ὡς οὐσιαστικόν: ἐνῶ ὁ Πρωταγόρας τὸ μετεχειρισθῆ ὡς ἐπίθετον, ἐννοῶν ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι δίκαιον (πρᾶγμα).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'

σωφρονῶ = ἐνεργῶ μὲ νοημοσύνην, σύνεσιν. — πράττοντες, μτχ. αἰτλγ. ἢ τροπικῆ. — τὸυναντίον = ἀφρόνως πράττειν. — σωφροσύνη, δοτ. αἰτίου. — ὡσαύτως: ἐνταῦθα ἐκ τῶν μερικῶν ἀνυψοῦται εἰς τὰ γενικὰ κατὰ τὴν ἐπαγωγικὴν μέθοδον. — ἀναλογισώμεθα = ἄς ἀνακεφαλαιώσωμεν. — τῷ σωφρόνως πραττομένῳ δοτ. συγκριτικῆ. — πράττοιτ' ἄν: τὸ πρᾶγμα εἶναι ὄλως βέβαιον, ἀλλὰ μεταχειρίζεται εὐκτικὴν πρὸς μετριωτέραν ἔκφρασιν. — λῦω = ἀναιρῶ, ἀνακαλῶ. — τῶν λόγων = τῶν (δύο) ἰσχυρισμῶν. — τὸ ἐν ἐνί...εἶναι (βραχυλογία) = τοῦτον τὸν λόγον, ἐν ᾧ ἐλέγετο ἐν ἐνί...εἶναι — πρὸς τῷ ἕτερον εἶναι: ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι διάφορον (ἡ σοφία τῆς σωφροσύνης). — αὐτὰ καὶ αἱ δυνάμεις αὐτῶν = αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ καὶ αἱ ἐνέργειαι αὐτῶν. — οὐ πάνυ μουσικῶς λέγονται = εὐρίσκονται εἰς πολὺ μεγάλην παραφωμίαν. — συνάδω = συμβιβάζομαι. — συναρμόττω = εὐρίσκομαι ἐν ἀρμονίᾳ. — ὄντι ἀντὶ οὕση: ἡ μτχ. συνεφώνησε πρὸς τὸ ἐνί καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ ἀφροσύνη. — διασκοπῶ διερευνῶ. — ὅτι ἀδικεῖ = ἐφ' ὅσον διαπράττει ἀδικίαν. — ἐπεὶ = μο-

λονότι.— **διαλέχθητι πρὸς τοῦτον τὸν λόγον** = στρέψον τὴν συζήτησιν πρὸς τοῦτον τὸν ἰσχυρισμὸν (γνώμην). — **οὐδέν μοι διαφέρει** = οὐδὲν μὲ ἐνδιαφέρει (τὸ πρόσωπον, ἀλλ' ἡ οὐσία τῆς συζητήσεως). — **ἐὰν μόνον** = ἀρκεῖ μόνον νά. — **ταῦτα**, δηλ. ἃ οἱ πολλοὶ φασιν. — **τὸν λόγον...** **ἐξετάζω** = ἐπιτίθειμι (ἐνδιαφέρομαι) νά διερευνήσω τὰ λεγόμενα (τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος). — **ἐξετάζεσθαι** = νά ὑποβάλλώμεθα εἰς ἔλεγχον. — **ἐκαλλωπίζετο** = ἔκαμνε μορφοσμοὺς (πρὸς ἀποφυγὴν τῆς συζητήσεως). — **λόγος δυσχερῆς** = ζήτημα ἀνιαρὸν καὶ δυσάρεστον.

— Ποῖον εἶδος εἶναι τὰ σοφίσματα τοῦ Σωκράτους ;

— Κατὰ τίνα μέθοδον προχωρεῖ εἰς τοὺς συλλογισμοὺς, διὰ νά περιπλέξῃ τὸν ἀντίπαλον ;

— Διατυπώσατέ τινας τῶν συλλογισμῶν τούτων.

— Εἰς ποῖαν λογικὴν ἀρχὴν ὑπάγεται τὸ « *ἐν ἐνὶ μόνον ἐνα γέντιον ἐστὶ* ; »

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'.

ἔστω : διὰ τοῦτου ὁ σοφιστὴς δὲν ἀποκηρύττει τὴν ἐν 333 Γ, Κεφ. 20 γνώμην του, ἀλλὰ θέλει νά ἀκούσῃ τὸν Σ. ἀνασκευάζοντα τὴν γνώμην τῶν πολλῶν. — **ὅτι ἀδικοῦσι**, βλ. 333 Β, Κεφ. 20. — **ὅτι ἀδικεῖ**. — **φρονῶ** = ἔχω τὸ λογικόν μου, σκέπτομαι. — **βουλεύομαι** = διανοοῦμαι, σκέπτομαι, ἀπορασιζῶ — **πότερον**, (ἐνν. εὐ βουλεύονται), **εἰ εὐ πράττουσι... κακῶς ;** = ποῖον ἐκ τῶν δύο σκέπτονται ὀρθῶς, ἐὰν εὐτυχοῦν ἀδικούντες ἢ ἐὰν δυστυχοῦν ; — **τραχύνομαι** = ἐκτραχύνομαι, ἀγριεύω. — **ἀγωνιῶ** (ἔφετ.) = ἐπιθυμῶ νά ἀγωνισθῶ. — **παρατετάχθαι** = ὅτι ἔλαβε στάσιν ἐτοιμοπολέμου καὶ μὲ ἐφ' ὄπλου λόγῃν πολεμιστοῦ. — **εὐλαβούμενος** = μὲ προσοχὴν καὶ διάκρισιν. — **λέγεις**, ἐνν. **ἀγαθὰ εἶναι**. — **καὶ τὰ τοιαῦτα**, δηλ. ἃ μὴδὲ τὸ παράπαν ὠφέλιμα ὁ καὶ εἶναι ἐπιδοτικός. — **πολλά**, ἐνν. **ἀγαθὰ**. — **ἵπποις δέ**, ἐνν. **ὠφέλιμα**. — **ἀγαθὰ** = ὠφέλιμα. — **βλάσται** = βλαστοί. — **πτόρθος** = τρυφερὸς βλαστός. — **ἀρωγόν** = ὠφέλιμον. — **παντοδαπὸν** = παντοειδές. — **ἐνταῦθα** = εἰς τὴν παροῦσαν περίπτωσιν, δηλ. εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ἐλαίου ἐν τῷ σώματι τοῦ ἀνθρώπου. — **ἀλλ' ἢ**, βλ. 329 Δ, Κεφ. 17. — **οἷς**, ἔλξις. — **μέλλει** δηλ. ὁ ἀσθενῶν. — **ὄσον** = τοσοῦτον μόνον ὥστε. — **τὴν δυσχέρειαν κατασβέσαι** = νά ἐξαλείψῃ τὴν ἀηδίαν (τὴν προκαλουμένην εἰς τὴν ὄσφρησιν.). — **ὄψον** = προσφάγιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'

ἀναθορυβῶ = κάμνω θόρυβον ἐπιδοκιμασίας, ἐπιδοκιμάζω· ἀντίθ.
καταθορυβῶ· — **ὑπόκωφος** = ὑλίγον κωφός. — **μεῖζον** = δυνατώ-
 τερα. — **πῶς βραχέα ἀποκρίνεσθαι**; = ποίου εἴδους βραχείας ἀπο-
 κρίσεις ἔχεις τὴν ἀξίωσιν νὰ κάμνω; **ἀλλ'** ἔνν. **ἀποκρίνωμαι**. —
γοῦν = **γε** = τῷ ὄντι. — **ὥστε τὸν λόγον μηδέποτε ἐπιλιπεῖν** =
 ὥστε νὰ μὴ διακοπῇ ποτε ἡ συζήτησις. — **μακρὰ λέγειν... καὶ αὐτὸν**
βραχέα: οἱ σοφισταὶ ἰσχυρίζοντο ὅτι περὶ τῶν αὐτῶν ἠδύναντο νὰ
 εἶπουν καὶ διὰ βραχυτάτων καὶ διὰ μακροτάτων. — **εἰς ἀγῶνα λόγων**
ἀφικνοῦμαι = ἀγωνίζομαι (τινι) συζητῶν. — **(εἰ) οὕτω διελεγόμην,**
ἐπεξήγησις τοῦ εἰ τοῦτο ἐποίουν. — **οὐδ' ἂν ἐγένετο...** = καὶ τὸ
 ὄνομα τοῦ Πρωταγόρου δὲν θὰ εἶχε διαφημισθῆ μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ
 Πρωταγόρας νομίζει ὅτι ὁ ἀγὼν τῶν λόγων οὐδένα εὐγενέστερον σκοπὸν
 ἔχει ἢ τὴν ἀπόκτησιν δόξης. — **οὐκ ἤρρεσεν... ταῖς ἀποκρίσεσι** =
 δὲν ἔμεινεν εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του μὲ τὰς ἀποκρίσεις. —
ἐν ταῖς συνουσίαις = εἰς τὰς συζητήσεις τοῦ συνεδρίου. — **τὰ μακρὰ**
ἀδύνατος = δὲν δύναμαι νὰ παρακολουθῆσω τὰς μακρολογίας. — **ἐπεὶ,**
 βλ. 333 Γ, Κεφ. 20. — **καὶ ταῦτ'**, δηλ. τοὺς μακροὺς λόγους. — **τρίβων** =
 τριμμένο καὶ παλαιὸ κοντὸ ἐπανωφόρι. Τοιοῦτον ἐφόρουσιν οἱ πτωχοί,
 οἱ Σπαρτιάται, οἱ λακωνίζοντες καὶ ἀπὸ τοῦ Σωκράτους οἱ αὐστηρότερον
 βίον ἄγοντες φιλόσοφοι, οἱ κυνικοί, καὶ στωικοί. — **οὐχ ὁμοίως ἔσον-**
ται = δὲν θὰ ἔχουν τὸ αὐτὸ ἐνδιαφέρον. — **ὡς, αἰτιολ.** — **φιλοσο-**
φία = φιλομάθεια. — **Κρίσων**: ἐξ Ἰμέρας τῆς Σικελίας νικησας
 στάδιον ἐν Ὀλυμπίᾳ τῷ 448, 444 καὶ 440. — **δολιχοδρόμος** = ὁ
 δρομεὺς ὁ δωδεκάκις διατρέχων τὸ στάδιον. — **ἡμεροδρόμος** = ταχυ-
 δρόμος. — **διαθέω** = δρόμῳ ἀγωνίζομαι. — **σοῦ,** β' ὄρος συγκρ. — **ἐν**
τῷ αὐτῷ = εἰς τὴν αὐτὴν γραμμὴν, συγχρόνως. — **συγκαθεῖναι,** τοῦ
συγκαθίημι = χαλαρώνω τὸ βῆμα. — **αὐτὰ τὰ ἐρωτώμενα** = εἰς
 αὐτὰς μόνον τὰς ἐρωτήσεις. — **τίς ὁ τρόπος ἔσται τῶν διαλόγων** ;
 = ποῖον θὰ εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῶν διαλόγων ; (ὅταν
 δηλ. ἀπεραντολογοῦν). — **χωρίς... εἶναι** = ὅτι εἶναι διάφορα πράγμα-
 τα. — **δημηγορεῖν** = μακρὰ λέγειν. — **ἀλλ' ὄραξ** = ἀλλὰ καὶ μόνος σου.
 βλέπεις τὸ δίκαιον.

— Ἀναγνωρίσατε τὸ ἦθος τῶν προσώπων ἐν τῷ κεφ. τούτῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'

μὴ μετεῖναι οἱ μακρ. = ὅτι δὲν ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ μακρολογῇ. — **παραχωρεῖ** = ὑποχωρεῖ (εἰς τὸν Πρωταγόραν, ὡς πρὸς τὴν μακρολογίαν). — **τοῦ οἴος τ' εἶναι διαλέγεσθαι** (= ἐν τῇ ἰκανότητι τοῦ. . .) **καὶ τοῦ ἐπίστασθαι** (= ἐν τῇ δεξιότητι τοῦ. . .). — **λόγον τε δοῦναι καὶ δέξασθαι** = νὰ ἐρωτᾷ καὶ νὰ δέχεται ἀπάντησιν. — **φαιλότερος** = ἀδεξιώτερος. — **ἀντιποιεῖται** (δηλ. τοῦ διαλέγεσθαι) = ἀμιλλᾶται. — **ἐκκρούων τοὺς λόγους** = ἀποφεύγων (διὰ μακροῦ λόγου) τὸ θέμα τῆς συζητήσεως. — **ἐπεὶ** = διότι. — **οὐχ ὅτι** = οὐ (ἐνν. λέγω) **ὅτι** = ἂν καί. — **ἐπιεικέστερα λέγειν** = ὅτι ἀπαιτεῖ δικαιοτέρα. — **πρὸς Πρωτ. εἶναι** = ὅτι εὖνοσέ τὸν Πρωτ. — **φιλόνομος** = φίλιος. — **πρὸς ὃ ἂν ὀρμήση** = εἰς ὅ,τι καταπιασθῇ. — **συμφιλονικῶ** = ἀναμειγνύομαι εἰς τὴν φιλονικίαν ὑπὲρ τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου. — **μὴ διαλύσαι μεταξὺ** = νὰ μὴ διακόψου εἰς τὸ μέσον (τὴν συζήτησιν). — **κοινός** = ἀμερόληπτος. — **ἴσος** = ὁ ἐξ ἴσου κατχμερίζων τὴν ἐκτίμησιν. — **συγχωρεῖν** = νὰ κάμνητε ἀμοιβαίως παραχωρήσεις. — **ἀμφισβητεῖν** = νὰ διαφωνῆτε συζητοῦντες. — **δι' εὖνοιαν** = ἀπὸ ἀγαθὴν προαίρεσιν (ἕνα διαφωτισθοῦν). — **εὐδοκίμῶ** = ἐκτιμῶμαι εὐκρινῶς. — **ἐπαινοῦμαι** = ἀπολαύω ἐγκωμίων (πολλὰκις ἀπατηλῶν). — **ἐν ἡμῖν** : ὡς κριταῖς. — **ἐν λόγῳ** = με λόγια. — **εὐφραϊνοίμεθα** : τὸ εὐφραίνεσθαι περὶ πνευματικῆς ἀπολαύσεως, τὸ δὲ ἡδεσθαι περὶ ὕλικῆς ἡδονῆς. — **αὐτῇ τῇ διανοίᾳ** = διὰ μόνῃς τῆς ψυχῆς. — **ἡδὺ πάσχειν** = ἀπολαύειν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ'

φύσις = φυσικὸς νόμος. — **νόμος** = θετός, γραπτὸς νόμος. — **τύραννος** : ὁ Ἰππίας λέγων τοῦτο εἶχεν ὑπ' ὄψιν τοὺς Πινδαρικοὺς στίχους « Νόμος ὁ πάντων βασιλεὺς θνητῶν τε καὶ ἀθανάτων ἄγει δικαίων τὸ βιαιότατον ὑπερτάτα χερσὶ τεκμαίρομαι ἔργοισιν Ἑρακλέους ». — **πολλὰ... βιάζεται** = συχνὰ ἐκβιάζει (= ἐπιβάλλει βιαίως) σχέσεις παρὰ τοὺς φυσ. νόμους. — **τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων**, δηλ. τὴν κατὰ τὸν φυσικὸν νόμον συγγένειαν ἡμῶν. **κατ' αὐτὸ** = δι' αὐτὸ (διότι εἴμεθα σφώτατοι).

πρυτανεῖον = τὸ ἀρχεῖον τῶν πρυτάνεων μετὰ τῆς ἱερᾶς ἐστίας τῆς πόλεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἔκαε καὶ τὸ ἄσβεστον πῦρ. Ἐθεωρεῖτο τὸ κέντρον τῆς πόλεως καὶ ἐσιτοῦντο ἐν αὐτῷ δημοσίᾳ δαπάνη οἱ πρυτάνεοι.

νεις καὶ ἄλλοι ἀξιούμενοι σιτήσεως διὰ τὰς ἑαυτῶν ὑπηρεσίας ἢ τῶν προγόνων των. Ἐν Ἀθήναις ἀρχικῶς ἦτο ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, βραδύτερον δὲ ὑπὸ τὸ βόρειον τεῖχος πλησίον τῆς Ἀγορᾶς. — **πρυτανεῖον τῆς σοφίας** = πνευματικὸν κέντρον. Χρησμός τοῦ μαντείου τῶν Δελφῶν ἐκάλει τὰς Ἀθήνας ἐστὶν καὶ πρυτανεῖον τῶν Ἑλλήνων. — **μέγιστον**, διὰ τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν ἀρχαιότητα. — **ὀλβιώτατον**, διὰ τὸν πλοῦτον. — **ἀξίωμα** = τιμὴ. — **συμβαίω** (παθ.) = συμβιβάζομαι. — **εἰς τὸ μέσον** = εἰς μέσῃν τινὰ γραμμῆν. — **τὸ ἀκριβές** = τὸ ἀσθηρὸν, τὸ σχολαστικόν. — **ἐφείναι καὶ χαλάσαι τὰς ἡνίας τοῖς λόγοις** = νὰ ἀπολύσω καὶ χαλαρώσω τὰς ἡνίας εἰς τοὺς λόγους (νὰ ἄρω τοὺς περιορισμοὺς εἰς τὸ μῆκος τῶν λόγων). — **εὐσχήμων** = κομψός, χαρίεις. — **ἐκτείνω πάντα κάλων** (ἢ μεταφορὰ ἐκ τῶν πλοίων = λύω ὅλα τὰ σχοινιά, μεταχειρίζομαι πάντα τρόπον. — **ἐφέντα** τοῦ **ἐφίημι** (οὐρία, ἐνν. **πνοῆ**) = παραδίδω τὸν ἑαυτὸν μου εἰς οὐριον ἄνεμον. — **πέλαγος τῶν λόγων** = πέλαγος ἀπεραντολογίας. — **ἀποκρύπτω γῆν** = χάνω τὴν γῆν ἀπὸ τὰ μάτια μου, ξεχνάω τὸ θέμα τῆς συζητήσεως. — **μέσον τέμνω** = τηρῶ μέσῃν ὁδόν. (Ἡ μεταφορὰ ἐκ τῶν ναυτῶν, οἱ ὅποιοι περικυκλωμένοι ὑπὸ σκοπέλων τέμνουσιν μέσῃν ὁδόν, ἵνα μὴ προσαράξουν οὔτε εἰς τὸ ἓν οὔτε εἰς τὸ ἄλλο μέρος). — **ὡς** = οὕτω. — **ποιήσετε**, ὁ μελλ. ἀντὶ προστακτικῆς πρὸς μετριωτέραν ἔκφρασιν. — **ῥαβδοῦχοι**, ὠνομάζοντο οἱ κριταὶ τῶν γυμνικῶν ἀγώνων, οἱ ἀγωνοδίκαι, ὡς φέροντες ῥάβδον. — **ἐπιστάτης** = ἐπιμελητῆς ἀγώνων, κοσμητῶρ. — **πρύτανις** = πρόεδρος τῆς ἀγωνοδίκου ἐπιτροπῆς — **ὄς**, ἀναφ. τελικὴ πρότασις.

— Ὅρισατε εἰδικῶς τὰ πνευματικὰ διαφέροντα τῶν κυρίων προσώπων τοῦ διαλόγου καὶ διαπιστώσατε ποία συγγένεια ὑπάρχει μεταξύτων.

— Τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν Ἀθηνῶν ὡς « π ρ υ τ α ν ε ἰ ο υ τ ῆ ς σ ο φ ῖ α ς » παραβάλατε πρὸς τὸ ἐν Περικλέους Ἐπιταφίῳ « Ἑ λ λ ἄ δ ο ς π α ἰ δ ε υ σ ι ν » καὶ ἀναπτύξατε προφορικῶς τὸ θέμα: Αἱ Ἀθηναὶ πνευματικὸν κέντρον τῆς Ἑλλάδος.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Κ Ε'

βραβευτής = ἀγωνοδίκης. — **ἐκ περιττοῦ ἡρήσεται** = ἡ ἐκλογή του θὰ εἶναι περιττή. — **ἀλλὰ δὴ** (ὑποφορὰ) = ἀλλὰ θὰ προβάλλῃ τις τὴν παρατήρησιν ὅτι. — **ἐπεὶ τὸ γ' ἔμὸν** = διότι ὅσον ἀφορᾷ ἐμέ. —

οὕτωςι (ὧδε), ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ κατωτ. εἰ μὴ βούλεται. — προθυμεῖσθε = ζωηρῶς ἐπιθυμεῖτε. — ὡς... φημί = κατὰ ποῖον τρόπον ἐνοῶ. — ὑπέχω λόγον (= δίδωμι λόγον) = ἀποκρίνομαι. — ὑμεῖς ἐνν. ἐδεήθητε. — διαφθείρω τὴν συνουσίαν = ματαιώνω τὴν συζήτησιν. — πάνυ μὲν οὐκ ἤθελε = τόσον πολὺ δὲν ἤθελε.

— Ποῖαν σημασίαν ἔχει διὰ τὴν καλλιτεχνικὴν ἀριότητα τοῦ διαλόγου τὸ ἐπεισόδιον τῶν Κεφ. 22 - 26 ;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ'

διασκοπῶ = ἐξετάζω λεπτομερῶς. — πάνυ... τὸ = τὸν "Ὀμηρον λέγειν τὸ (ἀντικμ.) πάνυ τι (κτηγμ) = ὅτι ὁ "Ὀμηρος ὀρθότατα λέγει τὸ « σὺν τε... ἐνόησε (Ἰλ. Κ 224, ἐνθα ὁ Διομήδης δικαιολογεῖ τὴν πρόσληψιν καὶ ἐτέρου ἥρωος πρὸς κατασκοπέυσιν). — σὺν = συγχρόνως. — (ἐρχομένῳ) ὅ, ἐπιμερ. — πρὸ ὅ τοῦ (ὑπερβ.), ἀντὶ ὃ πρὸ τοῦ. Ὁ ὅλος σ. = ὅταν δύο βαδίζουσιν μαζί, συνήθως ὁ ἓνας ἀντιλαμβάνεται κατὰ πρὸ τοῦ ἄλλου καὶ ὁ ἕτερος πρὸ τοῦ ἐτέρου. — εὐπορος = ἐφευρετικὸς, ἐπινοητικὸς. — γὰρ = διότι τότε (ὅταν ἐρχώμεθα ἀνά δύο). — ζητεῖ ὅτω = ζητεῖ ἄλλον ὅτω ἐπιδείξεται. — βεβαιούμαι = ἐξακριβώνω. — ἐντύχη, ἐνν. τοιοῦτω, μεθ' ὅτου βεβαιώσεται. — ἐπιεικῆς = λογικὸς, σπουδαῖος. — ἢ σέ, ἐνν. περὶ ἀρετῆς βέλτιστ' ἂν ἐπισκέψασασι ; — ὅς, ἀναφ. αἰτιολ. — ὑποκηρύττομαι (μέσ.) = διαφημίζω τὸν ἑαυτὸν μου διὰ κηρύκων. — σεαυτὸν ἀπέφηνας = παρουσιάσθης δημοσίᾳ. — ἄρνυμαι = λαμβάνω. — σκέψις = ἔρευνα. — τούτων = τῆς ἀρετῆς. — οὐκ ἔσθ' ὅπως οὐ = δὲν εἶναι ἄλλως δυνατὸν νὰ γίνῃ. — ἀναμνησθῆναι (παθ.) τὰ μὲν (ἀντικμ.) παρὰ σοῦ = νὰ μὲ βοηθήσῃς τὰ μὲν νὰ ἐνθυμηθῶ. — τὸ ἐρώτημα : τὸ ζήτημα ἐτέθη ἐν 329 Γ, Κεφ. 17. — ἐπὶ ἐνί... ἐστι = ἀνήκουν εἰς ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα. — ἢ ἐκάστω... ὑπόκειται = ἢ εἰς ἕκαστον ὑπόκειται ἰδιαιτέρα τις οὐσία. — οὐκ ὄν... τὸ ἕτερον = τὸ ἕτερον αὐτῶν οὐκ ὄν (τοιοῦτον) οἶον τὸ ἕτερον ; — ἐπικεῖσθαι = ὅτι ἔχει ὡς ὄνομα. — οὐχ, ἐνν. ὁμοῖα ὡς τὰ τοῦ... ὁμοῖά ἐστί. — ἀλλ' ἐνν. ἀνόμοια, ὡς τὰ τοῦ προσώπου... ἀνόμοιά ἐστί. — δύναμις = ἐνέργεια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΔ'.

μὲν = ἀληθῶς. — καὶ ἴτας γε (ἐκ τοῦ (ἴεναι) = καὶ μάλιστα ἀπτότους (εἰς τὸ νὰ ὀρμοῦν πρὸς. . .). — μὲν οὖν = βεβαιότατα. — τὸ

μέν τι αὐτοῦ = ἐν μὲν μέρος αὐτοῦ. — **κολυμβῶσι** = καταβαίνουν εἰς τὰ φρέατα (ἵνα καθαρίσουν ἢ ἐξαγάγουν πεσόντα ἀντικείμενα). — **πέλτας ἔχοντες**, ἐνν. **θαρραλέοι εἰσὶ πολεμεῖν**. — **ἑαυτῶν**, γεν. συγκρ. ἢ πρὶν μαθεῖν, πλεοναστικῶς. — **μεντᾶν... εἶη** = ἀληθινὰ τότε θὰ ἦτο ἀγρία ἢ ἀνδρεία. — **μαινόμενοι** : διότι τολμοῦν ὅ,τι ἀγνοοῦν. — **οἱ οὕτω θαρραλέοι** = οἱ τοιοῦτοι θαρραλέοι δηλ. οἱ ἀνεπιστήμονες. — **καὶ ἐκεῖ** (350 Α, Κεφ. 34), ὅπου ἐλέγετο : **οἱ ἐπιστήμονες τῶν μὴ... θαρραλωτέροι**. ὄντες μτχ. αἰτιολ. — **τούς δὲ ἀνδρείους...** (πρὸ-ληψις) = **ὡς δὲ οἱ ἀνδρείοι οὐ θαρραλέοι εἰσὶ**. — **τὸ ἐμὸν ὁμολόγημα** (παράθεσις) = τοῦτο τὸ ὅποῖον ἐγὼ παρεδέχθην· ἀλλ' ὁ Πρωτ. ἀντιθέτως εἶχεν ὁμολογήσει ὅτι οἱ ἀνδρείοι θαρραλέοι εἰσὶν· ὅθεν τὸ οὐ πλεονάζει. — **ἔπειτα** = μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ἐταύτισα τὸν ἀνδρεῖον πρὸς τὸν θαρραλέον. — **τούτῳ τῷ τρόπῳ μετιῶν** = μὲ τὴν μέθοδον αὐτήν. — **ἰσχύς** = σωματικὴ δύναμις. — **ἔπειτα**, ἐνν. **εἴ με ἔροιο**. — **τοῖς αὐτοῖς... τούτοις** = τὰς αὐτὰς ἀποδείξεις, τὴν αὐτὴν ἀποδεικτικὴν μέθοδόν σου. — **γίγνομαι ἀπὸ** = προέρχομαι ἀπὸ. — **θυμὸς ἀψιθυμία**. — **ἐκεῖ**, δηλ. εἰς τὸ προηγούμενον παράδειγμα. — **συμβαίνει** = προκύπτει. — **τέχνη** = τεχνικὴ ἄσκησις. — **εὐτροφία τῶν ψυχῶν** = ἡ καλὴ ἀνατροφή.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Δ Ε'

ἦδομαι τοῖς καλοῖς = εὐχαριστοῦμαι μὲ τὰ καλὰ καὶ ἔντιμα. — **ἀνιαρά**, ἐνν. **ἄττα**. — **λέγω** = ἐννοῶ τὸ ἐξῆς. — **ὃ** = ἐφ' ὅσον — **κατὰ τοῦτο** (= ὡς πρὸς τοῦτο), ἐνν. **τὰ ἡδέα**, ὡς ὑπκμ. — **μὴ εἴ τι... ἀποβήσεται** ; = χωρὶς νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ἂν θὰ προκύψουν ἀπὸ αὐτὰ διαφορετικὰ ἀποτελέσματα (ἀνεξαρτήτων) τῶν συνεπειῶν ἔ — **οὐ κακά** ; ἐφ' ὅσον εἶναι λυπηρὰ δὲν εἶναι κακά ; — **ἀπλῶς οὕτως** = σαφῶς καὶ ὠρισμένως. — **πρὸς τὴν... ἀλλὰ καὶ πρὸς...** = διὰ τὴν νῦν ἀπόκρισιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἄλλον μου βίον. — **ἔστι δι' ἃ ἔστι** ; τὸ πλήρες : **ἔστι δ' ἃ τῶν ἡδέων ἔστιν ἀγαθὰ, ἔστι δ' ἃ τῶν ἀνιαρῶν κακά**. Ἡ τριχοτομία τῶν ἡδέων καὶ ἀνιαρῶν πιθανῶς ἀνήκει εἰς τὸν Πρωτ. — **τοῦτο τοίνυν λέγω... ἐρωτῶν...** = ὅταν λοιπὸν ἐρωτῶ, ἐὰν ἡ ἡδονὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν (χωρὶς νὰ ἐξετάσωμεν τὰς συνεπείας τῆς) δὲν εἶναι ἀγαθόν, τοῦτο ἐννοῶ, ἐὰν τὰ ἡδέα, ἐφ' ὅσον εἶναι ἡδέα, δὲν εἶναι ἀγαθὰ. — **πρὸς λόγον εἶναι** = ὅτι εἶναι ὠφέλιμον διὰ τὴν συζήτησιν, προάγει τὴν συζήτησιν. — **τὸ σκέμμα** = τὸ προῖόν τῆς

ἐρευνῆς. — ἡγεμονεύω τῆς σκέψεως = διευθύνω τὴν ἔρευναν. — **δίκαιος** (εἰ)σὺ = δίκαιόν ἐστι σέ. — **κατάρχω τοῦ λόγου** = ἔχω προκαλέσει, εἶμαι ὁ αἴτιος τῆς συζητήσεως. — **γένεϊτο** δηλ. τὸ ζητούμενον. — **ὡσπερ εἶ τις ...**; ἀσυνδέτως, διότι εἶναι ἐπέξ. — **ἐκ τοῦ εἶδους** = ἐκ τῆς ἐξωτ. ὕψεως. — **τὰ τοῦ σώματος ἔργα** = αἱ σωματικὰ λειτουργίαι. — **τὰς χεῖρας ἄκρας** = τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν. — **μετάφρενον** = ὠμοπλάτη. — **καὶ ἐγὼ τοιοῦτόν τι** (= οὕτω καὶ ἐγώ) : εἶναι τὸ δεικτικὸν τοῦ ὡσπερ, ἡ δὲ ὑπόθ. **εἰ εἶποι** ἔμεινεν ἀνανταπόδοτος. — **θεασάμενος** (ἐπέξ. τοῦ τοιοῦτον), **ὅτι οὕτως ἔχεις** = ἀφοῦ ἀντελήφθην (ἐκ τῆς ἀποκρίσεώς σου) ὅτι τοιαῦτα φρονεῖς (περὶ τοῦ ἀγαθοῦ. . .). — **καὶ τότε ἀποκάλυψον** = ἀποκάλυψον τὰς σκέψεις σου καὶ εἰς τοῦτο ἐδῶ τὸ σημεῖον. — **τοῦτο**, δηλ. ἡ ἐπιστήμη. — **οὐδὲ διανοοῦνται** = οὐδὲ σκέπτονται περὶ αὐτοῦ ὡς τοιοῦτου ὄντος = καὶ δὲν θέλουν νὰ ἀναγνωρίσουν αὐτὴν (τὴν ἐπιστήμην) ὡς τοιαύτην. — **ἐνούσης** (ἐνδοτ. μτχ.) **ἀνθρώπων** = ἐνῶ ὁ ἄνθρωπος κέκρηται τὴν ἐπιστήμην — **ἄρχειν**, ἐνν. **φασί**. — **ἀτεχνῶς... ὡσπερ** = ἀκριβῶς ὅπως. — **ἀπάντων**, δηλ. ψυχικῶν παθῶν. — **οἶον** = τοιοῦτον ὡστε = κατάλληλον νά. — ... **εἶπερ τῷ ἄλλῳ** βλ. 329 Β, Κεφ. 17. — **κράτιστον** = ἰσχυρότατον. — **μὴ οὐχί**, μετ' ἀπρμφ., βλ. Συντ. — **καλῶς λέγων**, ἐνν. **φῆς τοῦτο** — **ὦν** = ὑπό τινος τούτων τῶν παθῶν, ἀ. . . — **δ... ἐστι πάθος..** = τί λογῆς ψυχολ. φαινόμενον εἶναι αὐτό, τὸ ὁποῖον παθαίνουν. — **ἐπεὶ** (ἂν καὶ) **γιγνώσκειν**: συνεχίζεται ὁ πλάγ. λόγος. — **τὸ πάθημα** (ὑποκμ.), δηλ. γινώσκοντες τὰ βέλτιστα οὐκ ἐθέλειν. . . — **ἠττάσθαι** κτγρμ. — **σκοπεῖσθαι** = νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν. — **εἶναί τι ἡμῖν** = ὅτι θὰ μᾶς ὑποβοηθήσῃ. — **ἐμὲ ἠγήσασθαι**: ἐπέξ. τοῦ ἐμμένειν. — **ἦ. ἔπου** — **ἔπου ἦ** = ἀκολουθεῖ με εἰς τὸν δρόμον διὰ τοῦ ὁποῖου. — **ἐὼ χαίρειν**, ἐνν. τὸν λόγον = παραιτῶ τὴν συζήτησιν.

Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ο Ν Σ Τ'

ἦττω εἶναι = ἠττάσθαι (κτγρμ.). — **ἄλλο τι** (τὸ πλήρες : ἄλλο τί ἐστίν ἦ) = δὲν εἶναι ἀληθές (ὅτι). — **φατέ ὑμῖν τοῦτο γίγνεσθαι** = λέγετε ὅτι σᾶς συμβαίνει τοῦτο (δηλ. τὸ ἠττάσθαι). — **ἐν τοῖσδε** = εἰς τὰς ἐξῆς περιπτώσεις. — **κρατούμενοι** μτχ. αἰτιολ. — **πράττειν**, ἐκ τοῦ **φατέ**. — **πῆ** = κατὰ τί. — **ἠδύ**, ἐνν. **ἐν τῷ παραχρῆμα** (= πάρχυτα). — **ὅ τι παθόντα** (ἐνν. ταῦτα ὡς ὑποκμ.) = ποῦ δὲν ξεύρω καὶ ἐγὼ τί ἔπαθαν (καὶ ἐμποιοῦν) = διότι ὀπωσδήποτε (ἐμποιοῦν). —

ἢ καὶν... ὀπρῶν; = ἢ καὶ ἂν τίποτε ἐκ τούτων δὲν παρασκευάζουν κατόπιν, χαρὰν δὲ μόνον προκαλοῦν, ὅμως θὰ ἦσαν κακά, διότι ὅπως ἴσως καὶ ἐξ οἰασθήποτε ἀφορμῆς προκαλοῦν χαρὰν; — **κατὰ τὴν ἐργασίαν τῆς παραχρῆμα ἡδονῆς** = διότι προκαλοῦν στιγμιαίαν ἡδονήν. — **ποιοῦντα** μτχ. αἰτιολ. — **φαίνεται** = εἶναι φανερόν. — **γυμνάσια** (ἐνταῦθα) σωματικαὶ ἀσκήσεις. — **καῦσις** = καυτηρίασις. — **φαρμακεῖαι** = χρήσεις φαρμάκων. — **λιμοκτονίαι** = τὰ διάφορα εἶδη τῆς ἰατρικῆς διαίτης. — **ἀρχαὶ ἄλλων** = ἐπέκτασις τῆς ἡγεμονίας ἐπὶ ἄλλων (πόλεων). — **ἔχει** = παρέχει. — **κατ' ἄλλο τι** = δι' ἄλλον τινὰ λόγον. — **ἄλλο τι** (ἐνν. ἢ)... **ὁ αὐτὸς τρόπος**; = δὲν εἶναι ἀληθές ὅτι ὑπάρχει ἡ αὐτὴ ἀναλογία καὶ ὡς πρὸς τὴν αὐτὴν λύπην; — **ἀπαλλάττω** = ἀποδιώκω. — **ἢ πρὸς ὅ: β' ὅρος συγκρ. τοῦ ἄλλο**. — **πολλαχῆ** = κατὰ πολλοὺς τρόπους. — **ἐν τούτῳ εἰσὶ** = ἐδῶ στηρίζονται. — **ἀνατίθεμαι** = μεταβάλλω θέσιν: ἀνακαλῶ ἰσχυρισμὸν, ἢ μεταφορὰ ἐκ τῶν πεσσῶν « ἀναθέσθαι ἐπὶ τῶν πεσσῶν » ἔλεγον οἱ παίζοντες: « οὐς γὰρ μὴ κατὰ τὸ δέον ἐκίνησαν, τούτους ἀνετίθεσαν » Σχολ. — (εἶ) **πη** = κάπως. — **ὁ μὴ**, ἐπέξ. τοῦ ἄλλο. — **ταῦτα**, δηλ. ἡδονὴν καὶ λύπην. — **γελοῖον τὸν λόγον γίνεσθαι** = ὅτι καταντᾷ γελοῖον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον λέγετε. — **ἐκπληττόμενος** = τυφλούμενος. — **αὔθις αὖ** = ἀντιστρόφως πάλιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΖ'

θέμενοι (ὕποθέμενοι) **οὔτω** = θέσαντες τοῦτο ὡς βάσιν. — **ἡττώμενοι**, μτχ. αἰτιολ. — **τοῦ ἀγαθοῦ** = ὑπὸ τοῦ ἀγαθοῦ. — **ὑβριστής** = σκώπτης. — **δέον**, μτχ. ἐνδοτ. — **ἄρα**, ἐνν. **πράττει τις κακά**, **ἡττώμενος ὑπὸ τῶν ἀγαθῶν**; — **ἐν ὑμῖν** = κατὰ τὴν κρίσιν ὑμῶν. — **ἂν ἐξημάρτανεν**, ἐνν. **εἰ τὰ ἀγαθὰ ἀξία ἦν νικᾶν τὰ καλά**. — **ἀνάξια** = κατὰ τὴν ἀξίαν κατώτερα. — **ὅταν** = καθ' ὅσον. — **οὔτω**, ἐνν. **ἔχει** — **μεταλάβωμεν... τοῦτοις** = ἄς ἀλλάξωμεν τώρα τὰ ὀνόματα καὶ ἄς λάβωμεν ἀντιστρόφως... δι' αὐτὰ τὰ ἴδια πράγματα. — (**ἄλλη**) **ἀνάξια** (οὐσ.) = ἔλλειψις ἀξίας, ἀδυναμία: τὸ ὅλον = εἰς τί ἄλλο θὰ στηρίζεται ἡ ἀδυναμία τῆς ἡδονῆς συγκρινομένης πρὸς τὴν λύπην παρὰ εἰς τὴν ὑπερβολὴν καὶ ἔλλειψιν τῆς μιᾶς πρὸς τὴν ἄλλην; — **ταῦτα δ' ἐστὶ** = τοῦτο δὲ σημαίνει. — **γιγνόμενα** = ἂν δηλ. ἡ μία γίνεται μεγαλυτέρα ἢ μικροτέρα ἀπὸ τὴν ἄλλην. — **μᾶλλον καὶ ἤττον** = ἰσχυροτέρα καὶ ἀσθενεσττέρα. — **μῶν**, ἐνν. **διαφέρει** (βλ. 310Δ,

Κεφ. 2). — ἔσθ' (ἔνν. ἄλλο τι) ὄτω ἔνν. διαφέρει — ἀγαθός ἰσάναί = ἐμπειρος ζυγιστής (ἴστημι = ζυγίζω). — συνθείς = συμμάζεύσας. — ὑπερβάλλεται ὑπό... = εἶναι ὀλιγώτερα καὶ μικρότερα ἀπὸ τὰ... — πρακτέα = πρακτέον ἔνν. τὴν πράξιν Ὁ Σωκράτης θέλει ἐνταῦθα νὰ δείξῃ ὅτι τὸ ἐγγύς καὶ τὸ πόρρω οὐδεμίαν ἐπίδρασιν ἔχουν εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἡδέος καὶ τοῦ ἀνιαροῦ. — μὴ πη ἄλλη ἔχει; = μὴπως ταῦτα ἔχουν κατ' ἄλλον τρόπον;

ὅτε = ἐπειδὴ. — τὰ μεγάλα μήκη = πράγματα μεγάλου μήκους. — λαμβάνειν = προτιμᾶν. — ἡ δύναμις τοῦ φαινομένου = ἡ ἐκ τοῦ ἐξώτερ. κόσμου προερχομένη ἐντύπωσις. — καὶ ἐποίει... μεταλαμβάνειν = καὶ μᾶς ἔκαμνε νὰ ἐκλαμβάνωμεν τὰ αὐτὰ πράγματα διαφοροτρόπως καὶ ἄνω κάτω. — ἄκυρον ἂν ἐποίησε τὸ φάντασμα = θὰ καθίστα ἀνίκανον τὸ φάντασμα (τὴν ἀπατηλὴν εἰκόνα τῶν αἰσθήσεων) νὰ ἐξαπατήσῃ ἡμᾶς. — πρὸς ταῦτα = ὡς πρὸς ταῦτα, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς. — αὐτὸ πρὸς ἑαυτὸ = ἕκαστον (ἄρτιον ἢ περιττόν) θεωρούμενον ἐν σχέσει πρὸς ἑαυτὸ (δηλ. ἄρτιον πρὸς ἄρτιον...). — ὑπερβολῆς καὶ ἐνδείας ἔστιν = ἀσχολεῖται μὲ μείζονα καὶ ἐλάσσονα ποσά. — φαίνεται, ἔνν. αἵρεσις. — σκέψις = ἔρευνα. — ἐπεὶ δὲ μετρητικὴ = ἐπειδὴ δὲ αὕτη ἡ αἵρεσις εἶναι μετρητικὴ. — εἰσαυθίς = ἄλλοτε (ἐν τῷ Γοργίᾳ, ἐνθα πραγματεύεται περὶ τῆς ἠθικῆς, ὡς ἐπιστήμης τῆς γνώσεως τοῦ ἀγαθοῦ). — τοῦτο, δηλ. τὴν ἐπιστήμην. — ἔφατε (352 Δ, Κεφ. 35). — εἰδὼς ἄνθρωπος = ὁ γινώσκων τὰ βέλτιστα (362 Δ, Κεφ. 35). — τότε εὐθύς, δηλ. ὅτε ἐγένεν ἡ ἐρώτησις. — καὶ γὰρ ὑμεῖς = διότι καὶ σεῖς, ὅπως ἐγὼ καὶ ὁ Πρωτ. — ταῦτα δέ, δηλ. αἱ ἡδοναὶ καὶ αἱ λύπαι. — ἐπιστήμης... μετρητικῆς, ἔνν. ἐνδεία — ἀμαθία ἢ μεγίστη, ἐπέξ. τοῦ τοῦτ'. — αὐτοί, ἔνν. ἴτε (κατὰ ζευγμα). — τούτων, δηλ. τῆς ἐπιστήμης ταύτης. — ὄντος, δηλ. τῆς ἐπιστήμης — κακῶς πράττετε (ἀτόπως πράττετε) = δημιουργεῖτε δυστυχίαν. — δημοσίᾳ: διότι ἡ πολιτεία δὲν ἀποκτᾷ ἀγαθοὺς πολίτας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΗ'

κοινός... ὁμῖν = ἄς μετέχετε καὶ σεῖς τῆς συζητήσεως. — ὑπερφυῶς... ἀληθῆ = ἀληθέστατα. — παραιτοῦμαι (ἐνταῦθα) = δὲν λαμβάνω ὑπ' ὄψιν (τὴν συνωνυμικὴν τοῦ Προδ.) — εἴτε ὀπόθεν... ὀνομάζων = εἴτε ἀπὸ οἰανδήποτε ἀφορμὴν καὶ ὀπωσδήποτε ἀρέσκεσαι νὰ ὀνομάζης. — τοῦτό μοι ἀποκρίναί = νὰ ἀποκριθῆς περὶ τούτου, περὶ

τοῦ ὁποίου θέλω νά ἀποκριθῆς. — αἱ ἐπὶ τούτου = αἱ εἰς τοῦτο τείνουσαι. — ἐπὶ τοῦ... ζῆν (ἐπεξ) = δηλ. νά ζῶμεν. — ἔπειτα = ὅμως. — ἔξόν, ἔνν. ποιεῖν. — ἐψεῦσθαι = διατελεῖν ἐν πλάνῃ. — ἀντί τῶν ἀγαθῶν (βραχυλογία) = ἀντί τοῦ ἰέναι ἐπὶ τὰ ἀγαθὰ. — ἀναγκασθῆ, ἔνν. τίς. — τί οὖν: διὰ τούτου μεταβαίνει εἰς τὴν ἀνδρείαν. — οὐδὲν διαφέρει = δὲν μᾶς ἀνδιαφέρει. — τόδε, ἔνν. διαφέρει — ἃ μὴ, ἔνν. δέδοικεν. — ἰέναι... λαμβάνειν, ἐκ τοῦ ὁμολογῆται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΘ΄.

οὕτω τούτων ὑποκειμένων = ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δεδομένων τούτων. — τὸ πρῶτον παντάπασι = πρῶτα πρῶτα (βλ. 329 Δ, Κεφ. 18 καὶ ἐξ.) — τὸ ὕστερον (βλ. 349 Δ, Κεφ. 34 καὶ ἐξ.). — ᾧ = ἐκ τούτου λοιπόν. — δ' οὖν = τέλος πάντων. — ἐφ' ἅπερ οἱ δειλοί, ἔνν. ἴται εἰσί. — πότερον: τὸ β' μέλος τῆς ἐρωτήσεως, τὸ ὅποιον νοεῖται καὶ ἐκφράζεται κατωτέρω (359 Ε, Κεφ. 39), ἔπρεπε νά ἔχη: ἢ ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἔρχονται οἱ δειλοί τε καὶ οἱ ἀνδρείοι. — ἐπὶ τὰ θαρραλέα (ἐπὶ ἃ θαρροῦσι 359 Β, Κεφ. 39) = εἰς τὰ ἀκίνδυνα. — τοῦτό γε: ἀναφέρεται εἰς τὸ ἄρ' ἐπὶ τὰ δεινὰ... δεινὰ εἶναι. — ἐν οἷς... τοῖς λόγοις = ἐν τοῖς λόγοις οὖς. . . — ἄρτι, (Κεφ. 38). — ταύτη γε = ἀπὸ ταύτης τοῦλάχιστον τῆς ἀπόψεως. — πᾶν τούναντίον... οἱ ἀνδρείοι = πᾶν τούναντίον (κτηγμ.) ἐστὶ ἐκεῖνα (ὑπκμ.) ἐπὶ ἃ οἱ τε δ. ἔρχονται καὶ οἱ.. — αὐτίκα = π.χ. — ὄν, αἰτ. ἀπόλ. αἰτιολ. — ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (Κεφ. 38). — αἰσχροὺς φόβους: καὶ οἱ ἀγαθοὶ αἰσθάνονται φόβον ἀλλὰ εὐγενῆ, ὡς λ.χ. πρὸ αἰσχροῦς πράξεως. — οἱ θρασεῖς καὶ οἱ μαινόμενοι αἰσchrὰ θάρρη θαρροῦσι καὶ κατὰ τοῦτο ἀντιτίθενται πρὸς τοὺς δειλοὺς, οἱ ὅποιοι αἰσχροὺς φόβους φοβοῦνται· οἱ μαινόμενοι δηλ. ἔχουν θάρρος μὴ στηριζόμενον εἰς τὴν ἐπιστήμην. — αὐτὸς = μόνος σου. — ἐρόμενος ἔνν. περὶ ἀνῶ. — τὸ πρῶτον, (349 Δ., Κεφ. 34). — φιλονικῶ = ἐπιμένω μὲ ἰσχυρογνωμοσύνην εἰς τι, θέλω σῶναι καὶ καλὰ νά...

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν διακοπεῖσαν συζήτησιν (Κεφ. ΚΑ΄) συνοψίσατε τὴν ἀπόδειξιν ὅτι τὰ μόρια τῆς ἀρετῆς δαιοτήτης, δικαιοσύνη, σωφροσύνη, σοφία, ἀνδρεία δὲν εἶναι διάφορα ἀλλήλων.

— Εἶναι δικαιολογημένη καὶ ἀξία σοφοῦ ἀνδρὸς ἡ στάσις τοῦ Πρωταγόρου κατὰ τὸ τέλος τοῦ συλλογισμοῦ ;

— Ἀναφέρατε παραδείγματα ἀνδρείας ὀφειλομένης εἰς γνῶσιν καὶ δειλίας ὀφειλομένης εἰς ἀμάθειαν.

Κ Ε Φ Α Λ Λ Ι Ο Ν Μ'

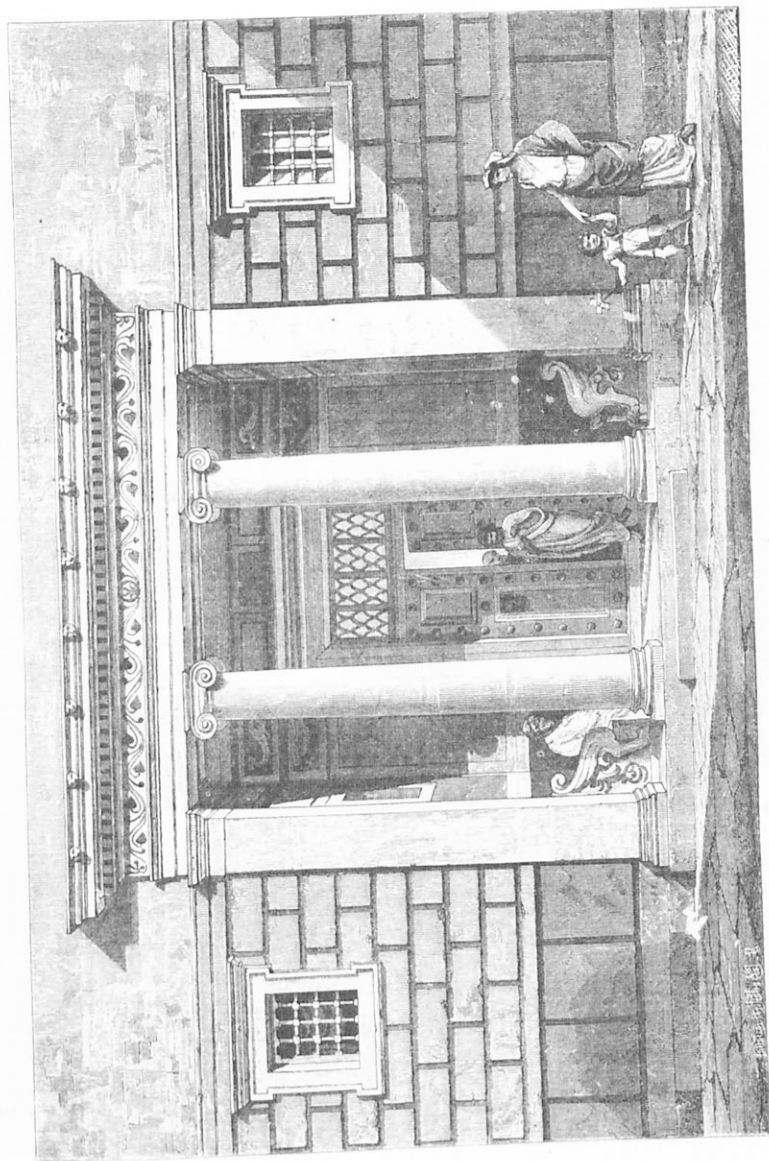
τὰ περὶ ἀρετῆς = τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἀρετὴν (δηλ. τὰ μῦρια αὐτῆς καὶ ἡ ἀμοιβαία σχέσις των). — ἔξοδος τῶν λ... = τὸ συμπέρασμα. — ἄτοπος = παράξενος. — σεαυτῷ τάναντία σπεύδεις = σπεύδεις εἰς ἀντίφρασιν πρὸς τὸν ἑαυτὸν σου. — πάντα χρήματα = πάντα τὰ πράγματα, δηλ. πάντα τὰ μῦρια τῆς ἀρ. (εἶναι ἐπιστήμη). — ὧ τρόπω = καθ' ὃν τρόπον, ὅτε (δηλ. ἂν πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ ἀναχθοῦν εἰς τὴν ἐπιστήμην). — ἄλλο τι ἢ ἐπιστήμη: ὁ Πρωτ. ἐδέχετο κατ' ἐξοχὴν τὴν φυσικὴν προδιάθεσιν (Κεφ. 16 καὶ 34). — ὄλον = καθ' ὅλα αὐτῆς τὰ μέρη. — ὀλίγου ἐνν. δεῖν = σχεδὸν (νὰ φανῇ αὐτὸ κάθε ἄλλο μᾶλλον παρὰ ἐπιστήμη). — καταφανῆ αὐτὰ γενέσθαι = νὰ ἐπιχυθῇ πλήρης φῶς ἐπ' αὐτῶν. — πάλιν ἐπισκέψασθαι: δέχεται τὸ συμπέρασμα ὡς δεόμενον εὐρυτέρας ἐρεύνης. — μὴ πολλάκις = μήπως τυχόν (μᾶς κάμῃ νὰ σκοπτάψωμεν κατὰ τὴν ἐρευναν). Ὁ Σω. δηλ. θεωρεῖ φρόνιμον νὰ ἐξετασθῇ πρῶτον ἡ οὐσία τῆς ἀρετῆς καὶ ἔπειτα τὸ διδακτὸν ἢ μὴ αὐτῆς. — κατ' ἀρχὰς ἔλεγον (348 Γ καὶ Δ, Κεφ. 33). — δὴ = ἤδη, — ὧν = τούτων, οἷς. — μὲν (μὴν) = τοῦλάχιστον. — εἰ, αἰτιολ. — ἐλλόγιμος ἐπὶ σοφία = περιώνυμος σοφός. — ἐμοί... ὦρα = πάλαι ὦρα καὶ ἐμοὶ ἰέναι ὡς περ ἔφην ἰέναι με δεῖν (πρβλ. 335 Γ, Κεφ. 22). — τῷ καλῷ: οἱ Ἀθηναῖοι μετεχειρίζοντο τὸ ἐπίθετον εἰς ἔνδειξιν τιμῆς καὶ ἀγάπης, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰρωνικῶς, εἰς διαφόρους περιστάσεις. — ἀκούσαντες, δηλ. ἐγὼ καὶ ὁ Ἰπποκράτης, λέγει δὲ ταῦτα πρὸς τὸν ἐταῖρον.

— Κρίνατε τὰς δύο ἀποδεικτικὰς μεθόδους τοῦ Πρωταγόρου, ἦτοι :

α) τὴν διὰ μύθου· καὶ

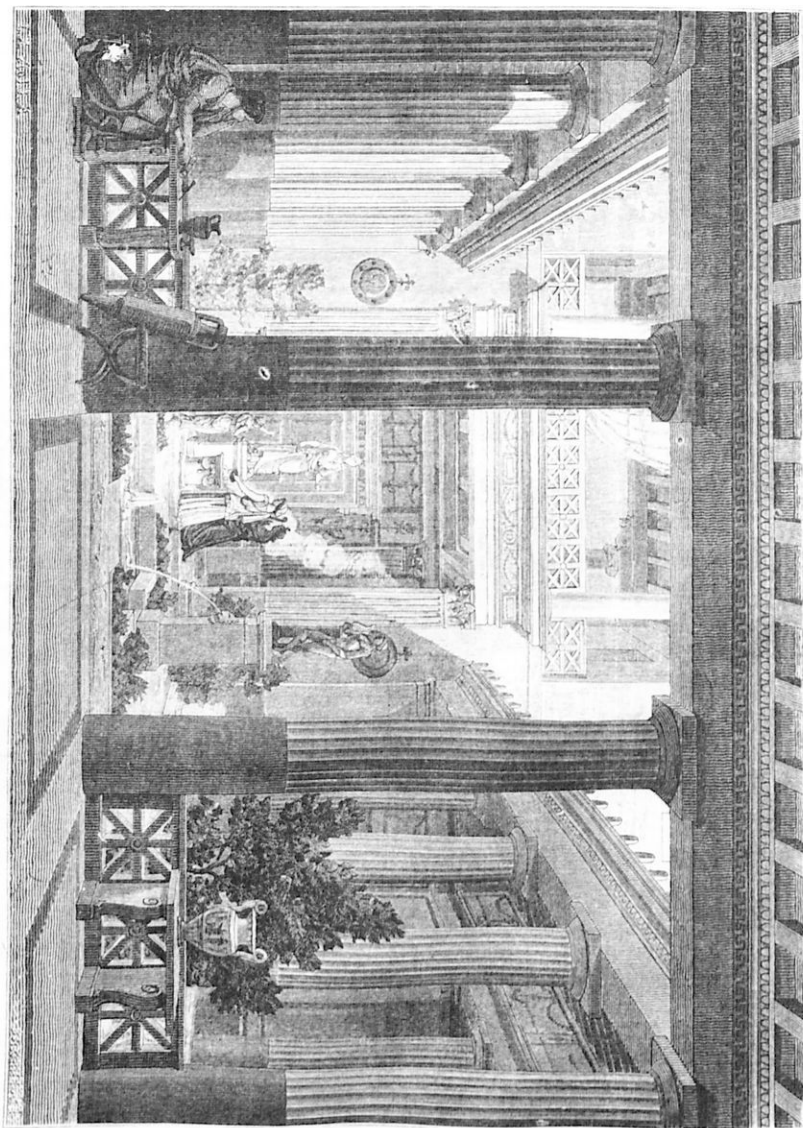
β) τὴν διὰ λόγου.

— Ἐν συγκρίσει πρὸς αὐτὰς καταδείξατε τὴν ὑπεροχὴν τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Σωκράτους.

Εικ. 1. Πρόθυρον Ἑλληνικῆς οἰκίας.

Εικ. 2. Έσωτερική αυλή 'Ελληνικής οικίας μετά' του προστάφου

Εικ. 3. Παῖς διδάσκειται νά κιθαρίζη. Ἄτερος παῖς ἀπαγγέλλει ἐπικόν ποίημα πρὸ τοῦ διδασκάλου, ὁ ὅποιος κρατεῖ ἀνοικτὸν βιβλίον (κύλινδρον) καὶ ἀκούει τὸν παῖδα, ἀναγινώσκειται δὲ εἰς τὸ βιβλίον καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἔπους. Εἰς τὸ δεξιὸν ἄκρον ὁ δούλος.

(Παράστασις ἐξ ἀρχαίας κύλικος τοῦ ἀγγειογράφου Δούριδος).

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Α.— ΦΑΙΔΩΝ

1. Εισαγωγή	9
2. Κείμενον	23
3. Έρμηνευτικά σημειώσεις	77

Β.— ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ

1. Εισαγωγή	111
2. Κείμενον	123
3. Έρμηνευτικά σημειώσεις	175

Τὰ αντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιόσημον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἐπίσημον ἀντίτυπον στεροῦμενον τοῦ βιβλιόσημου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ δικαστὴς, πωλῶν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 7 τοῦ νόμου 1129 τῆς 15/21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946 Α' 108).

Ἐκδοσις Κ' / ΙΖ' 1970 (IV) - Ἀντίτυπα 64.000 - Σύμβασις 2001/4-4-70

ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ : Ι. ΔΙΚΑΙΟΣ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ : Ι. ΚΑΜΠΑΝΑΣ Ο.Ε.

